

**2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
(UŞAK İLİ ÖRNEĞİ)**

Tuğrul UĞUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Programları ve Öğretimi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKSÜT

Afyonkarahisar

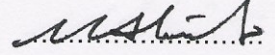
Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2006

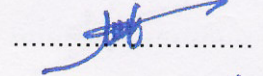
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Tez Danışmanı :Yrd.Doç.Dr.Mehmet AKSÜT

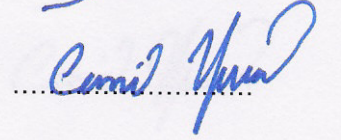
İmza

Jüri Üyeleri : Yrd.Doç.DR.Mustafa YALÇIN

:Yrd.Doç.Dr.Cemil YÜCEL

Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Tuğrul UĞUR'un "2005 İlköğretim 1.2. ve 3.Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği)" başlıklı tezini 05.09.2006 günü saat:14:00'de Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof.Dr.M.Ali ÖZDEMİR
MÜDÜR

ÖNSÖZ

"2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği)" başlıklı Yüksek Lisans Tezimin hazırlanıp tamamlanmasında içten katkılarından ve yol gösterici değerlendirmelerinden dolayı danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKSÜT' e, desteğini hiç esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Mustafa YALÇIN' a, sayısal verilerin yorumlanmasında yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Cemil YÜCEL' e, SPSS çalışmalarımda yardımlarını gördüğüm Cüneyt AKAR'a, ayrıca çalışmalarım sırasında tez'e katkıları ile isimlerini sayamadığım dostlarıma ve yeterince vakit ayıramadığım değerli eşim Mukadder ve kızım Özenç ile oğlum Övünç'e teşekkür ederim.

Tuğrul UĞUR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ
2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3.SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
(UŞAK İLİ ÖRNEĞİ)

TUĞRUL UĞUR

Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2006

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKSÜT

Bu araştırmanın temel amacı; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını, programı uygulayan Uşak İli İlköğretim okulları öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir.

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre değerlendirilmeye yönelik , önce 2004 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi Taslak Program ile 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi Programı incelenmiştir. Önceki 1998 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili bilgiler de karşılaştırılarak, 2005 İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının genel durumu, beceri ve kazanım, tema, etkinlik, ölçme-değerlendirme öğeleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini oluşturan Uşak İli sınırları içinde yer alan tüm ilköğretim okullarından 2005–2006 öğretim yılında 1., 2. ve 3. sınıfları okutan ve programı uygulayan 612 öğretmen oluşturmuştur. Geri dönüşü sağlanarak değerlendirilen 438 tane anketten elde edilen veriler, bilgisayarda SPSS istatistik programı yardımıyla frekans, yüzde, ortalama, t ve f testi teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Anlamlılık testlerinde $\alpha:0.05$ düzeyi esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi, Program, Öğretmen, Yapılandırmacılık

ABSTRACT**EVALUATION OF 2005 1., 2 and 3rd GRADES ELEMANTARY SOCIAL STUDIES
CURRÍCULUM BASED ON TEACHERS VIEWS
(THE CASE OF UŞAK)**

TUĞRUL UĞUR

Department of Education Curriculums

Afyonkarahisar Kocatepe Universty, The Institute of Social Sciences

September 2006

Advisor: Yrd.Doc.Dr. Mehmet AKSUT

The aim of this study is to examine the new curriculum of 1., 2., and 3., grades of primary social science lessons according to teachers' views working in Uşak. In order to be able to evaluate the programmes of 1.,2., and 3. grades Social Science Teaching according to the teachers' views correctly, it was necessary to compare the programmes of 1.,2., and 3. grades Social Science Teaching as they appeared in the 2004 draft curriculum and 2005 working curriculum. This provided an insight into several aspects of the social science programme such as overall view of the programme, skills and acquisition, themes, activities and evaluation and grading of the 2005 curriculum and 1998 social sciences programmes.

This study was carried out with all 612 teachers who were teaching to 1., 2., and 3. grade pupils in Uşak in 2005 and 2006. 438 out of 612 questionnaires were used in the final analysis. The data was analyzed by using SPSS package programme. The following techniques were used to analyze the data: frequency, percentage, means, t and f tests. In the tests of significance $\alpha:0.05$ level was used.

Key words: social studies, curriculum, teacher, constructruiisizm

ÖZ GEÇMİŞ

Tuğrul UĞUR

Eğitim Programları ve Öğretimi

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans - 1986 Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Ön Lisans - 1978 Sivas İki Yıllık Eğitim Enstitüsü

Lise - 1976 Gürün Lisesi, Edebiyat Bölümü

İş/İstihdam

1987 - İlköğretim Müfettişi

1979 - Sınıf Öğretmeni

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı - Gürün, 01 Mart 1958

Cinsiyet - Erkek

Yabancı Dil - İngilizce

TABLolar LİSTESİ**Sayfa**

Tablo 1.	Programın Süresi.....	31
Tablo 2.	2005-1998 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Programları Arasındaki Fark.....	40
Tablo 3.	Ölçek Maddelerinin Alanlara Göre Dağılımı.....	56
Tablo 4.	Uşak İlköğretim Okulları Ve Anket Uygulanan Öğretmen Sayıları.....	58
Tablo 5.	Öğretmenlerinin Hizmet Yıllarına Göre Dağılım.....	59
Tablo 6.	Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	59
Tablo 7.	Öğretmenlerinin Çalıştıkları Yere Göre Dağılımı.....	60
Tablo 8.	Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılımı.....	60
Tablo 9.	Öğretmenlerin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	61
Tablo 10.	Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Dağılımı.....	61
Tablo 11.	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimine Göre Dağılımı.....	62
Tablo 12.	Programın Genel Durumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	63
Tablo 13.	Programın Beceri Ve Kazanımlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	64
Tablo 14.	Programın Temalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	66
Tablo 15.	Programın Etkinliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	68
Tablo 16.	Programın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	70
Tablo 17.	Öğretmenlerin Hizmet Yılları İle Programın Genel Durumuna, Beceri ve Kazanımına, Temalarına, Etkinliklerine, Ölçme ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri.....	72
Tablo18.	Öğretmenlerin Cinsiyetleri İle Programın Genel Durumuna, Beceri ve Kazanımına, Temalarına, Etkinliklerine, Ölçme ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri.....	73

Tablo 19.	Öğretmenlerin Çalıştıkları Yerleşim Yeri İle Programın Genel Durumuna, Beceri Ve Kazanımına, Temalarına, Etkinliklerine, Ölçme ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri.....	75
Tablo 20.	Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul İle Programın Genel Durumuna, Beceri ve Kazanımına, Temalarına, Etkinliklerine, Ölçme ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri.....	76
Tablo 21.	Öğretmenlerin Okuttukları Sınıf İle Programın Genel Durumuna, Beceri ve Kazanımına, Temalarına, Etkinliklerine, Ölçme ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri.....	78
Tablo 22.	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimi İle Programın Genel Durumuna, Beceri ve Kazanımına, Temalarına, Etkinliklerine, Ölçme ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri.....	80

İÇİNDEKİLER	Sayfa
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
TABLolar	vii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

PROBLEM DURUMU.....	3
A) İLKÖĞRETİM.....	4
B) HAYAT BİLGİSİ DERSİ.....	5
C) HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN TARİHÇESİ.....	7
D) EĞİTİM-ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	11
E) PROGRAMLARIN ÖZELLİKLERİ VE TEMELLERİ.....	12
F) EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME.....	13
G) PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ.....	14
H) 2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE YAPISALCI YAKLAŞIM.....	16
I) 2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA ÖĞRETMENİN ROLÜ.....	22
i) 2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI NİN, 1998 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİMİ PROGRAMI İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	25

İ.a) Hedefler Bakımından (Beceri ve Kazanım).....	25
İ. b) İçerik Bakımından (Tema).....	28
İ. c) Öğretim Süreci Bakımından (Etkinlikler).....	32
İ. d) Değerlendirme Bakımından (Ölçme ve Değerlendirme).....	37
PROBLEM CÜMLESİ.....	40
A) ALT PROBLEMLER.....	40
B) ARAŞTIRMANIN AMACI.....	41
C) ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	42
D) DENENCELER.....	42
E) SAYILTILAR.....	42
F) SINIRLILIKLAR.....	43
G) TANIMLAR.....	43
H) YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	44
BOLUM II	
YÖNTEM VE BULGULAR.....	54
I- ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	54
II-VERİ TOPLAMA ARACININ GELİŞTİRİLMESİ.....	54
A) ANKET GELİŞTİRMEDE İZLENEN YOLLAR.....	54
B) VERİLERİN TOPLANMASI.....	55
C) VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	56
III-EVRENVEÖRNEKLEM.....	58
IV- BULGULAR VE YORUMLAR.....	62
A) BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	63
B) İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	64

C) ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	66
D) DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	68
E) BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	70
F) ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	72
G) YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	73
H) SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	75
I) DOKUZUNCU PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	76
İ) ONUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	78
J) ONBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	80

BOLÜM III

SONUÇLAR.....	82
ÖNERİLER.....	90
KAYNAKÇA.....	91
EKLER.....	96

GİRİŞ

Genel anlamıyla eğitim, belli hedeflere göre süreç içinde kaliteli ve nitelikli birey yetiştirmektir. Kaliteli ve nitelikli bireyler bir ülkenin toplumsal, ekonomik, teknolojik ve evrensel düzeye ulaşmasını sağlayacak kaynaklardır. Eğitim sisteminde kaliteli ve nitelikli bireyler yetiştirilmesi için bireyin özgürce gelişebileceği ortamlar oluşturulmalıdır.

Yüzyılımızda sosyal gelişmenin oluşması, genelde eğitim sisteminin yapısına ve işlevselliğine bağlıdır. Bireylerin hem sosyal rollerini benimsemeleri, hem de eğitim ortamlarına hazırlanmaları bakımından eğitim sistemi içinde ilköğretim kurumları önemli özellik taşımaktadır. Bu kurumlardaki eğitim-öğretim programları da eğitim öğretim uygulamalarının niteliğini etkileyen nedenler arasındadır. Eğitim-öğretim programlarının hızla değişen ve gelişen bilim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak geliştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

İlköğretimde önemli bir yeri olan Hayat Bilgisi Dersinin hedefine ulaşması, onun etkili biçimde uygulanmasına bağlıdır, bunun içinde bu derse ait programın her yönüyle yeterliliğinin saptanmasında öğretmenlerin görüşleri önem taşımaktadır. Bu önemden hareketle, 2005–2006 öğretim yılından itibaren uygulanmakta olunan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Uşak ili İlköğretim Okulu 1., 2. ve 3. Sınıflar Öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilerek, analiz etmek ve katkı sağlamaktır.

Bu temel amaca yönelik olarak öğretmen görüşlerine göre;

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının;

Genel durum düzeyi, hedef boyutunda beceri ve kazanım düzeyi, içerik boyutunda tema düzeyi, öğretim süreci boyutunda etkinlikler düzeyi, değerlendirme boyutunda ölçme-değerlendirme düzeyi bakımından Öğretmenlerin Hizmet Yıllarına, Cinsiyetlerine, Çalıştıkları Yerleşim Yerine, Mezun Oldukları Okula, Okuttukları Sınıfa, Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimine göre araştırılmıştır.

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmeye yönelik olarak, önce 2004 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Taslak Program, daha sonra Milli Eğitim Bakanlığınca geliştirilip, değiştirilerek öğretmenlerin uygulamada kullandıkları 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı incelenmiştir. Bu inceleme ile önceki 1998 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili bilgiler karşılaştırılmıştır.

Yapılan bu çalışmalardan sonra geliştirilen ölçek 2005–2006 eğitim-öğretim yılında İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenlerine uygulanıp, elde edilen veriler istatistikî analizlere tabi tutularak, ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır.

Bu araştırma ile toplanacak verilerin özellikle; 2005–2006 öğretim yılından itibaren ilköğretim kurumlarında uygulanan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının uygulama sonuçları üzerinde tartışma ve yeni araştırma olanakları yaratmasını sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUM

Günümüzde hızla artan ve gelişen bilgi ve teknolojiye, toplumun tüm kesimlerinin, dolayısıyla eğitim ile ilgili unsurların da hızlı bir değişim göstermeleri gerekir. Toplumun ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip bireyler yetiştirmek eğitimin en başta gelen görevlerinden biridir. Bunun başlangıç noktasını da ilköğretim oluşturmaktadır. İlköğretim eğitim sisteminin temel yapı taşıdır. Çocuğun çevresine uyumunu sağlayan ve ilköğretimin ilk üç sınıfında okutulan Hayat Bilgisi Dersi programlarının bilim ve teknoloji alanında değişimler ve gelişmeler ışığında değerlendirilmesi kaçınılmazdır.

İlköğretimde oldukça önem taşıyan Hayat Bilgisi Dersinin amacına ulaşması, ders programının öğeleri açısından nitelikli hazırlanmasıyla ilgilidir. Öğretim programının başarısı, öğrencinin ilgi, yetenek ve gereksinimleriyle tutarlı olmasına bağlıdır. Öğretim programının öğretimde etkili biçimde uygulanması için de karşımıza kendilerine büyük sorumluluklar düşen öğretmenleri çıkarmaktadır.

Öğretim programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi bir defalık değildir. Toplumların yapısını ve eğitim sistemlerini etkileyen bilim ve teknoloji alanındaki değişim ve gelişmesine paralel olarak uygulanan programların aksaklık ve eksiklikleri giderildikçe, toplumdaki ve bilim alanındaki değişimlere göre yeniden düzenlendikçe ve programlar geliştirildikçe eğitimin niteliğinin artması beklenir. Program geliştirme sürecindeki planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarının her birinde öğretmen önemli role sahiptir(Özçetin, 2000:35). Eğitim-öğretim programlarının uygulamada getirecekleri sonuçlar ışığında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının da öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi önemlilik arz etmektedir.

A) İLKÖĞRETİM:

Eğitim sisteminin temel taşı olan ilköğretim kademesinde bireylere toplum ve diğer üyelerle uyum içinde yaşama ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ilköğretim 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Anayasa'ya göre ilköğretim bu çağdaki çocuklar için zorunludur. Böylece 6–14 yaşları zorunlu öğrenim çağı olmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'ndaki ilköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel hedeflerine ve temel ilkelerine uygun olarak;

1- Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2- Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden geliştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak;

3- İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, orta öğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapmaktır. (www.meb.gov.tr/mevzuat. Madde: 23, 2005)

İlköğretim kurumları hem birey hem de toplum boyutunda son derece önemli özellikler taşımaktadır. İlköğretim kurumlarının temel hedefi:

“Üreten, bilimsel düşünen ve bilimin gücüne inanan, olaylara eleştirel bakabilen ve çağın gereklerine uyum gösterebilen bireyler yetiştirmenin yanı sıra genel kültür sahibi, bilinçli, bilgili, kişi ve toplum sorunlarına duyarlı, sorunlarla başa çıkabilme gücüne sahip, ülkesini seven bireyler yetiştirmek ve çocuğa özgün bir kişilik kazandırmak, çocuğun sahip olduğu değerleri geliştirmek, yaratıcı eleştirel düşünme yeteneği kazandırmak ve yeteneklerini geliştirmek bireylerin zihinsel, duyuşsal ve bedensel yönlerden gelişmelerine hizmet etmektir. Uygulanan eğitim programlarının da bu temel hedeflere hizmet eder nitelikte olması gerekmektedir” (Tanrıverdi, Polat, Apak, 2005: 407).

B) HAYAT BİLGİSİ DERSİ:

Bebeklikten çocukluğa terfi ederek okulun kapısından içeri giren çocuk, yeni bir toplum, yeni otoriteler, yeni kurallar, yeni rollerle karşılaşır. Ailesinin yanında öğrenmeye başladığı hayatı öğretmenlerle paylaşmaya başlar. Plansız, programsız aile eğitiminin yerini planlı, programlı ve örgütlü bir eğitim alır, bu eğitimin en önemli amacı, çocuğun yaşadığı doğal ve toplumsal çevresine uyumunu sağlamaktır (Özdemir, 1998: 1).

İlköğretimin 1., 2. ve 3. sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi Dersinin, İlköğretimin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir yeri vardır. İlköğretimin bu döneminde yaşamı bir bütün olarak algılayan çocukta genelde tek tek olgu ve olaylar yoktur, bunun için bu dönemde Türk eğitim sisteminde dersler sosyal ve fen bilgisi olarak ayrılarak, hem bunların, hem de sanat, çağdaş düşünce ve değerlerin bir bileşkesi olan Hayat Bilgisi Dersi düzenlenmiştir. (Sönmez, 1999: 10) .

Doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler (Sönmez, 1999: 10) olarak tanımlanan hayat bilgisinde doğal ve toplumsal olgu ve olaylar alınıp işlenmektedir. Doğal ve toplumsal bilim alanlarını kapsadığı gibi düşünsel ve sanatsal alanları da içeren Hayat Bilgisi Dersinde çocuk içinde yaşadığı doğal ve toplumsal olgu ve olayları bilir, onları anlar, yorumlar, kestirir, ilke genelleme ve yöntemleri yeni olgularla kullanarak, analiz eder, yeni çözümler önerir ve değerlendirir (Özçetin, 20001: 15), kendini ve çevresini tanımasının, kendini geliştirerek çevresine uyum göstermesinin, çok yönlü ve yaratıcı düşünme, problem çözme gibi özelliklerin temelleri Hayat Bilgisi Dersinde atılır. Böylece insanın çevresi ve yaşamı ile ilgili ilk düşünceleri, duyguları ve hareketleri biçimlendirilir(Özden, 2005: 441). Çocuğun içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre hayat bilgisi dersinin aracılırlar. Çocuğun duyu organlarıyla algılayabildiği alanın ötesine geçmeyen konular öğretilmelidir, çevreyle ilgili konular, bilimsel bir görüşle değil, çocuğun çevreyle olan ilişkileri yönünden ele alınmalıdır (Özdemir, 1998: 1).

“Hayat Bilgisi Dersinde çocuğa, ilgi duyacağı, hoşlanacağı konuları karşılaştırarak dikkatinin çekilmesi sağlanır. Bu nedenle Hayat Bilgisi Dersinde tek tür etkinlik yerine çeşitli etkinliklere yer vermek gerekir. Okula yeni başlayan çocuğun gelişmesi çoğunlukla kendi dünyasında yaşadığı ilgilerinin doyurulmasına

bağlıdır. Çocuğun bu özelliğini dikkate alan Hayat Bilgisi Dersinde, gözlem, inceleme, çevre gezisi, deney vb. yöntemlerle hayal dünyasından gerçekler dünyasına çekilmeye çalışılır. Bu yöntemlerin yanı sıra verilecek örnekler de somut olmalı ve çocuğu hayale sürüklememelidir. Çocuğun hoşlandığı temsili etkinliklerle onların ilgilerinin doyurulmasına yardım edilmelidir. Hayat Bilgisi Derslerinde olayların canlandırılması yöntemine sıkça yer verilmesi gerekir. Böylece çocuk, bir iş yaparak, nesnenin kendisi ile karşılaşarak kendi hayal dünyasından, yetişkinler dünyasına yönlendirilir” (Özdemir, 1998: 2,3).

“İlköğretimin ilk yıllarında genellikle somut düşünen çocuk, herhangi bir nesneye dokunabilmeli, görebilmeli, ölçebilmeli, sınıflandırabilmeli, karşılaştırabilmeli, onu kendi cümleleriyle ifade edebilmelidir. Hayat Bilgisi Dersi de, mümkün olduğunca çocuğun nesne ve olayları kavramada duyu organları ile temasa geçebileceği şekilde düzenlenmelidir. Hayat Bilgisi Dersindeki amaç, çocuğun psiko-sosyal özellikleri dikkate alınarak, hayata hazırlamak; ona zayıf ve kuvvetli yönlerini tanıtarak kendisi ve çevresiyle barışık, yaratıcı ve özerk yaşamaktan zevk alan, demokratik tutumlara sahip bir insan olarak yetiştirmektir”(Özdemir, 1998:3,5).

Özçetin’ de (20001: 16) bir araştırmasında “Hayat Bilgisi Dersinin içeriğinin doğal, toplumsal bilimlerle, çağdaş düşünce ve değerleri içerdiğini, toplumsal doğal, sanatsal ve düşünsel olgu ve değerlerin tümünün değil, bunların bir bileşkesine ve çocuğun hazır bulunuşluk düzeyine uygun olanlar saptandığını, doğal, toplumsal, sanatsal, düşünsel ve değerlerle ilgili temel olguların belirlenmesi gerektiğini, bu dönemdeki çocukların içinde yaşadıkları kültürel değerleri tanıyıp, benimseyip yaşama hazırlandığını.” vurgulamıştır.

“İnsan, toplum ve doğa boyutunda ortak yaşamın tüm değerlerini içeren ve öğrencinin kuracağı çok boyutlu ilişki örüntüsünün bilinçle oluşturulmaya başlandığı birinci dönem derslerinin bel kemiği, ikinci dönem derslerinin de temeli olması niteliği ile Hayat Bilgisi Dersi diğer derslerden farklı ve öncelikli öneme sahiptir” (Sabancı ve Şahin, 2005: 383).

“İlköğretim okulları 1., 2. ve 3. sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi Dersin de çocuğun çevresine etkin ve uyumlu olmasını sağlayacak biçimde yetişmesi beklenmektedir. Hayat Bilgisi Dersi, çocuğa ilk yıldan itibaren biyo-

sosyal ve kültürel bir varlık halinde gelişmesine katkı sağlayan derstir. Yaşamda var olan her şeyi içeren Hayat Bilgisi Dersinde, insan davranışlarını ve grup dinamiğini inceleyen davranış bilimlerinden yararlanır. Ayrıca doğal, beşeri, sosyal bilimlerle ilgili ilke ve beceriler eğitim-öğretim programlarında yer alır”(Bayram, 2005: 446).

Gülaydın’ a (2002: 5) göre “Hayat Bilgisi Dersi, çocuğun okula başladığı yıllarda onun bütün olarak gelişmesini sağlamaktadır. Okula başlamadan çocuğun çevresi hakkında öğrendiği yanlış ve eksik bilgiler, bu aşamada düzeltilir ve tamamlanır. Eğitimin önemli öğelerini oluşturan ve ahlaki nitelik taşıyan toplumsal değerler bu ders aracılığıyla kazandırılmaktadır.”

“Hayata hazırlamayı amaçlayan Hayat Bilgisi Dersinde öğrenci bu dersle yakın çevresinden uzak çevresine, somut alandan aşamalı bir şekilde gelişen soyut alana doğru bilgi, duygu ve eylem olarak açılım gücü kazanmakta; böylece kendisini, çevresini ve yaşamı keşfetmeyi öğrenmektedir. Çocuğun yaşadığı doğal ve toplumsal çevreye uyumunu sağlamak eğitimin en önemli hedeflerinden birisidir, Hayat Bilgisi Dersi ile öğrencilere doğal ve toplumsal yaşama dair temel bilgilerin aktarılmasının yanı sıra onların bu bilgileri günlük yaşantılarında kullanabilmeleri, yeni durumlara uyum sağlayabilmeleri için gerekli düşünsel beceriler kazandırılmaktadır. Hayat Bilgisi Dersi diğer derslerin merkezinde bulunan yaşantısal özelliği yüksek bir ders olma niteliği taşımaktadır. Sonraki süreçler içinde yerlerini alacak olan öteki dersler ve onlara konu olan bilgi, bilim alanları ve teknoloji disiplinleri, bu dersin içeriğinden kaynak olarak geliştirip serpilecek, bilim ve sanat disiplinlerinin ana çekirdeğini oluşturacaktır” (Tanrıverdi ve Diğerleri, 2005: 407,408).

C) HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN TARİHÇESİ:

Hayat Bilgisi Dersinin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, insanoğlunun var olduğu andan itibaren hem fen, hem de sosyal bilimler eğitiminin başladığı bilinmektedir (Sönmez, 1999: 16).

“Hayat Bilgisi Dersinin temelleri Platon (Eflatun)'a dayanmaktadır. Aristo, Hayat Bilgisi öğretiminde gözlem ve deneye önem vermek gerektiğini belirtmiş; Comenius, öğretimde basamak basamak ilerlemek gerektiğini söylemiştir. Hayat

Bilgisi Dersinin kurucusu olarak kabul edilen Comenius; çocukların bir yetişkin olarak görülmemesi gerektiğini, çocuğun yapısına uygun olmayan şeylerin zorla öğretilmeyeceğini savunmuştur. John Locke, tabiatçı eğitimi vurgulamıştır. Pastellozzi, Hayat Bilgisi Dersinin şekillenmesinde önemli bir isim olmuş, çocuğun eğitiminde yakın çevreden yola çıkmanın öneminden ve çevreye dayalı bütün halinde bir Hayat Bilgisi Dersinden söz etmiştir. Herbart, eğitim ve öğretimin amaçlarından birisinin, karakter gelişimi olduğunu belirtmiş, irade eğitimine önem vermiş eğitim ve öğretimin çocuk faaliyetlerine ağırlık verilerek düzenlenmesi gerektiğini dile getirmiştir” (Karagülle, 2003: 5).

“Ludwig Vives ve Fransız Michael de Montaigne körü körüne kitaba bağlı kalmak yerine bizzat canlı öğrenmeyi istemiştir. İngiliz Bacon von Verulam’ da bizzat eşyanın kapısını çalmak gerektiğini savunmuş. Şahsi olarak uygulamayı ve tecrübe edinmeyi öne sürmüştür. Wolfgang Ratichius'da da buna benzer düşüncelere rastlayabiliriz. O Bacon' un ilmi prensibini ilk mekteplere nakletmek istemiştir. Öğrenciler ona göre ezberlemekle değil bizzat tecrübelerle öğrenmelidir. Hayat Bilgisi Dersini ilköğretim için önemli görenlerden birisi de François Rabelais 'tür. “Rabelais in Gargantua” adlı bir çocuk için oluşturduğu terbiye planında eşya konularına yer vererek Batı' da ilk defa planlı olarak eşya mevzularını ders konusu haline getirmiştir. 17.yüzyılda kilisenin eğitim üzerindeki hâkimiyeti zayıflamıştır. Bu dönemde Almanya' da Andreas Reyber'in 1656'da yayınladığı bir kıraat kitabında, dini konular yanında hayat bilgisi konuları da yer almıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde eğitimin hedefinin, çocuğu öbür dünyaya hazırlamaktan çok bu dünyaya hazırlamak olarak değiştiğini görmekteyiz. Bu dönemde ise J. J. Rousseau' nun "Emile" adlı eseri, eşya ve yurt bilgisi bakımından önemli düşüncelere sahiptir” (Bektaş, 2001: 12).

1921 yılında Almanya'da “yurt bilgisi (heimatkunde)” adı altında öğretim programı hazırlanmıştır. Hazırlanan bu programda; Ders içeriği ve uygulanan yöntemler, güncel konulara ilişkin düzenlemeler diğer derslerin içinde bu dersin yeri ve önemi ele alınmıştır. (Kaiser, 2006: 21). 1966 da hayat bilgisi dersinin(sachunterricht) kapsamı, olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilmiştir. Ayrıca güncel gelişmelere uygun düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin: Teknolojik yeniliklere paralel olarak elektronik ve manyetik alan konuları öne çıkarılmıştır. 1968'de dersin ABD'deki uygulamalarına uyum düzenlemeleri yapılmıştır. 1968–1972 arasında eyaletlerin

tümünde ortak program çıkarılmıştır (Katzenberger, 1973). 1972–1977 yılları arasında dersin içeriği tartışmaya açılmıştır. Tartışma sürecinde; dersin öğretiminde kullanılacak yöntem, çalışma materyalleri, günlük yaşama uygunluğu ele alınmıştır (Beck, 1984). 1977–1980 yıllarında 2. genel program hazırlanmıştır (Dagmar, 2001) .

Bizim eğitim tarihimizde ise, İslamiyetten önce toplumsal ve doğal yaşamla ilgili kurallar gelenek ve göreneğin, inanç sisteminin içinde verilmiştir. İslamiyetten sonra ise İslam dininin esaslarına göre kişi yetiştirilmeye çalışılmış, bunun yanı sıra gelenek ve göreneğin de kuralları öğrenciye kazandırılmıştır (Sönmez, 1999: 17).

İlköğretimin 1., 2. ve 3. sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi Dersi Çocukların hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları için tasarlanan bu ders, 1924, 1936, 1948, 1968 ve 1998 ilköğretim programlarında ve 2004–2005 yılı programında da aynı adla yer almıştır.

“Ülkemizde, Hayat Bilgisi Dersi ve programlardaki yeri batıdaki kadar eski değildir. Saffet Paşa'nın 1869 tarihli "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi"ne kadar, ne Sübyan Mekteplerinde, ne de Rüştîyelerde okutulan dersler içinde Hayat Bilgisine veya karşılığı olabilecek bir derse rastlanmaz. Bu nizamname ile okullara "Malumatı Nafia" adında bir ders konmuştur ki, bu ders bu günkü anlamda Hayat Bilgisi Dersidir. Daha sonra 1909'da Kız Rüştîyesinde bitki ve hayvanların, insan vücudunun, eşya adlarının, mevsim, gün, saat gibi bir takım bilgilerin verildiği "Şifahi Malumat" ile "Durusü Eşya ve Malumatınafia" adındaki derslerde Hayat Bilgisi Dersine çok yakındır. 1913'te yayınlanan "Mekatibi iptidaiye Dersi Müfredatı"nda Hayat Bilgisinin dağınık bir biçimde yer aldığı görülmüştür. İlk üç sınıfta "Müşahabatı Ahlâkiye", dördüncü sınıftan itibaren de "Malumatı Medeniye ve Vataniye" adındaki dersler konuları bakımından Hayat Bilgisi ile benzerlik gösterilmiştir. Cumhuriyet döneminde ilk müfredat programı 1924 yılında hazırlanmıştır. Bu programdaki "Musahabat", "Tabiat Tetkiki", "Tarih", "Coğrafya" gibi dersler de Hayat Bilgisinin konuları işlenmiştir” (Küçüktepe, 1998: 37).

1926 yılına kadar ilkokullarda Tabiat Tetkiki, Ziraat ve Hıfzıssıhha, Coğrafya ve Tarih Mebadisi, Musabihat-ı Ahlâkiye ve Malûmat-ı Vataniye dersleri yer almıştır. Bu dersler Hayat Bilgisi adı altında toplanmış ve ilkokulun I, II, III. Sınıflarında okutulmaya başlanmıştır (Gülaydın, 2002: 6). 1926' dan sonra aynı ad altında 1930,

1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993, 1995, 1998 ve 2005 yıllarında program düzenlemeye gidilmiştir. Hayat Bilgisi Dersi 1930, 1932, 1936 programlarında, 1926 programındaki amaca; bireyleri, bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip, milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek gibi ilkeler eklenmiştir. Bu hedefler 1948 ve 1961 programlarında tabiat ve toplumsal yaşayışla ilgili iki başlık altında toplanmış 1. sınıfta 5, II. sınıf ta 6 ve III. sınıfta 7 saat olarak, 1962 ve 1965 program taslaklarında hayat bilgisi toplum ve ülke incelemeleri dersleri başlığı altında yer almıştır (Sönmez, 1999: 17).

“1948 Programında Hayat Bilgisi Dersinin çevre özellikleri dikkate alınarak işlenmesi daha çok önem kazanmıştır. Bu program öğretmene daha çok yetki vermiş ve yöreselleşmiştir. 1968 ilkokul programında Hayat Bilgisi Dersi üniteleri birinci sınıfta yedi, ikinci ve üçüncü sınıflarda sekiz olarak belirlenmiştir. Ders saatleri günde birer saat olmak üzere her üç sınıf için haftada beş saat şeklinde düzenlenmiştir. Diğer dersler için ilkokul ilk üç sınıfın mihreri olarak Hayat Bilgisi Dersi üniteleri esas olarak kabul edilmiştir” (Karagülle, 2003: 6).

“1968 yılından sonra yeni bir Hayat Bilgisi Dersi programının geliştirilmesi uzun yıllar almıştır. Okulların, çağın gerekleri doğrultusunda öğrencilerin eğitim gereksinimine yanıt verebilecek nitelikleri taşıması, eğitimin niteliğini geliştirmek ve öğrenci başarısını artırmak için Milli Eğitim Bakanlığı 'nca 1990 yılında "Milli Eğitimi Geliştirme Projesi" başlatılmıştır. Bu proje kapsamında oluşturulan Müfredat Laboratuvar Okulları'nda uygulanmak üzere geliştirilen Hayat Bilgisi Dersi Programlarından birisi de İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi programıdır. 1993–1994 öğretim yılında pilot bölge olarak seçilen 13 ildeki 208 okulda 1 yıl süre ile deneme sürecinde uygulanmıştır” (Belet, 1999: 14) .

1995 programında, hedefler yakın çevreyi tanıma ile ilgili, yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları, toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri, ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirme ve daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme yönünden olmak üzere beş başlık altında toplanmıştır (Sönmez,1999:17). 1997–1998 öğretim yılında ülke genelindeki tüm ilköğretim okulların da yaygınlaştırılmıştır. Bu programın diğer programlardan farkı ise; alanda deneme sürecinden geçirilerek yaygınlaştırılmış olmasıdır (Belet, 1999: 14). 1998 yılında geliştirilen yeni Hayat Bilgisi Dersi programının bir önceki programdan en önemli farkı çağdaş program geliştirme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olmasıdır. Bu programda derslere

ilişkin genel hedeflerin yanı sıra her derse ilişkin özel hedeflere ve davranışsal hedeflere de yer verilmiştir. Ancak, program değerlendirme kapsamında yapılan bazı araştırma sonuçları. Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın yeniden ele alınması gerektiğini göstermiştir (Acat, Anılan ve Girmen, 2005: 396).

Tüm öğretim programlarında olduğu gibi, hayat bilgisi dersi programlarında da zaman zaman değişikliğe gidilmek zorunda kalındığı görülmüştür. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında geliştirilmekte olan diğer derslerin programlarıyla Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın bütünleştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

“Geliştirilen bu program 2004 – 2005 eğitim- öğretim yılında 9 ildeki (Ankara, Bolu, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun ve Van) 120 pilot okulda uygulamaya konularak denenmiştir. 2004 – 2005 öğretim yılındaki pilot uygulama sonuçları Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu tarafından dikkate alınmış, ilgili kişi ve kurumların programla ilgili görüş ve önerileri de göz önünde bulundurularak gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Program 08.08.2005 tarih ve 297 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla onaylanarak 2005–2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulamaya konulmuştur”(MEB Program, 2005: 8).

D) EĞİTİM-ÖĞRETİM PROGRAMLARI:

“İlköğretimin en önemli hedeflerinden biri de; çocuğun yaşadığı ortamda doğal ve toplumsal çevresine uyumunu sağlayarak onu bir üst öğrenime hazırlamaktır. İlköğretimin bu hedefine ulaşabilmesi için eğitimin niteliğinin sürekli yenilenerek geliştirilmesi gereklidir. Eğitimin niteliğinin geliştirilmesi temelde eğitim-öğretim programlarının geliştirilmesiyle ilişkilidir. Eğitim-öğretim programları, eğitimin planlı ve kontrollü bir süreç olmasını sağlar. Programların geliştirilmesi gelişigüzel yapılamaz. Program geliştirmede istenilen sonuçlara ulaşmak için programın analizlerin yapılması gerekmektedir” (Ocak ve Beydoğan, 2005: 124).

Eğitimciler tarafından farklı tanımları yapılan eğitim-öğretim programının özde pek çok boyutu içerdiği ve geniş içerikli olduğu vurgulanmaktadır Türkiye'de program geliştirme çalışmalarının öncülerinden, Varış' a (1997: 14) göre eğitim programı: "bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun hedeflerinin gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar",

Ertürk (1984: 95–96) eğitim programını geçerli öğrenme yaşantıları düzeni olan "yetişek" olarak nitelemekte ve öğrenci açısından bir öğrenme yaşantıları düzeni, eğitimci açısından ise bir eğitim durumları düzenidir. Eğitim programı "öğrencilerde beklenen öğrenmeyi meydana getirebilmek için planlanmış faaliyetlerin tamamı" dır.

Demirel'e (2005: 4) göre ise Eğitim Programı "öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir." tanımda yer alan öğrenenin, yaşam boyu devam eden süreçte sürekli öğrenme arzusunda olanın birey olduğunu, öğrenenlere de öğrenme yaşantıları sağlamanın eğitim programları aracılığı ile gerçekleştiğinden öğrenme yaşantılarının eğitim programının en önemli boyutu olduğunu açıklanmaktadır.

Eğitim Programı ile öğretim programı kavramları birlikte, çoğu kez de biri diğerinin yerine kullanılmaktadır.

Variş (1997: 14), "Eğitim programının bir okul ya da eğitim kurumunda yer alan bütün eğitim faaliyetlerini kurum içi ve kurum dışı eğitim etkinliklerini içine aldığı belirtir. Öğretim programının ise eğitim programı içinde yer aldığı ve öğretme-öğrenme süreçleri ile ilgili tüm etkinlikleri kapsadığını belirtir. Ders programını da öğretim programının içinde yer alan ve dersle ilgili olan eğitim faaliyetlerinin sistematik bir şekilde düzenlendiği bir plan olarak" belirtmektedir.

Demirel'e (2005: 6–7) göre, "Öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir. Ders programı da, bir ders süresi içinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren tüm etkinliklerin yer aldığı bir plandır. Eğitim programı, belirlenen hedefler doğrultusunda planlanan tüm eğitim etkinliklerini kapsamaktadır. Öğretim programı ise bir eğitim basamağında çeşitli sınıf ve derslerde ele alınacak konularla ilgili tüm öğretim etkinliklerini kapsamaktadır. Ders programı da bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsamaktadır."

E) PROGRAMLARIN ÖZELLİKLERİ VE TEMELLERİ:

Günümüzde, eskiden olduğu gibi okullarda her çeşit bilgileri öğretmek yerine, öğrencilere içinde yaşadıkları hayata uyum göstermelerini sağlayacak bilgi ve becerilerin kazandırılmasına önem verilmektedir. Buna bağlı olarak, eğitim programlarında işlevsel, esnek, toplumun görüş ve isteklerine uygun ve uygulayıcılara

yardımcı olma gibi özellikler bulunmalıdır(Aydın, 1998: 2). İyi bir eğitim-öğretim programının özellikleri Önder tarafından İşlevsellik, Topluma uygunluk, Esneklik, Ekonomiye uygunluk, Bilimsellik, Uygulanabilirlik Hedeflere yönelik olma şeklinde maddelendirilmiştir (Özçetin, 2000:2).

“Eğitim-öğretim programlarının her eğitim uygulaması, bir insan anlayışını, insan felsefesini, yani bir dünya görüşünü, bir kültür ve uygarlık anlayışını yansıtan felsefi;

Öğrenme ve gelişim psikolojisinin ilkelerine ve hitap ettiği öğrencilerin zihinsel, duygusal ve bedensel, bakımından gelişmişlik, olgunluk düzeyine uygun olmak ve bireysel farkları dikkate alan psikolojik;

Bireylere üretime dönük, geçerli iş ve mesleklere yönelik, davranışlar kazandıracak nitelikleri olan ekonomik;

Yeni yetişen kuşağa, toplumun kültürünü aktaran, bireyi toplumun etkin, uyumlu bir üyesi yapan, toplumun özelliklerini tanıtabilen, çağdaş ve evrensel gelişmeleri de dikkate alan toplumsal temelleri vardır” (Aydın, 1998: 3).

F) EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME:

Eğitim bilimleri alanındaki edebiyat incelendiği zaman eğitim-öğretim programı kavramının yanı sıra çok sık kullanılan diğer bir kavram da program geliştirmedir. Program geliştirme ile ilgili farklı yaklaşımların, görüşlerin ve tanımların bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle program geliştirme kavramının tek bir tanımını yapmak oldukça güçtür.

Varış (1997: 17) program geliştirmeyi “gerek okul içinde ve gerekse okul dışında, Milli Eğitim ve okulun hedeflerini etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabalarının tümü” olarak görmektedir. Aydın’ın (1998: 4) bir araştırmasına göre program geliştirme en genel anlamıyla, “eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi sürecidir. Demirel’ de (2005: 5) Program Geliştirmeyi "eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü" olarak tanımlamıştır.

Bu tanımlara bakıldığında bir programın dört temel ögesi olduğu vurgulanmaktadır. Bu ögeler hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme-değerlendirmedir. “Hedef kavramı içinde öğrenene kazandırılacak davranışlar; İçerik ögesinde hedeflere uygun düşecek konular bütünü; Öğrenme-öğretme sürecinde hedeflere ulaşmak için hangi öğrenme-öğretme modelleri, stratejileri, yöntemleri ve tekniklerin seçileceği; Ölçme-değerlendirme ögesinde hedef/davranışların ayrı ayrı test edilip, davranışların ne kadarının kazandırıldığı ve yapılan eğitimin kalite kontrolü vardır” (Demirel, 2005: 5) .

Bu görüşler bize eğitim programının, programın unsurları olan, hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik bir ilişkiler bütününe göstermektedir.

G) PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ:

“Program geliştirme, sistemli bir şekilde ve araştırmalara dayalı olarak yapılmasını gerektirdiği için, bilgi, beceri ve uzmanlık gerektiren bir süreçtir. Eğitim-öğretim programlarının hem toplumun büyük kesimini ilgilendirmesi, hem de program geliştirmenin oldukça içerikli ve karmaşık olması, program geliştirmede geniş ölçüde katılımı gerektirmektedir. Eğitim-öğretim programları öğrenciler, eğitimciler, aileler ve toplumu etkilediği için bu grupların program ile ilgili kararlarda söz sahibi olması ve ortak fikirlerini yansıtması gerekir” (Yüksel, 2000: 583).

“Program geliştirme süreci, eğitim programlarının dayandığı temellerle ilgili "ne, niçin, nasıl, ne zaman, kim ve ne ile" sorularının cevapları üzerine kurulur. Programın unsurlarından hedef boyutunda, "bireyleri niçin eğitiyoruz?" sorusuna cevap aranır. Eğitimin hedeflerin belirlemek, örgün eğitim faaliyetlerinin dayanaklarıdır. Hedefler büyük ölçüde, ülkenin eğitim felsefesini de ortaya koymaktadır. Programın içerik boyutunda, "belirlenen hedeflere ulaşabilmek için ne öğretilim?" sorusuna cevap aranır. Büyük oranda da hedef-araç ilişkisi kurularak, hedefe uygun bilgilerin aktarılması istenir. Programın süreç boyutunda ise, "içeriğin öğrenciye nasıl aktarılacağı" belirlenir. Yani, "öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç ve kaynaklar neler olacaktır?" sorusu cevaplandırılır. Programın son boyutu olan değerlendirme boyutunda ise, yapılan öğretimin kalite kontrolü yapılır” (Aydın, 1998: 7).

“Ülkemizde de Cumhuriyetin ilanı ile birlikte eğitimde hızlı bir değişmeye gidilmiştir. Bu değişiklikler hedefler, içerik, öğretim süreçleri öğelerinden oluşan ve dinamik bir özellik gösteren eğitim programları aracılığıyla yapılmaktadır. Geçmişte ve günümüzde eğitim reformu, eğitimde yeniden düzenleme gibi adlar altında yürütülen ve yapılan çalışmaların temelinde program düzenlemesi bulunmaktadır. Değişen ve gelişen dünyada yapılması düşünülen değişiklikleri ifade eden ve bunları sistemli biçimde bir araya toplayan araçlar eğitim-öğretim programlarıdır” (Özden, 2005: 441).

3797 Sayılı "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı tüm eğitim kademelerinde uygulanacak programların geliştirilmesinden sorumlu olmuştur. Bakanlık bu sorumluluğunu okulların bağlı bulunduğu. Genel Müdürlükler, Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlıkları ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına devretmiştir. Geliştirilen programlar Talim ve Terbiye Kurulunun, daha sonra da Bakanın onayı ile yürürlüğe girmektedir. Onaylanan ve yürürlüğe giren programlar tüm okullarda uygulanmıştır (Yüksel, 2000: 585–586; Varış, 1997: 30–50; Demirel, 2005: 15–19).

Program geliştirme çalışmaları bağlamında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2004–2005 öğretim yılında, ilköğretim 1–5 Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Hayat Bilgisi ve Matematik dersleri program hazırlama çalışmaları başlatılmış, taslak programlar hazırlanmış ve pilot olarak uygulamaya konmuştur. Kasım 2004 tarih ve 2566 sayılı Tebliğler Dergisi'nde adı geçen derslerin öğretim programları 2005–2006 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilmiştir.

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı da MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca oluşturulan Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu tarafından geliştirilmiştir. Bu program, ilköğretim okulu 1., 2. ve 3. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin, 2005 İlköğretim 1,2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersindeki kazanımlarını, bu kazanımlara hangi temalar çerçevesinde ve hangi öğrenme-öğretme durumlarında erişebileceklerini, Öğrenme-öğretme sürecinin ve sonuçlarının nasıl değerlendirileceğini içermektedir(MEB Program, 2005: 6).

İlköğretim programının bütün hedefi öğrencileri iyi bir dünya ve ülke vatandaşı haline getirmektir. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için ilköğretim okullarında öğrencilere toplum içindeki rollerini benimsetmek, toplumsal yaşama uyum sağlamak ve onlarla uyumlu bir biçimde yaşamak için gerekli olan bilgiler ve beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır (Özkal, Güngör, Çetinöz, 2004: 602).

H) 2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE YAPISALCI YAKLAŞIM:

İlköğretimin 1., 2. ve 3. sınıflarında okutulmakta olan Hayat Bilgisi Dersi, doğal, toplumsal, sanatsal, çağdaş düşünce ve değerlerin bileşkesinden oluşmaktadır.

“Hayat Bilgisi Dersi ile çocuk, çevresinde olup biten sosyal ve doğal olaylara, eşyalara ve varlıklara karşı duyduğu merakı giderir. Öğrenci, ilköğretimde somut işlemler dönemindedir. Bu dönemde öğrenme-öğretme ortamında ona sunulacak olgular gerçek yaşamdan ve yakın çevreden alınmalıdır. Önceden öğrenme-öğretme ortamlarında davranışçı yaklaşım ilkeleri kullanılmakta ve hedeflerin ve hedef davranışların belirlenmesi, sınıf içi etkinliklerin bu davranışları kazandırma hedefi düzenlenmesi ve öğrencilerin bu davranışları kazanma düzeylerinin test edilmesi gibi öğrenme-öğretme etkinlikleri davranışçı teori ilkeleri göz önüne alınarak düzenlenmekte idi. Son zamanlarda farklı bilim adamları tarafından savunulan öğrenme kuramlarında öğrencinin aktifliği ilkesi önem kazanmıştır” (Asan, Güneş, 2005: 1).

“2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi programının temel hedefi ve vizyonunun; Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, bireysel farklılıkları ne olursa olsun, araştırma-sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş; yaşam boyu öğrenen ve insan haklarına saygılı, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek olduğu ifade edilmiştir.

Hazırlanan ilköğretim programının, ezberci anlayışa son vereceği belirtilerek tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, bireyin yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda hazırlandığı vurgulanmıştır. Bu programla, öğrenci ve etkinlik merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını, bireysel

farklılıklarını dikkate alan ve çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayışın yaşama geçirilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir”(Acat ve diğerleri, 2005: 395).

“2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi Programının temelde davranışçı yaklaşımdan etkinlik odaklı yapılandırmacı yaklaşıma doğru bir farklılaşmayı öngördüğü anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, öğrenci merkezli bir eğitim ve öğretim sürecinin benimsendiği; uyarıların yorumlamasına, anlamlandırmasına ve bilginin aktif olarak yapılandırmasına ağırlık verildiği görülmüştür.

Davranışçı yaklaşımda, davranışlar ve bu davranışları oluşturacak deneyimlerin neler olması gerektiği üzerinde yoğunlaşılır. Davranışçı yaklaşımda, bilgi kaynağı olarak öğretmenlerin ve kitapların işe koşulduğu, anlatım yöntemine ağırlık verildiği, öğrencilerin ise dıştan verilen uyarıcılarla güdülenen pasif alıcılar konumuna zorlandığı belirtilmektedir. Bireyin içsel olarak kendisini pekiştirmesi ve yönlendirmesi göz ardı edilmiştir“(Sabancı, Şahin, 2005: 383–384).

“Yeni programın hedefi 1940’lardan beri takip edilen biheviorist (Davranışçı) yaklaşımı terk etmektir. Çünkü mevcut davranışçı yaklaşımda bilgiler ve o bilgilerle hedeflenen davranışlar vardır. Bu program, katı ve mekanistik neden-sonuç ilişkisine dayanan Newton’cu değerler dizisi yerine, birden fazla neden ve sonucu göz önünde bulunduran Quantom’cu değerler dizisi ile eğitim vermeyi öngörür. Bu eğitim anlayışı ile baskın lineer düşünce yerine, karşılıklı nedensellik ilkesi ve çoklu sebep-çoklu sonuç anlayışı öne çıkarılmıştır. Öğrenen birey pasif alıcı konumunda değil; öğrenmeye yöneldiği dış dünyaya zihnindeki şemayı ve kategorileri giydirerek bilgisini şekillendirir. Kişi kendi anlayışını oluşturur. Bu anlayışta amaç, bilgi konusu olan materyalin üzerini hazır bilgilerle örtmek değil o konuyla ilgili bilgilerin ortaya çıkmasını öğretmek olmuştur. Öğrenenin özerkliği ve farklı oluşu göz önünde tutulmuştur ve bu doğrultuda sınıf içi uygulamalar için etkinlikler düzenlenmiştir”(Çevik, 2005: 52 – 54) .

“Davranışçı yaklaşımın temel varsayımlarına karşı çıkan yapılandırmacı yaklaşım öğrenciyi merkeze almakla beraber öğrenmeyi öğrencinin etkin rol aldığı bir süreç olarak görmekte ve alternatifler sunmaktadır.

Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre öğretme yerine öğrenme, öğretmen yerine öğrenci vurgulanır. Anlamsal çıkarımların çocuklarda öğretmenin öngördüğünden farklı

olabileceği kabul edilir. Yapılandırmacı öğrenme kuramı, gerçekliğin birey tarafından algılanışına ve onun sahip olduğu değerler ve geçmiş birikim ile deneyimleri sonucu onun zihninde biçimlendirilişine vurgu yapar.

Yapılandırmacı öğretimde, öğrenciler kendi kavramların: kendileri oluşturur, problemlere ilişkin çözüm yollarını geliştirirler. Öğretim ortamı, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayacak şekilde düzenlenir. Öğrenciye üstünlük kullanma, öğrendiğini değerlendirme ve yaşayarak deneyim kazanma imkânları hazırlanır. Öğretmen, öğrencilerin moral, motivasyonunu devamlı canlı tutar; öğrencilerin özgün, yaratıcı yönlerinin ürünü olan çalışmalarını tespit ve takdirde çok titiz davranır. Öğretmenin öğrenen için yapabileceği en iyi şeyin mümkün olduğu kadar öğrenciyi kendisinden bağımsız kılmaya çalışmak olduğu söylenebilir. Yapılandırmacı yaklaşım, bireylerin kişisel farklılıklarını dikkate alan, birey merkezli, güdüleyici ve eleştirel düşünmeyi artıran bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir” (Sabancı, Şahin, 2005: 383–384).

“Öğretim yöntemleri ile ilgili literatür, söz konusu paradigmatik değişime uygun anlayışın yapılandırmacı öğretim ortamları ile olabileceğinden söz etmektedir. Eğitim felsefesi açısından yapılandırmacılık, nesnelliği öne çıkardığı pozitivist paradigmanın aksine, bilginin yorumlandığını ve karşılıklı yansımalar ve tartışmalar sonucunda bilginin oluşturulmasıdır. Yani bilgi, deneyim, gözlem ve mantıklı düşünme kümesinden oluşur. Başka bir deyişle bilgi öznedir.

Yapılandırmacılık, bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasını anlatır. Yani bireyler bilgiyi aynen almaz, kendi bilgilerini yeniden oluştururlar. Bu öğrenme yaklaşımında öğrencinin önceki yaşantıları, öğrenmede temel oluşturur. Bilgi, konu alanlarına bağlı olarak değil, bireylerin yarattığı ve ifade ettiği şekilde yapılandırılarak var olur. Bu sebepte deneysel, subjektif ve bireyseldir. Yapılandırmacılık öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandıklarını esas alan bir yaklaşımdır. Burada öğrenen için bir zihinsel yapılandırmanın söz konusu olduğu görülmektedir. Bu da karşımıza bilişsel yaklaşımı çıkarmaktadır” (Özden, 2005: 440).

“Yapılandırmacılık, bilgi, bilginin doğası, nasıl bildiğimiz, bilginin yapılandırılması sürecinin nasıl bir süreç olduğu, bu sürecin nelerden etkilendiği gibi

konularla ilgilenmekte ve düşünceleri eğitimsel uygulamalara temel teşkil etmektedir” (Ün Açıkgöz, 2006: 60).

Yapılandırmacı kuram, bir bireyin nasıl anladığını ve öğrendiğini açıklayan felsefi bir yaklaşımdır. Yapısalcı kurama göre öğrenme, insan zihnindeki bir yapılandırma sonucu meydana gelir; yani, öğrenme, bireyin zihninde oluşan bir iç-süreçtir. Bu durumda birey, dışardan gelen uyarıcıların pasif bir alıcısı değil, fakat onların aktif özümleyicisidir.

“Yapılandırmacılık bir bilme kuramıdır, bunun içinde bilme, bilen, bilinen, bilgiyi yapılandırma süreci, bu süreci etkileyen etkenlerle ilgili birçok açıklama gerektirmektedir. Yapılandırmacılığa göre bilgi, duyularımızla ya da çeşitli iletişim kanallarıyla edilgin olarak alınan ya da dış dünyada bulunan bir şey değildir. Tersine; bilgi, öğrenen tarafından yapılandırılır, üretilir. Bu nedenle yapılar kişiye özgüdür.

Yapılandırmacılık, gerçeğin dış dünyada bilenden ayrı olarak durduğu, bilginin doğru olması için gerçeğe uygun olması ve gerçeği yansıtması gerektiği gibi düşünceleri reddeder. Bilen, gerçeği kendi yaşantılarına ve çevreyle etkileşimine dayalı olarak yaratır.

Yapılandırmacılığa göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi, bireyin çevresiyle etkileşimi sırasında geçirdiği yaşantılardan anlam çıkarmaya çalışırken ortaya çıkar.

Bu süreç, yaşam boyu sürer. Çünkü çeşitli zamanlarda çeşitli ortamlarda geçirdiği yaşantılar bireyde bir dengesizlik, bir problem yaratır. Birey önceki deneyimlerine, kavramlarına ve bilgilerine dayanarak bu dengesizliği giderebilecek olası çözümler düşünür. Bu çözümlerden doğru olanlar, daha sonra kullanılmak üzere saklanır” (Ün Açıkgöz, 2006: 61) .

Yapılandırmacılığa göre bilginin, sosyo-kültürel bir bağlamda, öğrenenlerin yaşantılarından önceden bildikleri çerçevesinde anlamlar çıkarmaları ile yapılandırıldığı

ve bu da yapılandırmacılığın özünü oluşturmaktadır (Ün Açıkgöz, 2006: 63), öğrenme kuramı olan yapılandırmacılıkta “öğrencinin sınıf içinde ya da dışında aktif katılımını gerektirir ve öğrenme sürecinde öğrenci sorumluluk almanın ve karar verme sürecine katılmanın önemini algılar ve bu bağlamda hareket eder. Birey öğrenirken geçmişten gelen deneyim ve bilgilerini, karşılıklı konuşma ve yansıtma yöntemiyle paylaşarak yeni bilgilerin oluşturulmasını sağlar” (Shunk, 1996).

“Öğretme ve öğrenme alanındaki kuramlar genel çizgileriyle incelendiği zaman bunların nesnelci ve yapıcı olarak sınıflanabileceği görülmektedir. Bu iki ayrı görüşün algılama, bilme, anlama ve öğrenmeye ilişkin açıklamaları oldukça farklılaşmaktadır. Geleneksel olarak nitelendirilen öğretim uygulamaları temelde nesnelci görüşe dayanır. Öte yandan yapıcı görüş, geleneksel öğretim uygulamalarında karşılaşılan birçok soruna çözüm getirebilecek bir seçenek olarak görülmektedir. Temel olarak yapıcılık, öğrenmenin, deneyimlerden de yararlanarak gerçekleri yapılandırırken meydana gelen aktif bir süreç olduğunu belirtir.

Yapılandırmacılığa göre ne öğrenilirse öğrenilsin, öğrenmenin gerçekleştiği bağlam ve önceden bilinenlerden ayrı düşünülemez. Yapıcılık bireyin dışında gerçek bir dünya olduğunu kabul etmekle birlikte bu dünyayı anlamlandırmanın bireye özgü olduğunu belirtmektedir. Farklı iki bireyin bir durumdan aynı anlamı çıkarması beklenemez çünkü bireylerin yaşam deneyimleri ve önbilgileri farklı yorumlar yapmalarına neden olacaktır ” (Akgün, 2005: 2).

“Yapılandırmacı kuram, öğreneni merkeze alan bir kuramdır. Çünkü her birey yeni bir bilgiyi, önceki bilgi, beceri ve yaşantılarının süzgecinden geçirerek yeniden yorumlamakta ve bilgiyi kendi zihninde oluşturmaktadır. Bu anlayışa göre öğrenme de, eski bilgilerimizin yeni deneyim ve yaşantıların ışığında yeniden yorumlanması ve yapılandırılmasıdır. Yapılandırmacı öğrenmede; Öznel bir gerçekliğin savunulduğu Pozitivizm ötesinde öğrenmenin bireysel bilişte oluşan öznel anlamların sosyokültürel bağlamda özneler arası süreçlerle yeniden oluşturulması; bilginin ise bireyin eylemleriyle ve bu eylemlerinden edindiği deneyimlerle oluştuğu ve hiçbir zaman kişiden bağımsız olmadığı, duruma özgü, bağlamsal ve bireysel anlamların görünümü olduğu kabul edilir” (Yurdakul, 2005: 40.) .

“Temelde yapılandırmacı yaklaşımın benimsendiği 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı birey merkezli olup, öğrencinin bakış

açısı esas alınmıştır. Ezberleme yerine aktif katılım yoluyla öğrenme, öğrencinin ihtiyacı olan ve sürekli yenilenen bilgiyi öğrencinin yapılandırılması, bireyin yaşam kalitesini artıracak temel becerileri kazandırılması, yetenekleri ve kişiliği geliştirmenin önceliği, dersin zevkli ve eğlenceli olması, yaşamın ve insanın bütünlüğüne paralel olarak olgular bütüncül ve tematik bir yaklaşımla gerçekleştirilecektir.

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3.Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında öğretme değil öğrenme, öğrenenin özerkliğini ve inisiyatifini destekleme ve kabul etme, öğrenenleri irade ve amaç sahibi varlıklar olarak görme, öğrenmeyi süreç olarak düşünme, öğrenenin araştırmasını destekleme, öğrenmede deneyimin kritik rolünü onaylama, öğrenenlerin doğal merakını destekleme, öğrenenlerin zihinsel modelini hesaba katma, performansı ve öğreneni değerlendirirken anlayışı vurgulama, kendini bilişsel teorinin ilkeleri içinde görme, öngör, yarat ve analiz et gibi bilişsel terminolojiden yararlanma, öğrenenin nasıl öğrendiğini dikkate alma, öğrenenin diğer öğrenenlerle ve öğretmenle iletişim içerisinde olmasını ve birlikte öğrenmeyi destekleme, öğrenenleri gerçek dünya durumlarına katma, öğrenmenin gerçekleştiği bağlama önem verme, öğrenenin inançları ve tutumlarını göz önünde bulundurma, öğrenenlere yeni bilgi oluşturma ve gerçek deneyimlerden anlam çıkarma fırsatını sağlama yaklaşımının esas alındığı görülmüştür(Anonim, 2005: 7; MEB Program, 2005: 11).

Öğrenciler okula çok farklı deneyimlerle ve düşüncelerle geldiklerinden her öğrenci okula kendi deneyimlerini, alışkanlıklarını ve beğenilerini de beraberinde getirirler. Bütün öğrencilerin aynı konuları aynı şekilde ve aynı düzeyde öğrenmeleri beklenemez, her öğrenci kendisine sunulan uyarıcıları kendi deneyimlerine bağlı olarak anlamlandırır ve bilgiyi kendine göre yapılandırır. Bu da her öğrenciye kendi öğrenmesinden sorumlu olmasını gerektirir (MEB Program, 2005:10) .

Bu bağlamda öğretmenlerin temel rolü, öğrenme-öğretme ortamını düzenlemek, etkinlikler konusunda öğrencilere rehberlik yapmaktır.

D) 2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE ÖĞRETMENİN ROLÜ:

“Öğrenme ve öğretme dediğimizde geleneksel anlamda öğrencilerin düzenli bir şekilde dizilmiş sıralarda oturan, öğretmenini dinleyen ve öğretmeninden duyduklarını not alan ve ancak soru sorulduğunda cevap haklarını kullanan, verilen alıştırmalar ya da ödevler üzerinde özenli ve sessizce çalışan bir ortamdan oluşan bir anlayış akla gelmiştir..

Sadece dinleyen, konuş denildiğinde konuşan, yaz denildiğinde yazan, oku denildiğinde okuyan, eleştirel düşünceden uzak, sorgulamayan, sessiz, ezberciliğe itilmiş öğrenciler yerine, istediğini bilen, sorgulayan, eleştirel düşünen, bilgiyi alan değil araştıran ve bildiklerini paylaşan ve paylaşımları sonucunda yeni bilgi çıkarımlarında bulunan, toplumda etkin ve yüksek değerlere sahip öğrenciler yetiştirmek için eğitimcilerle düşen, eğitimde paradigmatik değişime uygun ortamlar sağlamaktır” (Yıldırım, Akar, 2004: 1) .

Bilgi toplumsal ilişkiler içinde farkında olarak oluşturulur. Öğrenenin bunun farkına varabilmesi için öğretmen, konu ve çevresindeki dünyayla olan ilişkilerini sorgular hale gelmelidir. Eğitim süreci de bu sorgulamayı destekler nitelikte olmalıdır. Bu şekilde eğitim, yapılandırmacılık yaklaşımı çerçevesinde dönüştürülebilir. Yapılandırmacılık kuramına göre sınıf içi etkinliklerde öğrenenin özerkliği, sorgulaması, kendisi için bilgi oluşturması, öğrenen değerlendirmesinin öğrenme sürecinde yapılması gerekmektedir (Can, 2004: 1).

“Yapılandırmacılık öğrenme yaklaşımına göre bilgi pasif olarak alınamaz. Kişi, yeni bir bilgi aldığı anda onu kendisinde önceden var olan bilgileriyle karşılaştırdıktan sonra özümser, önceden var olan bilgilerin içerik ve niteliklerini değiştirir ve yeni edinilen deneyimlerin gerektirdiklerine uygun davranır. Kişilerin önceki bilgileri aynı olmadığından dolayı yeni alınan bilgi kişiler tarafından farklı özümsemiş olur. Öğrencinin bireyin herhangi bir anda sahip olduğu bilgi birikimi yeni bir bilgiye veya uyarılara cevap vermede çok önemlidir. Öğrenci kendine özgü olarak bilgiyi oluşturur. Bu süreç öğrenciyi aktif kılan bir süreçtir. Yapılandırmacılık Öğrencilerin daha önceki deneyimlerinden ve önbilgilerinden yararlanarak yeni karşılaştıkları durumlara anlam verebileceklerini ve onları özümleyebileceklerini savunur”(Asan, Güneş, 2000: 1).

“Bilgi edinme bir sonuç değil, yeni bilginin oluşturulması için bir kaynaktır. Dolayısıyla, böyle bir öğrenme sürecinin, geleneksel sınıf ortamlarında gerçekleştirilemeyeceği ortadadır.

Öncelikli olarak, yapılandırmacı anlayışın başarılı uygulandığı ortamlar, gerçek demokrasinin yaşandığı yerlerdir. Bu ortamlarda hem eğitici hem de öğrenci etkin olarak çalışırlar. Öğrenci, öğrenme ortamına, sorgulayarak, zihinsel çaba göstererek, araştırma yaparak, bilinen ya da sunulan gerçekleri sorgulayarak başkalarıyla etkileşimde bulunur ve yeniliğe açık tutumlar geliştirerek katkı sağlar. Bir konuya bütünsel boyutta bakar ve mutlak doğrularla değil, ortamın ve kültürün gerekliliklerini göz önünde bulundurarak esnek yargılar üretir, öğrencinin rolü bilgiyi olduğu gibi alan değil, üreten ya da araştırandır. Yani edilgen değil, aktiftir. Eğitici ise, bireyi bilgiye ulaşması için kaynak sağlayan, onlara rehberlik eden, öğrenciyle birlikte öğrenci olan ve araştırandır” (Yıldırım, Akar, 2004: 3,4).

“Yapılandırmacı yaklaşım modelinde öğrencilerin, öğretmen tarafından belirlenecek bir problemin çözümüne, tüm teknoloji kaynaklarını kullanarak ulaşmaları, kendi öğrenmelerini oluşturmalarında yardımcı olur. Teknoloji, bilimsel bilgi ya da diğer düzenlenmiş bilgilerin işe koşulmasını sağlayan uygulamalardır. Teknoloji, çağımızda eğitimin temel modellerini etkilemiş, öğrenme-öğretme süreçlerinin verim ve etkinliği için vazgeçilmez öğelerinden biri olmuştur. Hayat Bilgisi Dersinde de bilgilerin kavratılması, olayların açıklanması, bilgilerin üzerinde gözlem ve araştırmaların yapılmasında bilgi teknolojisi ürünleri kullanılabilir. Teknoloji; etkin öğrenme, amaçlı öğrenme, özgün öğrenme ve iş birlikli öğrenme amacıyla kullanılmalıdır. Öğrencilere ön bilgilerinin sınama, yanlışlarını düzeltme ve hatta yerine, yenilerini koyma fırsatı verecek zengin öğrenme yaşantıları sunulmalıdır. Bilgisayar destekli eğitim, multimedia, çoklu ortam, internet gibi bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanılması öğrenme-öğretme etkinliklerinde öğrenci ve öğretmene büyük kolaylıklar sağlar, eğitim yaşantılarını zenginleştirir”(Asan, Güneş, 2000: 50–53).

“Öğretmen, becerilerin ve kişisel niteliklerin kazanılmasına yardım eder, kişisel, sosyal ve kültürel eğitimi kolaylaştırır, aktif olarak öğrenir, beceri ve kişisel niteliklerin kazanılmasında öğrenciye model olur, çocukların öğrenme sürecindeki gelişimlerini ölçer ve değerlendirir, sınıf içi etkinlikler düzenlenirken bireysel farklılıkları göz önünde bulundurur ve uygulamalarında bunları dikkate alır, öğretimi

planlar, öğrencilerin sağlık ve güvenlik becerilerini kazanıncaya kadar sağlık ve güvenlik içinde olmalarını sağlar, öğrencileri grup çalışmasına yönlendirir ve iş birliği içerisinde çalışmalarını sağlar, öğretimi kaliteli kılabilmek için meslektaşlarıyla iş birliği yapar, öğrencilerin çalışmalarına rehberlik eder, aile ile iş birliği yapar” (MEB Program, 2005: 104).

Brooks & Brooks (1999) Yapılandırmacılık yaklaşımına göre sınıf içi etkinlikleri uygulayan öğretmeni;

“Öğrenci özerkliğini ve girişimlerini destekler, öğretimde çeşitli ortam ve materyallerin yanı sıra verileri ve birincil bilgi kaynaklarını kullanır, öğrenmeyi toplumsal deneyimler sağlayacak şekilde organize eder, bir öğrenme görevini oluştururken gerçek yaşamda karşılaşılan düzeyde karmaşık olmasına dikkat eder, belirlemek, karşılaştırmak, sınıflamak, çözümlmek, oluşturmak gibi üst düzey bilişsel etkinlikleri gerektiren görevlere ağırlık verir, doğrudan parçalara ayırmak yerine öncelikle bütüncül olarak tasarlar, öğrenenlere açık uçlu, düşündürücü, anlamlı ve derinliği olan sorular sorar, onları konuyu araştırmaları için destekler, öğrencilere kendi arkadaşlarına sorular sormaya yönlendirir, öğretim sırasında öğrenme döngüsü modeli keşfetme, kavramı tanıtmak, uygulama kullanarak öğrencilerin doğal merakını besler, öğrenci tepkilerine göre dersi yönlendirir, gerekli olduğunda öğretim stratejilerini ve içeriği değiştirir, öğrencilerin ilgilerini çekecek sorunlar ortaya atar, öğrencilerin yaptıkları hataları anlamaları için geri bildirim kullanır, öğrencilere bir soru yönelttiğinde olası bir yanıt üzerinde düşünmeleri için yeterince bekleme süresi tanır, Öğrencilere sunulan bilgiler arasında bağlantı kurabilmeleri ve çeşitli görüşleri birbirleriyle karşılaştırabilmeleri için zaman verir, Öğrencilerin başarısını öğrenme bağlamına göre değerlendirir” şeklinde belirlemiştir.

“Bir ders programı tek başına düşünülemez. Programın uygulayıcısı öğretmendir. Bir program ne kadar mükemmel olursa olsun, gerekli donanıma ve yeterliğe sahip olmayan öğretmenler tarafından uygulanırsa istediği amaca ulaşması mümkün değildir. Dolayısıyla, eğitim programlarının istenilen başarıya ulaşmasında öncelikle mevcut öğretmen yeterliliklerinin kazandırılmış olması şarttır.

Günümüz öğretmeni, bilgi kaynağı olan ve bilgiyi doğrudan aktaran durumundan ziyade, öğrencileri bilgi kaynağına yönlendiren, bilgi kaynağına ulaşma becerisi kazandıran ve ulaştıkları bilgileri anlamlandırıp bu bilgileri irdelemesini

sağlayan bir birey haline gelmelidir. Böylece bilgi eğitim sürecinde içerik olmaktan çıkıp, bir süreç haline gelecektir.

Yeni eğitim anlayışında öğretmenin rolünde meydana gelen değişimler öğretmenlerin yeni bir formasyonla donatılmasını gerekli kılmıştır. Öğretmen sadece geleneksel öğretim yöntemlerini ve teknolojilerini bilmekle yeterli kalmamalı bunların yanında yeni öğretim akım ve kuramlarını öğrenen, yeni bilgi teknolojilerini kullanır hale gelmelidir. Kazanımlara dayalı öğretimin başarısı öğretmen nitelikleriyle doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlerin mesleki anlamda gelişmeleri gereklidir” (Yel, Gökbulut, Güven, 2006: 466).

İ) 2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI NIN, 1998 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI İLE KARŞILAŞTIRILMASI:

İ. a) Hedefler Bakımından (Beceri ve Kazanım)

“Eğitim-öğretim programı hedef, içerik, öğretim süreci ve değerlendirme öğelerinden oluşmaktadır. Programın öğelerinden hedef boyutunda bireyleri niçin eğitiyoruz sorusuna cevap aranır. Eğitimde hedefler, öğretimi yönlendirmesi, öğretme-öğrenme işleminin yapılmasını ortaya koyması ve ölçmelere kılavuzluk etmesi açısından önemli görülmektedir. Hedefler, öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özelliklerdir. Bu özellikler; bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler, alışkanlıklar olabilir. Hedefler; uzak hedefler, genel hedefler ve özel hedefler olmak üzere üç başlıkta toplanır. Uzak hedefler politik felsefeyi yansıtırlar. Uzak hedefler genel hedefleri izler. Özel hedefler ise, bir disiplin ve çalışma alanında öğrenciye kazandırılması uygun bulunan bilgi, beceri, yetenek, ilgi, tutum ve alışkanlıklar gibi özelliklerdir Bu sıralama bir bakıma hedeflerin dikey sıralamasını ortaya koymaktadır” (Demirel, 2005: 105–106).

Eğitim sisteminin ülkenin gelişmesine katkıda bulunması, değişik düzeydeki hedeflerin birbiriyle tutarlı olmasına bağlıdır. Çelişki halinde bulunan hedefler, özellikle, hızlı gelişme ve değişme halinde bulunan toplumlar ile gelişme ihtiyacı bulunan toplumlar için engelleyici olabilmektedir(Özçetin, 2000:21). Tutarsız hedefler, davranışları tutarsız insanların yetişmesine ve bu da bireylerin

uyumsuzluğuna, sosyal gerginliklere ve insan kaybına neden olmaktadır. Memleketimizde eğitim yoluyla kaderde, kıvançta, tasada birlik yaratmak için dikkat edilecek yaklaşımlardan en önemlisi, hedefler arasındaki tutarlık olacaktır (Varış, 1997:102).Programların hazırlanmasında bazı aksaklıklar olabilir. Hedef yazımındaki ölçütler göz önünde bulundurulmadan hazırlanabilir. Bu nedenle programların uygulandığı süre içinde toplumsal değişme ve bilim alanındaki ilerlemeler sonucu genel ve özel hedeflerde değişikliğe gitmek gerekir (Özçetin, 2000: 25).

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi Programı'nda Hayat bilgisi dersinin temel amacı, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardımcı olma, çocukların ileride alacakları fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine temel oluşturabilmeleri için bazı kavramları tanıtmaya ve çocukların temel bilgi ve becerilerle donanmış, istenen kişisel niteliklere sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri sağlama şeklinde ele alınmıştır(MEB Program, 2005: 99).

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi Programı, bireyin çeşitli uyarılarla etkileşime girerek bunları anlamlandırdığı ve bilgiyi kendisinin yapılandığı yapılandırmacı yaklaşımı yansıtmıştır. Bu bağlamda Programın hedefi, bireyin doğrudan gözlenebilen davranışlarının yanı sıra dolaylı olarak gözlenebilen tutumlarını, değerlerini ve becerilerini de kapsayan kazanımlar şeklinde ifade edilmiştir. Çocuklarda gelişmesi hedeflenen temel yaşam becerileri, olumlu kişisel nitelikler, sosyal bilgiler, fen ve teknoloji derslerine temel oluşturacak bilgiler belirlenen temalarla bütünleştirilerek kazanımlar oluşturulmuştur. Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğünden çok, beceriler esas alınmıştır. Programda öğrencilerin kazanması hedeflenen ve aralarında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma, işbirliği ve öz yönetimin bulunduğu 14 beceri ifade edilmiştir. Programda geliştirilecek becerilerin üç tema altında her sınıf için hedeflenen kazanımlarla eşleştirilmesi tablolar kullanılarak yapılmıştır, Hayat Bilgisi Dersi kazanımları ara disiplin kazanımları eşleştirilerek verilmiştir. Hedeflenen becerilerin yanı sıra duyuşsal alanda belli kişisel niteliklerin ve değerlerin geliştirilmesi öngörülmüştür. Hedeflenen 15 kişisel nitelik ve değerler arasında öz saygı, öz güven,

toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, yeniliğe açıklık, doğruluk, dürüstlük, adalet, vatanseverlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirme bulunmuştur (Anonim, 2005: 22; MEB Program, 2005: 12,13).

“Öğrenciler, becerileri ve becerilerle ilgili kazanımları, karşılaştıkları nesnelere, olaylar ve materyaller hakkındaki bilgileri işlemekte kullanırlar. Bu beceriler geliştirilmedikçe, çocukların anlayarak temalarla ilgili sonuçlara ulaşmaları söz konusu olmamaktadır. Beceri kazanmada nasıl bir yol izleneceği önceden bilinirse, öğrencilerin bu becerileri kazanmalarına yardımcı olunabilir. Beceri kazanma bazen kendiliğinden bazen de aktif bir süreç sonucu gerçekleşmektedir” (MEB Program, 2005: 18).

“1998 programında özellikle dikkati çeken, programın hedef ve davranış ifadeleri ile gözlenen davranışçı yaklaşımı olmuştur. Ancak davranışçı bir yaklaşım için gözlem ve ölçme açısından çok zor olan duyuşsal alanın yüksek oranda kapsanması da dikkat çekicidir.

Hayat Bilgisi Dersinin genel hedefleri altında verilen 26 genel hedeften 15 hedef duyuşsal alanda bulunmuştur. Diğer hedefler ise bilişsel ağırlıklı olmakla beraber psiko motor ve duyuşsal alanları da kapsamıştır. Her sınıf için özel hedefler belirlenmiştir. 1. sınıf için 18, 2.sınıf için 21, 3.sınıf için 22 özel hedef belirtilmiştir. Bunlardan bir iki özel konudaki hedeflerin dışında vatandaşlık, toplumsal roller, insan ilişkileri, kişisel özellikler ve beceriler, hak ve sorumluluklar, çevre ile ilişkiler gibi alanlarda üç sınıf için ortak hedefler verilmiştir. Her ünitenin altında o ünitenin konusu ile ilgili hedefler ve her birinin altında davranışlar verilmiştir. Üniteler altında verilen hedefler ve davranışlar Hayat Bilgisi Dersinin genel hedefleri arasında yer alan yaratıcı ve eleştirel düşünme, çevreyi koruma, dayanışma ve işbirliği alışkanlığı geliştirme gibi özellikleri geliştirme açısından bilgi ve kavrama gibi başlangıç düzeyindeki davranışlarla sınırlandırılmıştır” (Anonim, 2005: 22).

1998 tarihli Hayat Bilgisi Programında hedeflerle ilgili olarak önce Türk Milli Eğitiminin Temel Hedefleri, Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel kanunundan aynen alınmıştır. Bunları İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 5. maddesinde yer alan İlköğretimin Hedefleri izlemiştir. 1998 İlköğretim Hayat Bilgisi programında her hedefin altında o hedefi gerçekleştirecek olan davranışların yer alması olumlu bir gelişme olmasına rağmen bazı davranış

ifadelerinde davranış yazma ölçütlerine uyulmadığı, fakat hedeflerin davranışa dönüştürülebilir şekilde düzenlendiği gözlenmiştir (Özçetin, 2000: 25).

1998 Hayat Bilgisi Dersi programının genel hedefleri belirlenirken, çocukların ilgi, ihtiyaç, yetenek ve öğrenme kapasiteleri dikkate alınmış, her bireyin kendine özgü bir varlık olduğu düşüncesinden hareketle, eğitim ve öğretimde başlangıç noktası olarak hazır bulunuşluk düzeyleri ele alınmıştır (Özbey, 2001: 35).

1998 Hayat Bilgisi Dersi programı olguların parçalara bölünerek her bir parçanın ayrı ayrı analiz edildiği, mekanik, doğrudan gözlenebilen ve ölçülebilen davranışların temel alındığı davranışçı yaklaşım yansıtmıştır. Programın hedefi, doğrudan gözlenebilen ve ölçülebilen hedefler ve davranışlar şeklinde ifade edilmiştir. Öğrencilerin kişilik gelişiminden çok, bilişsel/zihinsel gelişimi öne çıkarılmıştır. Çocuk özgün bir birey olarak değil, toplumun bir üyesi olarak görülmüştür. Bu nedenle de bireysel farklılıklar arka planda kalmıştır (MEB Program, 2005: 256, 257).

İ. b) İçerik Bakımından (Tema)

Programın içerik boyutunda belirlenen hedeflere ulaşmak için ne öğretilim? Sorusuna cevap aranır. Bu bağlamda, programın içerik boyutu ile öğretilecek konuların düzenlenmesi söz konusudur (Demirel, 2005: 120). İçerik hedef için bir araçtır; hedeflerin gerçekleşmesine yardımcı olacak biçimde içerik düzenlenir (Sönmez, 1999:65). Programın içerik seçiminde Toplumsal ve bireysel fayda, öğrenme ve öğretme ile bilgi yapısında içeriğin işgal ettiği yer ölçütlerinin olması gerekmektedir (Varış, 1997:115). İçerik öğrencinin yaşam biçimiyle ilişkilendirilmelidir. Bunun için öğretime, çocukların aşına olduğu öğrenme alanlarına odaklanarak başlanılmalı ve programın kapsam ve sırası buna göre planlanmalıdır (Parker, 2001: 8).

İçerik, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanık, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene, kendi içinde mantıkî bir tutarlılığı olacak şekilde düzenlenmelidir. Ayrıca içeriğin soyutlama, düzey, şema, vardama, materyal örgütleme, alıştırma, görsel, düzen, değişik öğrenme öğretme etkinlikleri ve içerik ilkelerine uyması da gerekmektedir (Sönmez, 1999:65). İçerik konunun özelliğine göre ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde sıralanmalıdır. İçerik

hedeflerle tutarlı ve öğrenciler için anlamlı olmalıdır. İçerik düzenleme farklı yaklaşımlar dikkate alınmaktadır(Demirel, 2005: 126).

Özçetin' in (2000: 26) bir araştırmasına göre; “İçerik seçiminde; kavramsal çerçevelerin, temel konular ve fikirlerin, alternatif ve örneklerin verilmesine dikkat edilmesi gerekir. İçerik, verilmek istenenlerin peş peşe sıralanması değildir. İçerik seçiminde her şeyden önce bazı ölçütler aranmalıdır. Bu ölçütler; Geçerlilik ve güvenilirlik, Bilimsellik, Öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılama, Faydalılık, Öğrenebilirlik, Sosyal gerçeklerle tutarlılık olmalıdır. İçeriğin hedeflerle tutarlı ve tüm hedefleri kapsayacak biçimde serpilmiş olması programın etkili olmasını gerektirecektir. Bir içeriğin geçerli olması içeriğin çağdaş bilimsel bilgileri yansıtması ile mümkündür. Çağdaş olmayan ya da yanlışlığı yeni bulgularla kanıtlanmış bir bilgi öğrencilerin büyük kısmı tarafından kazanılsa da uygulamada bir işe yaramayacağı için gereksizdir”

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi Programında sarmal program yaklaşımı ile hazırlanmış bir içerik düzenlenmesi hâkim olmuştur. “Sarmal program yaklaşımında da Doğrusal bir sıranın izlenmediği, daha önceki öğrenmelerin tekrar edildiği, bu tekrarların hatırlatmaktan çok kapsamının genişletildiği, esnek, sürenin kontrollü olduğu, her öğrenme alanının kendi içinde bir ardışıklığının söz konusudur” (Demirel, 2005:127) .

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında “İçerik, öğrenme alanları altında temalar ve kavramlardan oluşmuştur. Genel olarak tematik yaklaşım ve yakından uzağa ilkesi uygulanmıştır. İçerik belirlenirken insanın bütünlüğü ilkesine paralel olarak izlenen bütüncül yaklaşımın bir sonucu olarak üç sınıf için çocuğun yaşamında temel oluşturan üç ana öğrenme alanı-birey, toplum ve doğa-benimsenmiş ve bu alanları kuşatan ana temalar yer almıştır. Bu tematik yaklaşım çerçevesinde ortaya çıkan “Okul heyecanım”, “Benim eşsiz yuvam” ve “Dün, bugün ve yarın” temalarında birbiriyle ilişkili, bütünlük içinde ele alınarak ve temalar altında beceriler, ara disiplinler, kişisel nitelikler ve diğer derslerle bütünleştirici bir yaklaşım izlenmesi amaçlanmıştır.

Ara disiplinlere ait kazanımlar, hayat bilgisi programı kazanımlarıyla eşleştirilmiştir. Program öğrencinin bakış açısı temel alınarak hazırlanmıştır. Öğrencinin dünyasında yer alan olgular sunulmuştur. Bireylerde aranan temel değerler ve kişisel

nitelikler (öz saygı ve öz güveni yüksek, sabırlı, hoşgörülü, yardımsever, yeniliğe açık) vurgulanmıştır. Çeşitli disiplinler (Türkçe, matematik, resim, müzik) ve ara disiplinlerle (afet eğitimi, insan hakları ve vatandaşlık, kariyer bilinci geliştirme, özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışma, sağlık kültürü, spor kültürü ve olimpiik eğitim, girişimcilik gibi) doğrudan bağlantılar kurulmuştur” (Anonim, 2005: 16,17; MEB Program, 2005: 256,257).

“2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda temalar; “Beceriler, ara disiplinler, kişisel nitelikler diğer derslerle bütünleştirilebilmekte; aynı zamanda da çocuğun dünyasındaki olgu ve olayları yansıtmaktadır. Bunun için Temalar; “Bireysel farklılıkları olan öğrenciler için isteklendirme kaynağı olup, öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmaktadır, öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını sağlamaktadır, öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır, öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlamaktadır, öğrencilerde ekip ruhu geliştirmektedir, öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır, öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır” şeklinde vurgulanmıştır(MEB Program, 2005: 52).

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda temalar seçilirken; “Öğrencinin ilgisini çekmesine, öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratmasına, öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına, öğrencilerin doğal öğrenme yolunu izlemelerine fırsat vermesine, kişisel niteliklerin kazanılmasına olanak sağlamasına, derslerin temelini teşkil eden bir yapı taşımasına, çeşitli öğrenme yaklaşımlarına uygun olmasına, birçok alana uygulanabilmesine, diğer disiplinlerle bütünleşecek kadar genel, eğitim yoluyla ulaşabilecek kadar sınırlı olmasına, öğrenmede derinliği ve genişliği teşvik etmesi göz önünde bulundurulmasına, bir, iki ve üçüncü sınıflarda aynı adla adlandırılarak uygulanan temaların, kazanımların pekiştirilmesine, önceki öğrenme temellerinin üzerine yenilerinin eklenmesine ve çocuğun ihtiyaçlarına, yeteneklerine ve gelişim düzeylerine uygun içerik belirlenmesini sağlamasına” dikkat edilmiştir (MEB Program, 2005: 52).

TABLO I: 2005 İlköğretim 1.,2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Süresi

SINIFLAR	TEMA ADI									TOPLAM	
	OKUL HEYECANIM			BENİM EŞSİZ YUVAM			DÜN, BUGÜN, YARIN				
	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Oranı (%)	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Oranı (%)	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Oranı (%)	Kazanım Sayısı	Ders Saati
1.	39	82	45	30	64	35	16	34	20	85	180
2.	33	63	35	37	71	39	24	46	26	94	180
3.	34	54	30	46	73	41	33	53	29	113	180

(MEB Program, 2005: 105)

1998 Hayat Bilgisi Programında içerik ünite temeline göre düzenlenmiştir ve ünitelerin çocuğun/öğrencinin yaşamındaki temel konular, birey, toplum, çevre ve belli milli ve yaşamsal etkinlikler ile ilgili olarak düzenlendiği gözlenmiştir. Programın temelindeki davranışçı yaklaşıma dayalı olarak, her sınıfta hedeflerle ünitelerin öğretim süreci ve değerlendirme sürecinde ağırlıklarını ve dağılımlarını gösteren bir planlama aracı olarak belirtke tablosu verilmiştir. 1998 Hayat Bilgisi Programında ünitenin önemi başlığı altında ünitenin ana ve yardımcı noktaları belirlenmiştir. Ana ve yardımcı noktaların belirlenmesi kazandırılacak hedef davranışların bir göstergesidir. Ünitelerin ne kadar sürede işlenebileceği belirtilmiştir. Programda üniteler birbirinin ön koşulu olarak ve gittikçe derinleşerek helezonik bir biçimde yapılandırılmaya çalışılmış olmakla beraber, bazı ünitelerin içerik düzenleme ilkelerine uyulmadan düzenlenmiştir (Anonim, 2005: 17).

“1998 Hayat Bilgisi Programında yer alan üniteler her sınıf düzeyinde içeriği genişletilerek verilmiştir, Sınıf düzeyi yükseldikçe bazı konular eklenmiş, bazı konular çıkarılmıştır. Konular üniteler halinde düzenlenmiş ve yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, yakın çevreye uygun olarak düzenlenmiştir. Her ünitenin süresi ve önemi belirtilmiştir. Böylece ana fikre ve ulaşılmak istenen hedefler rastlantıya bırakılmamıştır. Programda her ünitenin süresi ve önemi belirtilmiştir. Ünitenin önemi bölümünde ayrıca ünitenin daha sonraki sınıf ya da sınıflarda hangi ünitelere kaynaklık yapacağı yazılmıştır. İlk defa hayat bilgisi öğretim programında her üniteye ait hedef ve hedef davranışlar yazılmıştır. 1998 Hayat Bilgisi Programında diğerlerine göre daha fazla demokrasi ile ilgili konulara yer

verilmiştir. Ayrıca bu programda da zamanın ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilecek konular içeriğe alınmıştır”(Özbey, 2001: 67).

1998 Hayat Bilgisi programında Olgular, atomistik bir yaklaşımla birbirinden bağımsız çok sayıda üniteye bölünmüştür. Ünite yaklaşımının benimsenmiş olması nedeniyle çeşitli disiplinler (Türkçe, matematik, resim, müzik) ve ara disiplinlerle (kariyer bilinci geliştirme, girişimcilik, vb.) doğrudan bağlantı kurulmamıştır (MEB Program, 2005: 256, 257).

İ. c) Öğretim Süreci Bakımından (Etkinlikler)

Açık bir sistem olarak ele alınan eğitimin en önemli süreçlerinden biri de öğrenme-öğretme ortamı yani öğretim sürecidir. Öğretim sürecinde öğrenci için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulmasıdır (Sönmez, 1999:147).

“Öğretme süreçlerine, eğitim durumları, çevre ayarlaması öğrenme yaşantıları, eğitim veya öğrenme ortamları, eğitsel yaşantılarda denilmektedir. Öğretme sürecinin temelinde öğretmen, merkezinde ise öğrenci yer almaktadır. Bu süreç öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygun, ipucu, dönüt, düzeltme, pekiştirme, araç-gereç ve öğretim yöntemleriyle donanık, öğrenme ilkeleriyle desteklenmiş, öğrenci katılmasını sağlayıcı ekonomik ve diğer yaşantılarla kaynaşık, bir yaşantılar zinciri olarak düzenlenir. Öğretim süreçleri, dikkat sağlama motivasyonu harekete geçirme, hedeflerden haberdar etme, daha önce öğrenilmiş bilgi ve becerileri hatırlatma, uyarıcı materyallerin sunulması, öğrenciye yol gösterici olma, dönüt sağlama, öğrenilenleri değerlendirme, öğrenilenlerin kalıcılığını ve transferini sağlama, öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak eğitim ortamının belirlenmesinde araç-gerecin seçiminde, aynı zamanda etkili kalıcı öğrenmenin sağlanmasında öğretim yöntemini belirlemedir”(Özçetin, 2000: 30).

Programın süreç boyutunu oluşturan öğretim süreci öğrenci açısından öğrenme yaşantıları, öğretmen açısından da öğretme yaşantıları düzeneğidir. Öğrenme yaşantıları öğrencinin düşünme becerilerini geliştirmeli, eleştirel ve yaratıcı düşünmeye sevk etmelidir. İlgiğini çekebilmeli ve onları araştırmacılığa yönlendirmelidir. Öğrenme yaşantıları düzenlenirken öğrenme stilleri, stratejileri ve modelleri dikkate alınır. Öğrencileri programın merkezinde tutabilmek için beceri ve kazanımlarla tutarlı öğrenme etkinliklerine yer verilmelidir(Demirel,2005: 135,136).

Etkinliklerin seçilmesinde, hedefe ulaşma yararı, harcanan zaman ve çalışma sonucu oluşan öğrenmeleri karşılayabilmesi, önemli olan bazı kavramların anlamını açıklanması, zenginleştirilmesi ve genişletmesi, öğrencinin dikkatli düşünme ve planlama yapmasının gerektirmesi, doğru ve gerçeğe uygun sunum, öğrenci yetenekleri doğrultusunda olması, mantığa uygun zaman aralığında ve masraf gerektirmesi, gereksinim duyulan materyallerin mevcut olmasına ilişkin nitelikler göz önüne alınmalıdır (Parker, 2001).

“Yapılandırmacılık öğrenmeye ve eğitime getirdiği yeni yaklaşımla yeni uygulamalara da olanak sağlar. Öğrenenler edilgen olarak bilgiyi beklemek yerine etkin olarak öğrenme sürecine katılırlar ve kendi bilgilerini oluştururlar. Yapılandırmacılık yaklaşımına göre öğrenenlerin özerkliği ve özfarkındalığı desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Sınıf içi uygulamalar da bunu destekler yönde olmalıdır. Bunun için öğrenenlerin sınıf içinde daha etkin olabilmeleri için etkinlikler düzenlenmeli, öğrenenlerin birlikte çalışarak bilgiyi, içeriği ve sınıflarındaki güç dengelerini değerlendirmeleri gereklidir. Ayrıca öğrenenlerin kendi ses ve düşüncelerinin de öğrenme sürecine katılması zorunludur. Bu daha demokratik ve çoğulcu bir eğitime olanak sağlar. Bilgi toplumsal ilişkiler içinde farkında olarak oluşturulur. Öğrenenin bunun farkına varabilmesi için öğretmen, konu ve çevresindeki dünyayla olan ilişkilerini sorgular hale gelmelidir. Eğitim süreci de bu sorgulamayı destekler nitelikte olmalıdır. Bu şekilde eğitim, yapılandırmacılık yaklaşımı çerçevesinde dönüştürülebilir. Yapılandırmacılık kuramına göre sınıf içi etkinliklerde öğrenenin özerkliği, sorgulaması, kendisi için bilgi oluşturması, öğrenen değerlendirmesinin öğrenme sürecinde yapılması vurgulanmaktadır” (Can, 2004: 6).

Öğretim etkinlikleri, aktif öğrenmeyi destekleyen gerçekçi etkinlikler çerçevesinde yürütülmelidir. Bu etkinlikler, bilişsel üst düzey becerilerinin kullanılmasını gerektirir. Etkinlikler, paylaşımcı ve işbirlikçi çalışma ortamlarında yürütülmelidir. Paylaşım ve tartışmaların amacı, var olan bilgilerin yansıtma yöntemiyle paylaşılmasını sağlamak, yeni bilgilerin oluşturulmasını, yani kavramsal farklılığın oluşturulmasını kolaylaştırmaktır. Etkinlikler çeşitlilikleri ve farklılıkları ile ortamı zenginleştirirler (Yıldırım, Akar, 2004:3)

Günümüzde de, öğretim süreçleri, öğrenme, gelişme, kişilik, kültür gibi alanlarda yapılan araştırmaların pozitif bulgularına dayanılarak yönlendirilmekte ve yeni öğretim teorileri geliştirilerek, yeni yaklaşımlar denenmektedir (Varış, 1997: 150).

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi programının da “Hedeflere ulaşılabilmesi için öğretme süreci ve kazanımlar için etkinlikler ve süreç ile ilgili açıklamalara ağırlık verilmiştir, programdaki etkinliklerin örnek niteliğinde olduğu ve uygulamada bireysel farklılıklar ve çevresel koşullar dikkate alınarak esnek olmanın gereği, öğretme sürecinin düzenlenmesinde kazanımların ve kavramların kuramsal olarak etkinliklerle ilişkisi gösterilmiş, etkinliklerde iletişim, öğrenme stilleri, öğretme ve öğrenme stratejileri, zekâ alanları, yapılandırmacı yaklaşımın gereği olan ilkeler, bireye sorumluluk verme ve etkili öğrenme üzerinde durulmuştur. Öğretmenin rolü ve öğretmenlerden beklenen özellikler ve davranışlar ile öğretmenin esnek, değişime açık rehber rolü ve öğrenme-öğretme süreci ile izleme-değerlendirmeyi bir bütünlük içinde ele alması belirtilmiştir. Ayrıca bu sürecin verimi açısından aile katılımının, okul-öğretmen-aile ilişkisinin önemi ve nasıl uygulanacağı üzerinde durulmuştur. Programda öğretmene yardımcı olmak üzere etkinlik örnekleri verilirken sınıf-okul içi etkinlikler, okul dışı etkinlikler, inceleme gezisi, ders içi ve diğer derslerle, ara disiplinlerle ilişkilendirme vurgulanmıştır.

Öğretmene, öğretmen ağırlıklı olan yaklaşımların yanı sıra, aktif öğrenmeye ve etkileşime dayalı, bireysel ve yaşantılara dayalı farklı zekâ alanlarını ve öğrenme stillerini dikkate alan öğretim stratejilerinden örnekler sunulmuştur. Öğrenme ve öğretme sürecinin temalar, ara disiplinler, beceriler, kişisel nitelikler ve kazanımlar dikkate alınarak organize edilmiştir. Her kazanım daha sonraki kazanımlara ön bilgi oluşturacak şekilde ve çocuğun yaşamındaki olay ve olguların oluşma sırası göz önünde bulundurularak sıralanmıştır. (Anonim, 2005: 25; MEB Program, 2005: 93).

“Öğretim etkinliğinin uygulanması sırasında öğrenme-öğretme stratejileri-yöntem ve teknik seçimindeki ilkeler ise şunlar olmuştur:

Aktif öğrenme bir süreçtir. Kişisel olarak veya grup içerisinde ortaya çıkabilir. Çocuklarda değişik seviyelerde gerçekleşir. Öğrenme sürecinde öğrencileri merkeze alır ve onların aktif olmalarını sağlar. Yol göstermek ve çalışmayı yönetmek için öğretmene ihtiyaç duyar. Güvene ve desteğe dayalı bir sınıf atmosferi gerektirir. Pozitif bir sınıf ortamı ve atmosferi aşağıdaki hususlar dikkate alınarak oluşturulabilir; Mutlu

öğretme ve öğrenme ortamı öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlar.

Öğrencilerin çalışması ve birbirleriyle olumlu etkileşimleri için çeşitli yollar aranmalıdır. Anlaşmazlıkları gidermek ve öğrencileri ödüllendirmek için uygun stratejiler kullanılmalıdır. Öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanınmalıdır. Kendine güveni ve saygıyı artıran örnekler üzerinde çalışılmalıdır. Öğrencilere günün veya haftanın hedeflerini oluşturma fırsatı tanınmalıdır. Etkinliklerden sonra öğrencilerin öğrendiklerini yapılandırmalarını ve kavramlara ulaşmalarını sağlayacak sessiz bir süreye ihtiyaç duyacakları unutulmamalıdır. Sınırlı zaman çok planlı bir biçimde harcanmalıdır.

Öğrenme-öğretme uygulamaları sırasında göz önünde bulundurulması gereken diğer faktörler şunlar olmuştur Sınıfın o ana kadar olan düzeyi, Değişen sosyal ve çevresel ihtiyaçları karşılama, Programın uygulanmasına spiral yaklaşım, Bireysel farklılıkları dikkate alma, Beceri gelişimi, bilgiye ulaşma ve tutumlar arasında denge kurma, Çeşitli aktif öğrenme yöntem ve metotlarını kullanma ihtiyacı, Sınıf içerisinde meydana gelebilecek oluşumu ve olayları dikkate alınmalıdır” (MEB Program, 2005: 103).

“2005 İlköğretim 1,2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Programında Öğrenciler çeşitli etkinlikler yoluyla öğretme sürecinde aktif rol alırlar ve bilgiyi kendileri yapılandırır. Öğrencinin günlük hayatında kullanabileceği ve kendisine gerekli olan temel bilgiler, kendi deneyimleri sonucunda yine kendisi tarafından yapılandırılacaktır.

Öğrenciler bilgiye ulaşma yollarını kullanarak bilgilerini sürekli güncelleyebilme fırsatına sahiptirler. Program, öğretmen değil öğrenci merkezlidir. Öğretmen sadece bir rehberdir. Bireysel farklılıklar nedeniyle her öğrencinin farklı zekâ alanlarında ve farklı öğrenme stillerini kullanarak daha iyi öğrenebileceği varsayımı benimsenmiştir. Etkinlik temelli bir yaklaşımla öğretme sürecinde geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerinin yanı sıra öğrencilerin aktif olduğu yöntem ve teknikler kullanılmaktadır” (MEB Program, 2005: 256, 257) .

1998 Hayat Bilgisi Programında “ programın uygulanması ile ilgili esaslar bölümü yer almıştır. Bu bölümde "her öğrenci, ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve öğrenme kapasitesi ile kendine özgü bir varlık olduğundan, eğitim ve öğretimde başlangıç noktası onun hazır bulunuşluk seviyesi olmalıdır. Konular işlenirken konunun önemi, öğrenme-öğretme etkinliklerinin ve terimler bölümlerinin dikkatli

bir şekilde incelenmesi ve uygulanması büyük önem taşımıştır. Öğrencinin yaşadığı toplumla uyum içinde olmasını sağlayıcı bilgi, tutum ve beceriler geliştirmek olmalıdır. Küme çalışmaları, rol yapma, oyun gibi tekniklere ağırlık verilmelidir. Dersin işlenişinde video, kamera, tepegöz gibi araç-gereçler kullanılmalıdır. Öğrencinin görerek, işiterek öğrenmesini sağlayıcı materyallerden yararlanılmalıdır. Gezi-gözleme ağırlık verilmelidir. Ders işlenirken öğretmen yol göstericidir. Öğrencinin derse katılımı ve yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlanmalıdır” açıklaması yapılmıştır.(Özçetin, 2000: 32,).

“1998 Hayat Bilgisi programında öğrenme/öğretme etkinlikleri altında öğrencilerin aktif katılımına, etkileşime, yaşantılar yoluyla öğrenmeye ağırlık veren uygulamalı yöntemler, demokratik bir ortamın yaratılması üzerinde durulmuştur. Konulara göre öğretmen ağırlıklı yöntemler de önerilmiştir. Önerilen yöntemlere paralel olarak çeşitli öğrenme materyalleri belirtilmiştir” (Anonim, 2005: 25).

1998 Hayat Bilgisi programında Her ünitenin başında içeriğe uygun, hedeflere ulaşmada etkili olacak şekilde ilk defa her üniteye ait eğitim durumları düzenlenmiştir. (Özbey, 2001: 75)

1998 Hayat Bilgisi programında “Öğrenme-öğretme sürecinde öğrenciler verilen ya da sunulan bilgileri ezberlemek için aktif olmuşlardır. Bilgiyi öğretmen yapılandırarak öğrencilere aktarmıştır. Öğrencinin bakış açısı temel alınmamıştır; yetişkinlerin bakış açısı egemen olup, öğrencinin dünyasında yer almayan olgular sunulmuştur. Yoğun bir bilgi aktarımı yapılmıştır; öğrenciler aktarılan bilgileri anlamak yerine ezberlemeye yönlendirilmişlerdir. Bilgi yoğunluğu nedeniyle öğrenciler ve öğretmenler mekanik bir biçimde programı yetiştirme stresi yaşamışlardır.

Çeşitli disiplinlere ait mevcut bilgi birikimi konu merkezli olarak öğrencilere statik bir yaklaşımla ve birbirinden kopuk bir biçimde öğretmen tarafından aktarılmıştır. Dolayısıyla da öğrencilerden çok, öğretmen merkezlidir. Bütün öğrenciler aynı yöntemlerle öğrenmeye yönlendirilmişlerdir. Öğrenme stillerindeki farklılıklar ve öğrencinin eğlenme ihtiyacı dikkate alınmamıştır. (MEB Program, 2005: 256, 257).

İ. d) Değerlendirme Bakımından (Ölçme ve Değerlendirme)

Sınama durumları tümüyle ölçme ve değerlendirme ile ilgilidir. Öğrencide gözlemeye karar verdiğimiz hedefleri kazanıp-kazanmadığını; kazandıysa, ne ölçüde kazandığını, kazanamadıysa, neden kazanamadığını, kazanabilmesi için eğitim sisteminde neler yapılması gerektiğini belirleme sınama durumunun kapsamı içindedir (Sönmez, 1999:174). Değerlendirme, gerçek sonuçlarla beklenen sonuçlar arasında bir kıyaslama yapılmasına olanak sağladığı gibi gelecekteki etkinlikler içinde bir sonuca varılmasına yardım eder. Değerlendirme kavramı açıklanırken ölçme kavramı da açıklanmalıdır, birbiri ile ilişki bu iki kavram, anlam bakımından birbirinden ayrılır. Ölçme bir niteliğin gözlenip gözlem sonucunun sayılarla yâda başka sembollerle gösterilmesidir. Değerlendirmede ise ölçme sonuçları bir ölçütle karşılaştırılır(Belet, 1999: 26).

2005 İlköğretim 1. ,2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Programında “Değerlendirme süreci devamlılık ilkesine uygun olarak ele alınmış ve mevcut ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının/yöntem ve tekniklerinin yanı sıra yapılandırmacı yaklaşıma dayalı yeni değerlendirme yaklaşımlarına önem, ayrıca gözleme, öz değerlendirmeye, akranlarını ve grubu değerlendirmeye, öğrenci ürün dosyasına, önemle üzerinde durulan duyuşsal özellikleri ve performansı değerlendirmede farklı ölçeklerin ve ölçütlerin kullanılmasına ağırlık verilmiştir. Programda her sınıf ve tema için kazanımlar ve etkinlik örneklerine uygun olarak ölçme ve değerlendirme süreci ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Sadece ürünün değil, sürecin değerlendirilmesi vurgulanmıştır” (Anonim, 2005: 28).

“Hayat Bilgisi Dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin kazanımlar, kavramlar ve becerilerle ilgili bireysel gelişimlerini izlerken, eksiklerini belirlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilceği gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder.

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Programında bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiştir. Bu nedenle ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirme kullanılmıştır. Sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Çocukların yaşam becerilerini uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı çocuklar eleştirel düşünmede ileri düzeydeyken, bazıları yaratıcılıkta, bazıları da kişisel gelişimlerini tanıma ve izlemede başarılı olabilirler.

Değerlendirme teknikleri öğrencinin tüm becerilerinin değerlendirilmesini sağlamalıdır. Aynı şekilde, bazı değerlendirme teknikleri de belli konular için daha uygundur. Bilgiyi edinme, kullanma, yorumlama gibi üst düzey becerileri ölçmede açık uçlu sorular daha etkili olabilir. Bu nedenle, değerlendirme öğrenme sürecinin gerekliliklerine uygun araçlarla yapılmalıdır. Hayat Bilgisi Dersi için hazırlanmış etkinliklere ve değerlendirme örneklerine yer verilmiştir. Temalardaki kazanımlara uygun değerlendirme araçlarını geliştirerek kullanılmalıdır. Örneğin, derslerin işleniş sürecinde öğrencilerin yapılan etkinliklere katılma düzeylerini gözlemlemek için örnek olarak verilen gözlem formları aynen kullanılabilmesi gibi değerlendirme ölçütlerine göre bazı ölçütler çıkarılabilir ya da başka ölçütler eklenebilir.

Öğrenciler, bir etkinliğin ya da birkaç kazanımın sonunda kendilerinin hangi becerilere sahip olduklarını (kendi algılarına göre) değerlendirmeleri için verilen öz değerlendirme formları da kullanılabilir. Bu formları kullanmak, öğrenciler hakkında yapılacak değerlendirmelerde ve alınacak kararlarda önemli ipuçları verecektir. Öz değerlendirme, akran değerlendirme gibi formlarla öğrencileri değerlendirirken amaç puan vermektense çok, onların eksikliklerini belirlemek ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik önlemler almaktır” (MEB Program, 2005: 111).

2005 Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın açıklamalar bölümünde birinci sınıfta öğrencilerin okuma-yazma bilmediği göz önünde bulundurularak daha çok gözlem formlarına yer verilmiştir. Ölçülebilecek kazanımlar için ortak formların düzenlenmesi uygun görülmüştür. Programın açıklamalar bölümünde gözlemle ölçülebilecek ardışık kazanımların sonucunda kazanım numaraları belirtilerek gözlem formu önerilmiştir.

“Ölçme ve değerlendirme işlemlerinin ne sıklıkta yapılması gerektiği ya da birbirini izleyen iki ölçme ve değerlendirme işlemi arasında ne kadar süre olması gerektiği konusunda öğretmenlere esneklik tanınmıştır. Programda yer alan hiçbir kazanım ölçme ve değerlendirme dışında bırakılmamıştır. Hayat Bilgisi Dersi Programında Araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler vurgulanmıştır. Ürünlerin yanı sıra alternatif ölçme yöntemlerinden yararlanılarak süreç de ölçülmekte ve değerlendirilmektedir” (MEB. Program, 2005: 112,256, 257).

1998 Hayat Bilgisi programında Hedeflerin gerçekleştirilme durumları ile ilgili olarak geri bildirim sağlamak amacıyla belirtke tablosunun kullanılması üzerinde durulmuştur(Güleryüz, 2001: 73). Her üniteye ölçme başlığı altında hedef davranışların kazanılma durumunu belirlemek için kullanılacak sözlü, açık uçlu ya da çoktan seçmeli sorular ve öğrenci davranışları gözlem formu verilmiştir(Özçetin, 2000: 34). Değerlendirme başlığı altında öğretmenin ölçme sonuçlarına göre öğrencilerin başarıları hakkında sonuca ulaşacağı ifade edilmiştir(Özbey, 2001: 78).

1998 İlköğretim Hayat Bilgisi Programında Düşünme, problem çözme, yaratıcılık, gibi üst düzey zihinsel süreçlerden çok, gözlenebilen somut davranışlar ön plana çıkarılmıştır. Süreç yerine sonuç (ürün) vurgulanmakta ve değerlendirilmiştir. Öğrenme-öğretme sürecinde geleneksel yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Ürün (sonuç/çıktı) üzerinde durulduğu için geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmıştır. (MEB Program, 2005: 256, 257)

Okvuran, (2005: 422,) bir araştırmasında “2005 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 1998 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile karşılaştırdığında; Davranışçı yaklaşım yerine, yapılandırmacı yaklaşımın benimsendiği, hedef ve davranışlar yerine kazanım ve becerilerin kullanıldığı, üniteler yerine temaların benimsendiği, öğrencinin bakış açısının temel alındığı, etkinlikler yolu ile öğrencilerin aktif olduğu, bilgi ezberleme yerine temel yaşam becerileri edinmenin amaçlandığı, sürecin üründen daha önemli olduğu, çeşitli disiplinler ve ara disiplinlerle bağlantı kurulduğu, aktif öğretim ve modern yaklaşımların kullanıldığı, değerlendirmede ürününün değil sürecin göz önüne alındığı, çocuğun değerli, özgün bir birey olarak ele alındığı, bireysel farklılıkların

ön plana alındığı, öğrencilerin kendilerini çevrenin içinde bir bütün olarak algılandığı” şeklinde farklılıklar bulmuştur.

TABLO II Genel olarak bu farklılıkları tablo olarak gösterecek olursak

	1998 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı	2005 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı
Kuram	Davranışçı	Yapılandırıcı
Felsefe	Esasicilik	İlerlemecilik
Bilgi	Öğretmen Tarafından öğrenciye aktarılır.	Öğretmenin rehberliğinde çeşitli etkinliklerle öğrenci bilgiye ulaşır
Öğrenci	Bilgiyi ezberleyen	Bilgiyi keşfeden, araştıran, eleştiren
Amaç	Davranışlar esas alınmakta	Beceriler ve kazanımlar ön planda
Sınıf ortamı	Öğretmen Merkezli	Öğrenci merkezli
Değerlendirme	Ürün	Süreç
Vizyonu		Mutlu bireyler yetiştirmek

(Yel ve diğerleri, 2006: 468)

Bu araştırmanın temel problemini; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan Uşak İli İlköğretim Okulları öğretmenlerinin Program ile ilgili görüşleri ve Hizmet Yıllarına, Cinsiyetlerine, Çalıştıkları Yere, En Son Mezun Oldukları Okula, Çalışma Durumlarına, Okuttukları Sınıfın Durumuna, Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimine göre, Programın genel durumuna, beceri ve kazanımlarına, temalarına, etkinliklerine, ölçme-değerlendirmesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıkları açısından değerlendirmek oluşturmaktadır.

PROBLEM CÜMLESİ

Uşak İli İlköğretim Okulları 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenlerinin uyguladıkları 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili görüşleri nelerdir?

A. ALT PROBLEMLER

Uşak İli İlköğretim Okullarında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenlerin:

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının;

1-Genel durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?

2-Beceri ve Kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

3-Temalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

4-Etkinliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?

5-Ölçme-Değerlendirmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

6- Hizmet Yıllarının; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; Genel durumu; beceri ve kazanımları; temaları; etkinlikleri; ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

7-, Cinsiyetlerinin; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; Genel durumu; beceri ve kazanımları; temaları; etkinlikleri; ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

8- Çalıştıkları Yerleşim Yerinin; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; Genel durumu; beceri ve kazanımları; temaları; etkinlikleri; ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

9- Mezun Oldukları Okulun; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; Genel durumu; beceri ve kazanımları; temaları; etkinlikleri; ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

10- Okuttukları Sınıfın; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; Genel durumu; beceri ve kazanımları; temaları; etkinlikleri; ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

11- Çalıştıkları Okulun; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; Genel durumu; beceri ve kazanımları; temaları; etkinlikleri; ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

B) ARAŞTIRMANIN AMACI

İlköğretimde önemli bir yeri olan Hayat Bilgisi Dersinin hedefine ulaşması, derse has özellikleri taşımasına, program geliştirme ilkelerinin gerektirdiği niteliklerde etkili biçimde uygulanmasına bağlı olarak, programın her yönüyle yeterliliğinin saptanmasında, programların en etkili uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşleri önem taşımaktadır. Bu önemden hareketle, 2005–2006 öğretim yılından itibaren uygulanmakta olunan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim

Programının Uşak ili İlköğretim Okulu 1., 2. ve 3. Sınıflar Öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirerek, analiz etmek ve programa katkı sağlamaktır.

Bu temel amaca yönelik olarak öğretmen görüşlerine göre;

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; Genel durum düzeyi, Beceri ve kazanım düzeyi, Tema düzeyi, Etkinlikler düzeyi, Ölçme-değerlendirme düzeyi bakımından Öğretmenlerin Hizmet Yıllarına, Cinsiyetlerine, Çalıştıkları Yere, En Son Mezun Oldukları Okula, Çalışma Durumlarına, Okuttukları Sınıfın Durumuna, Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimine göre araştırılmıştır.

C) ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma ile toplanacak verilerin özellikle; 2005–2006 öğretim yılından itibaren Uşak İli İlköğretim Okullarında uygulanan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının uygulama sonuçları üzerinde yeni tartışma ve araştırma olanakları ile katkı sağlayacağı umulmaktadır

D) DENENCELER

1. 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenler, 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; genel durumuna, beceri ve kazanımlarına, temasına, etkinliklerine, ölçme - değerlendirmesine katılmamaktadırlar.

2. 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenlerin, 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının genel durum, beceri ve kazanımlar, temalar, etkinlikler ve ölçme-değerlendirme düzeylerine ilişkin görüşlerinde; Hizmet Yılları Cinsiyetleri, Çalıştıkları Yer, Mezun Oldukları Okul, Okuttukları Sınıf, Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimi bakımından anlamlı farklılık yoktur.

E) SAYILTILAR

Bu araştırmanın dayandığı temel sayıtlılar;

1. Araştırmaya katılan öğretmenler; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili uygulanan ölçme aracındaki soruları, programı

biliyor olarak, gerçek görüş ve eğilimlerini yansıtacak biçimde, içten ve yansız olarak değerlendirmişlerdir.

2. Hazırlanan soruların 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının uygulama sonrası sonuçlarını kapsayacak nitelikte olduğu varsayılmıştır.

F) SINIRLILIKLAR

1. Araştırmanın bulguları, Uşak İli İlköğretim Okullarındaki 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan 1., 2. ve 3. Sınıf öğretmenlerinin ölçek sorularına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

2. Araştırma, Uşak İli İlköğretim Okullarında 2005–2006 öğretim yılı süresinde uygulanan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin öğretmen görüşleri ile sınırlıdır.

3. Araştırma kapsamının daraltılabilmesi için çalışmada kullanılan değişkenler programın genel durumu, becerileri, teması, etkinlikleri ve ölçme değerlendirmesi ile sınırlıdır.

G) TANIMLAR:

İlköğretim: Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin okuma yazmayı, matematiği, iyi bir yurttaş olmak için gerekli olan temel bilgi ve becerileri kazandıran sekiz yıllık ilk basamağı: (Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük.)

Hayat Bilgisi: Doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir. (Sönmez, 1999: 10)

Sınıf öğretmeni: İlköğretim 1–5 sınıfları okutan sınıf öğretmenliği alanı olan öğretmen. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Md.4/j)

Tema: Birbiri ile ilişkili ünite, konu ve kavramları bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. (MEB Program, 2005:14)

Kazanım: Öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir. (MEB Program, 2005:14)

Etkinlikler: Kazanımları gerçekleştirmek hedefiyle belli teknik ve yöntemlere göre düzenlenen davranışlar bütünüdür. (MEB Program, 2005:14)

Kişisel nitelikler: Öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde kazanılması geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan özelliklerdir. (MEB Program, 2005:14)

Ölçme değerlendirme: Eğitim- öğretim sürecini ve sonucunu izleyerek aksaklıkları zamanında tespit ve düzenleme işidir. (MEB Program, 2005:14)

H) YAPILAN ARAŞTIRMALAR:

Hayat Bilgisi Dersi ve Programı ile ilgili kitap, araştırma ve makaleler mevcuttur. Burada akademik düzeyde yapılmış araştırmalara (tezlere) yer verilmiştir.

Ali Özdaş (1995) “İlkokullarda Uygulanmakta Olan Eğitim Programlarının İlkokul Öğretmenleri ve İlköğretim Müfettişleri Tarafından Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmasında; uygulanmakta olunan programların değişkenlere göre genel bir değerlendirmesini yaparak, şu önerilerde bulunmuştur:

Müfredat programı aşırı yüklü olan derslerin programlarının yeniden gözden geçirilmesi gereklidir. Müfredat programlarından ezbere sevk edici konular mutlaka çıkarılmalıdır. Başvuru kaynaklarından bulunabilecek bilgiler programlardan çıkarılmalı, onun yerine öğrencileri araştırmaya sevk eden bilgiler konulmalıdır. Ülkemizin coğrafi şartları ve yaşantı özellikleri göz önüne alınarak "tek tip program" uygulaması yerine çevre şartlarına göre düzenlenmiş çok program uygulamasına geçilmelidir. Çağdaş program geliştirme anlayışı ilkelerine uyulmalıdır. Program geliştirme aşamasında ilköğretim öğretmenlerinin görüşlerine mutlaka başvurulmalıdır. Müfredat programları akıcı olmalı, konular arasında kopukluk olmamalıdır. Çağdaş program geliştirme anlayışına uygun olarak hazırlanan programlar uygulanmalı ve sürekli değerlendirmeye tabi tutularak, güncelleştirilmesi gereken konular düzeltilmelidir.

Coşkun Küçüktepe (1998) “EARGED Tarafından Geliştirilen 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programının Program Geliştirme İlkelerine Uygunluk Derecesi” ile ilgili Araştırmasında elde edilen verilerin istatistiksel analizlerini yaparak;

Program geliştirme ilkelerine göre program geliştirme komisyonunda bulunması Gereken üyelerden Ölçme Değerlendirme Uzmanı Eğitim Felsefecisi, Eğitim Ekonomisti, Eğitim Planlamacısı, Müfettiş, Okul Yöneticisi, İletişim Uzmanı, Halkla

İlişkiler Uzmanı, Grafik Tasarım ve Resim Uzmanı, Öğrenci Velisi, Meslek Odaları Temsilcisi ve Okul-Aile Birliği Temsilcisinin 1998 Hayat Bilgisi Dersi program geliştirme komisyonunda bulunmadığı; 1998 Hayat Bilgisi programında hedefler saptanırken hedef kaynaklarından toplum ve bireyin ihtiyaçları yeterince analiz edilmediği;

1998 Hayat Bilgisi programındaki hedefler eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi ve eğitim ekonomisi açısından gerekli nitelikleri tam olarak taşımadığı; 1998 Hayat Bilgisi programındaki hedefler ve hedef davranışların nitelikleri program geliştirme ilkelerine uygun bulunmadığı;

1998 Hayat Bilgisi programının içeriği program, geliştirme ilkelerine göre içeriğin taşınması gereken nitelikleri ve 1998 Hayat Bilgisi programında belirtilen öğrenme yaşantıları program geliştirme ilkelerine göre öğrenme yaşantılarında bulunması gerekli nitelikleri;

1998 Hayat Bilgisi programında belirtilen öğretim materyalleri, program geliştirme ilkelerine göre öğretim materyallerinde bulunması gereken nitelikleri; 1998 Hayat Bilgisi programındaki değerlendirme durumları program geliştirme ilkelerine göre gerekli nitelikleri tam olarak taşımadığı;

1998 Hayat Bilgisi programı EARGED tarafından geliştirilen program geliştirme modeline, "program geliştirme komisyonunun oluşturulması, ihtiyaç analizi yapılması, öğretim materyallerinin saptanması" açılarından uymadığı ile ilgili sonuçları elde etmiştir.

Sakine Demir (1998) "Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Açısından Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının İncelenmesi" ilgili araştırmasında Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının amaç, içerik, işleniş ve değerlendirme bakımından karşılaştırılmasını yaparak 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programı ile şu tespitlerde bulunmuştur.

1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programının hedefleri çağdaş eğitim biliminin özelliklerine göre düzenlenmiştir. 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programının hedefleri üç sene sonunda ulaşılabilecek genel hedefler ile her sınıf düzeyinde ulaşılabilecek özel hedefler şeklinde düzenlenmiştir. Her amaç, içinde bir tek faaliyeti içerecek şekilde ve Bloom'un taksonomisine uygun olarak, bir alana yönelik olarak düzenlenmiştir. 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programında her sınıf düzeyindeki özel hedeflere ulaşmak için hedef ve davranışlar yer almıştır.

1998 Hayat Bilgisi Programında hedeflerin gerçekleşmesinin rastlantılara bırakılmasını engellemek üzere Belirtke Tablosu yer almıştır. 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programının üniteleri hedef ve davranışlara göre düzenlenmiş ve bilgi yükü azaltılmıştır. 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının işleniş yönünden; mihver ders olması, ünitelerin işlenişinde sıraya uyma zorunluluğunun olmayışı ve ünitelerin bulunulan yerin özelliklerine göre işlenmesi noktalarında benzerlikleri vardır.

1998 Hayat Bilgisi Programı'nda küme çalışmalarının yanında rol yapma, oyun gibi tekniklere de yer verilmiştir. 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programında değerlendirmenin eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir olduğu vurgulanmış ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair örnekler verilmiştir.

Muammer Yılmaz (1999) “İlköğretim 1.Kademe Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki Eğitim Durumlarının Öğretim İlkelerine Uyguluğunun Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi” ile ilgili araştırmanın bulgu, yorum ve sonuçlarından hareketle yapılan öneriler aşağıda belirtilmiştir.

Sınıf öğretmenliğine bayan öğretmenlerin atanması, öğrenci başarısı açısından önemli sonuçlar doğurabilir. Çünkü bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre; öğrencilerle daha iyi iletişim kurmakta, daha sabırlı ve hoşgörülü olmaktadır. Sınıf öğretmenliği mezunu olanların sınıf öğretmeni olarak atanmalarına öncelik tanınmalıdır. Sınıf öğretmenliğinden mezun olmadığı halde, halen sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenler için zorunlu hizmet içi eğitim kursları açılarak, öğretmenlerin bu kurslara katılmaları sağlanmalıdır. Böylece öğretmenlerin hizmet öncesi eksiklikleri giderilerek eğitim-öğretim faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sonuçlar en aza indirilebilir. Okullarda deneyimli öğretmenlerin, mesleki kıdemi düşük olan öğretmenlere eğitim-öğretim faaliyetleri konusunda yardımcı olmaları sağlanmalıdır. Bu durum okul idaresi tarafından organize edilmelidir. Mesleki kıdemi 10 yıl ve yukarısı olan öğretmenler I. Kademeye (1,2. ve 3. Sınıf) verilmelidir. Çünkü Hayat Bilgisi Dersi dikkat ve deneyim isteyen bir derstir.

Ş. Dilek Belet (1999) “ İlköğretim Okullarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi” adlı Bu araştırmada, ilköğretim kurumlarında uygulanan Hayat Bilgisi programına ilişkin olarak, öğretmenlerin görüş, beklenti ve önerileri, belirli bağımsız değişkenler açısından saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak, geliştirilen öneriler şunlardır:

Hayat Bilgisi programına ilişkin olarak genelde öğretmenler olumlu görüş belirtmiştir. Hayat Bilgisi programı bilim ve teknolojiadaki gelişmeler doğrultusunda sürekli olarak geliştirilmeli ve bu çalışmalara süreklilik kazandırılmalıdır. Hayat Bilgisi programının hedefleri; yeniden gözden geçirilerek Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler programında belirlenen hedeflerle tutarlı olacak biçimde düzenlenmelidir. Bu yolla yapılacak olan düzenlemeler, öğrencilerin daha sonraki öğrenmelerinde başarılarının artmasına yardımcı olacaktır.

Hayat Bilgisi programının hedefleri; öğrencilerin dengeli yaşam gereksinimlerini karşılayabilecek duruma getirilmelidir. Hedefler, Öğrencilerin gereksinim duyduğu, toplumun bir bireyi olarak sahip olmaları gereken bireysel özellikleri kazandırmaya elverişli olacak biçimde düzenlenmelidir.

Hayat Bilgisi programının hedefleri, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olarak belirlenmelidir. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olmadan belirlenen hedeflerin, öğrencilerde gözlenmek istenen davranış değişikliklerinin gerçekleştirilmesinde yeterince etkili olamayacağı göz önünde tutulmalıdır. Öğretmenlerin yarısına yakın bir çoğunluğu içeriğin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine, ilgi ve gereksinimlerine tam olarak uygun olmadığı görüşündedir. Bu durumda içerikte yer alan bilgilerin hedefleri uygunluğunun yeniden gözden geçirilmesi, içerik çözümlerinin yapılması, öğrencilerin ilgisini çekmeyen ve onların hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olmayan konuların çıkarılması, içeriğin yeniden yapılandırılması gerekli görülmektedir. Ayrıca içerikte yer alan bilgilerin sunulduğu sırada öğrenme ilkeleri de göz önünde tutulmalıdır.

Ayten Özçetin (2000) “ 1998 İlköğretim Hayat Bilgisi 3. Sınıf Programının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmasında, Program, hedefler boyutunda, öğretmenler tarafından yeterli bulunmuştur, Öğretmenler programı, içerik yönünden genel orta yeterlikte görmektedirler. Ancak bu boyutun yeterliği, hedefler yeterliğinden daha düşük düzeydedir.

Öğretmenlere göre, program, eğitim durumu yönünden de orta yeterlik düzeyindedir, Ancak, öğretmenler, programın eğitim durumu boyutundaki bazı maddeleri orta yeterliliğin alt sınırlarında görmektedirler. Öğretmenler programı, değerlendirme yönünden de orta yeterlikte değerlendirmektedirler.

Hedefler birey ve toplum ihtiyaçlarına uygun, psiko-motor hedeflere de yer verecek biçimde, bölgesel özelliğe imkân tanıyan ve açık ifadeli olmalıdır. İçerik yörelere

göre değişen; günlük hayatta kullanılabilir; bilgiden çok eğitsel; uygulanabilir, öğrencilerin gelişimlerine uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Eğitim durumu yönünden, gezi gözleme dayalı yaparak ve yaşayarak öğrenmeye yer veren ve öğrenme-öğretme etkinliklerini ayrıntılı biçimde açıklayan bir düzenleme ile yeniden ele alınmalıdır. Program değerlendirme yönünden yetersizdir. Belirtke tablosu daha iyi açıklanmalı, ölçme-değerlendirme konusunda daha yeterli bilgiler ve örnekler verilmelidir.

Sultan Özdemir Özbey (2001) “Türkiye’ de Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Tarihsel Gelişimi” ile ilgili Araştırmada Türkiye’de hayat bilgisi öğretim programları ve hayat bilgisi ders kitaplarına ilişkin olarak araştırma problemi ile ilgili, bulgu ve yorumlara dayalı sonuç ve bu sonuçlarla ilgili bulgular yer almaktadır.

1. Hedef ve Hedef Davranışlarla İlgili Sonuçlar:

1998 ilköğretim programında, dersin genel, özel ve ünite hedef ve hedef davranışlar yazılmıştır. Hedef ve hedef davranışlar taksonomik olarak yazılmıştır. İlk defa toplumun ihtiyaç ve beklentileri yanında bireyin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmıştır.

2. İçerik İle İlgili Sonuçlar:

1998 ilköğretim programı konular üniteler şeklinde düzenlenmiş, içerik yoğunluğu hafifletilmiştir. Her ünitenin başında ünitenin önemi belirtilmiş ve 1968 programı ile yaşanan geriye gidiş giderilmiştir. Üniteler birbirini destekler nitelikte olup giderek derinleşmektedir.

3.Eğitim Durumları İle İlgili Sonuçlar:

1998 ilköğretim programında eğitim durumları çağdaş eğitim bilimin ilkelerine uymaktadır. Her ünite ile ilgili eğitim ortamları yazılmıştır.

4. Sınama Durumları İle İlgili Sonuçlar:

1998 hayat bilgisi öğretim programında ilk defa değerlendirme çağdaş eğitim biliminin özelliklerine uygun olarak ele alınmıştır. Her ünite ile ilgili değerlendirme çalışmaları yapılmış, her sınıfa ait belirtke tablosu yapılmış, örnek öğrenci gözlem formları verilmiştir.

Mustafa Bektaş (2001) “İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Programının Değerlendirilmesi ile ilgili araştırmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşarak önerilerde bulunmuştur.

Çağımızda bilgi yığılarak hızla artmakta teknolojiye bu artışla doğru orantılı olarak hızla değişmekte ve gelişmektedir. Çağımızın meslek sahibi insanları kendilerini meslekleriyle ve hayatın her alanıyla ilgili gelişmelere uyum sağlama yolunda yenilemeli ve geliştirmelidirler. Hedefler eğitim süreci sonunda bireye kazandırılması istenen özellikler olarak tanımlanabilir. Hedefler; bu özellikleri ile içerik belirleme, öğrenme-öğretme süreçleri tayin etme ve değerlendirme kıstaslarını ortaya koyma aşamalarının ön şartını oluşturmaktadır.

Hedeflerin eğitim süreçlerine aktarıcıları olan öğretmenlere doğru ve diğer öğretmenlerle eş anlamlar ifade etmeleri ise ancak hedef yazım kurallarına itina gösterilmesi ile mümkün olacaktır. Hedeflerin aralarında tutarlı ve sonrakinin oluşumuna destek olması her ders için büyük önem taşımaktadır. Fakat Hayat Bilgisi Dersinin mihver ders olması nedeni ile hem Hayat Bilgisi Dersinin kendi hedefleri arasında hem de diğer derslerin hedefleri arasında bir tutarlılık ve sonrakinin oluşumuna destek oluş özelliği taşınması gereklidir. Hedefler ancak eğitim süreçleri ile kazandırılabilir. Öyleyse belirlenecek hedefler her türlü şart ve imkân göz önünde tutularak gerekli eğilim süreçleri oluşturulabilecek şekilde tespit edilmelidir. Aksi takdirde hedeflerin gerçekleştirilmesinde aşılması hayli güç problemler çıkacaktır. Hedefler öğrenci üzerinde oluşturulmak istenen özelliklerdir. Bu durumda öğrenci hedefte belirlenen özelliği kazanabilecek hazır bulunuşluk düzeyine sahip olmalıdır.

Eğitimin çıktısı olan öğrenci toplumun içinde yer alacak bir birey olarak yetiştirilmektedir. Toplumun bir bireyi olacak öğrenciye kazandırılacak özellikler toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır. Öğrenci aldığı eğitim sonunda toplumda uyumlu iletişim kurabilecek özelliklere kavuşmalıdır. Öğrenci, toplumdaki sosyal, kültürel ve tabii çevre içerisindeki iş bölümüne kendine Özgü görüşlerini de katma mücadelesi içinde bir uyum sağlama durumunda olmalıdır.

Bir ders için belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için mevcut koşulların yeterliliği büyük önem taşımaktadır. Mevcut koşullar içerisinde zaman, mekân, araç-gereç, yöntem vb. dâhil edilebilir. Hedefler öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre şekillendirilmelidirler. Eğer birey, bir ihtiyacını yeni bir Öğrenmeye ihtiyaç duymadan giderebiliyorsa bu alanda bireyde oluşturulması gereken bir özelliğe (hedef) ihtiyacı yok demektir.

Okul hiçbir zaman gerçek hayattan kopuk olamaz. Bu iç içelik hedefler ile belirlenmeli ve vurgulanmalıdır. Eğitim süreçlerinin hayatla iç içe oluşu öğrenci için

güçlü bir isteklendirme nedeni olacaktır. Her hedefin öğrenci davranışı olarak ifade edilmesi zorunludur. Bu zorunluluk, davranışların hem eğitim durumlarının belirlenmesi hem de hedefin kazanıp kazanılmadığının test edilmesi süreçlerinde kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bir dersin içeriği ancak hedeflerin belirlenmesi ile ortaya çıkacaktır. Hedefler daha çok alanın temel ilkelerini kazandırmaya yönelik belirlenmelidir. Hedefler değişebilir sonuçlar üzerinde fazlaca durmamalıdır.

İçerik, öğrencinin hedeflere ulaşmadaki davranışının uygulanacağı hayat alanının kapsamıdır. Bu içerik belirlenirken tüm bilgilerin aktarımı söz konusu olamayacağından sağlam kriterlere göre belirlenmiş bir içerik oluşturulmalıdır. Öğrenmede merak, en temel etkenlerden birini oluşturmaktadır.

Öğrenme süreçleri içerisinde merakı belirleyici en önemli unsur ise içeriktir. İçeriğin kapsamı ve dizilimi merakı arttırıcı etkide bulunabilir. Öğrenme süreçlerinin başarısı. Öğrencinin aktif katılımı sağlanabildiği oranda artacaktır. Aktif katılım içeriğin kapsamı ile doğrudan ilgilidir. İçerik sadece bilgi aktarımı doğrultusunda belirlenmiş ise öğrencinin aktif hale getirilmesi zorlaşacaktır. İçerik tespit edilirken bireysel farklılıklara hitap etmek üzere içerikte esneklikler bulunmalıdır. İçeriğin dizilimi edinilen bilgilerin belli aralıklarla, çeşitli nedenlerle tekrarını ve kullanımını gerektirecek şekilde olması bilginin kalıcılığını arttıracaktır. Hem hayatla içi içelik yönünden hem de öğrencide merak uyandırılması açısından içerikteki bilgilerin güncelliği önem taşımaktadır.

İçerik sıralanışında dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de bir konunun sonraki konuyu destekleyici ve öğrenimi kolaylaştırıcı bilgiler kazandırmasıdır. Eğitim-öğretim süreçleri içerisinde öğrencinin istenilen özellikleri kazanması kullanılacak yöntemler ile doğrudan ilgilidir. Eğitim-Öğretim süreçleri içerisinde öğrencide istenmedik yan ürünlerin oluşmaması için kullanılacak yöntemler büyük bir itina ile seçilmelidir. Çocuğun sosyalleşme ve arkadaşları ile koordineli çalışma adına en önemli öğrenmelerini gerçekleştirdikleri yıllar ilköğretim I, II ve III. sınıf yıllarıdır. Programında önerilen yöntemlerin sosyalleşmeyi ve arkadaşları ile koordineli çalışmayı gerektiren yöntemler olmadığı görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Programın her aşamasında olduğu gibi yöntemlerin belirlenmesi aşamasında da öğrenci dikkate alınarak tercihler yapılmalıdır. Öğrenci merkezli olmayan ve öğrenciyi aktiviteye yönlentmeyen yöntemler, öğrenmeyi gerçekleştirecek kişinin öğrencinin kendisi olduğunu unutmuş kişilerin belirlediği yöntemlerdir. Dersin hayatla iç içeriğinin gerekliliği daha önce de açıklanmıştır. Okul dışı gezi, gözlem, deney ve

incelemeler gibi etkinliklerde süre ve yönetmeliklerle ilgili büyük sıkıntılar bulunmaktadır. Demektedir.

Gülhan Gülaydın (2002) “1998 İlköğretim Hayat Bilgisi Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri” ile ilgili araştırmasında;

Programda yer alan hedefler, öğrencilerin yakın çevrelerini tanıma ve anlamalarına yönelik yetenek ve becerilerinin geliştirilmesine olanak sağlayacak niteliktedir. Hedefler, günlük yaşamla ilgili bilgi ve becerilerin kazandırılması ve ikinci devre derslerine temel teşkil etmesi yönünde yeterli nitelikleri taşımaktadır.

Öğretmen görüşlerine göre programda yer alan hedefler, öğrencilere vatandaşlık görev ve sorumluluklarının kavratılmasına, demokrasi ilkelerinin, milli ahlaki ve insani değerlerin benimsetilmesine yardımcı olacak niteliktedir. Programda yer alan hedefler, öğrencilerde bilimsel yöntemle çalışma becerisinin kazandırılmasına, problem çözme becerisinin geliştirilmesine ve işbirliğiyle çalışma alışkanlığının kazandırılmasına olanak sağlaması açısından tam bir yeterlikte değildir.

Hedefler, öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim özelliklerine uygun nitelikte belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre hedefler, öğrencilerde yaratıcılık ve çok yönlü düşünme yeteneğinin geliştirilmesine olanak sağlaması açısından tam bir yeterlikte değildir. Programda yer alan üniteler, belirlenen hedeflere ulaşmayı sağlayıcı nitelikte, yakın çevreden uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, aşamalı ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde sıralanmıştır. Üniteler, öğrencilerin ilgisini çekecek niteliği yeterli düzeyde taşımamaktadır.

Program, ekonomik ve sosyal yapı açısından farklı yerleşim bölgelerinin özellikleri dikkate alınarak hazırlanmamıştır. Programda yer alan üniteler, çocuğun içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayabileceği nitelikte yaşama dönük olma özelliğini tam olarak taşımamaktadır. Güncel olaylara, belirli gün ve haftalara yeterince yer verilmiştir. Programda ünitelerin işleniş için önerilen süre öğretmenlerce yeterli görülmektedir. Üniteler, öğrencilerde yaratıcılığın geliştirilmesine olanak sağlayacak niteliği yeterli düzeyde taşımamaktadır.

Programda yaparak yaşayarak öğrenmeye olanak sağlayan, öğrencileri araştırma ve incelemeye yönelten, gözlem ve deneye dayalı etkinliklere yeterince yer verilmemiştir. Programda öğrencilerin eğitici oyunlarla öğrenmelerine ve yaratıcılıklarını sergilemelerine olanak sağlayan etkinliklere yeterince yer verilmemiştir. Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin tartışarak ve işbirliği yaparak öğrenmelerine ve

problem çözüme becerisini geliştirmeye imkân veren etkinlikler yönünden de program tam bir yeterlikte görülmemiştir.

Programda yer alan öğrenme öğretme etkinlikleri, öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim özelliklerine yeterince uygun nitelikte değildir. Öğretmen görüşlerine göre programda kullanılması önerilen araç gereçler; konulara ve öğrenci düzeyine uygunluk yönlerinden yeterli nitelikleri taşımaktadır. Derse ilgi çekme ve kolay elde edilebilirlik nitelikleri açısından ise yeterli bir katılım söz konusu değildir. Programda sınav durumlarına ayrıntılı yer verilmesi ve ölçme-değerlendirmeye ilişkin yapılan açıklamalar yönünden öğretmenlerce tam bir yeterlikte görülmemektedir.

Programda yer alan sınav durumları hedeflerle tutarlılık niteliğini tam olarak taşımamaktadır. Öğretmen görüşlerine göre, sınav durumlarında yer alan örnek soru maddeleri ve gözlem formları, ünitelerde hedeflenen davranışların yoklanmasında tam bir yeterlikte değildir. Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre programın; hedefler, içerik, eğitim durumları ve sınav durumlarına ilişkin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Öğrenim durumlarına göre farklılık gösteren öğretmenlerin görüşleri birbirini desteklemektedir. Öğretmenlerin sınıf öğretmenliği alanındaki kıdem durumlarına göre programın; hedeflerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İçerik, eğitim durumları ve sınav durumlarına ilişkin görüşler arasındaki fark ise anlamlı bulunmamıştır. Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre, genel olarak programın tüm boyutlarına ilişkin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Öğretmenlerin sınıf öğretmenliği alanındaki kıdem durumlarına göre, genel olarak programın tüm boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Dilek Karagülle (2003)"İlköğretim Sınıf Hayat Bilgisi Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandığı Metotlar ve Öğretmenlerin Kullanılan Metotlarla İlgili Görüşleri" konulu bu araştırmada hem kaynak taraması yapılmış, hem de 1.2.3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi öğretiminde kullandıkları yöntemler, Hayat Bilgisi öğretiminde karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri hakkında bilgi edinebilmek amacıyla öğretmenlerle görüşme yapılmıştır.

Öğretmenlerin görüşleri sonunda elde edilen bulgulardan aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır.

Sınıf öğretmenleri Hayat Bilgisi derslerinde en çok anlatım, soru-cevap ve tartışma ve rol yapma yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Yapılan gözlemler sonunda rol yapma yönteminin, bu metotla işlenecek konuların görerek, izlenerek,

yaşanarak kavratılmasında; anlatım yönteminin, dersin başında açıklama, ders esnasında yönlendirme, ders sonunda özet yapma; soru-cevap yönteminin, ders başında öğrencileri güdüleme, ders esnasında dikkatlerini uyanık tutma, ders sonunda değerlendirme; tartışma yönteminin ise yapılan rol yapma sonuçlarını belirlemek amacıyla kullanıldığı görülmüştür. Bu yöntemleri kullanmalarının nedenleri olarak programın yoğunluğunu, sınıfların kalabalık olmasını, araç-gereç sayısının yetersiz olmasını görmekteyiz.

Öğretmenler en çok gezi-gözlem, inceleme, oyun, deney, gösteri yöntemlerinin kullanılmasının gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Fakat bu yöntemleri uygulayabilmek için her zaman yeterli süre ve imkânlara sahip olamadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu Hayat Bilgisi Dersi için gerekli bütün araç-gereçlerin okullarında mevcut olmadığını, temin edemediklerini ve eğitim teknolojilerinden yeterince faydalanmadıklarını belirtmişlerdir. Okulunda eğitim teknolojisi sınıfı olan öğretmenler ise yeterli alan bilgisine sahip olamadıklarını ifade etmişlerdir. Derslerde karşılaşılan en büyük sorunlar; konuların fazlalığı, sınıfların kalabalık olması, gerekli ders araç- gereçlerinin bulunmaması ya da yetersiz olması, öğretmenlerin çocukların zihinsel özellikleri, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak konuya uygun olan öğretim yöntemlerini kullanmamasıdır.

Hayat Bilgisi Dersinin daha etkili ve verimli hale getirilmesi için; müfredat programı yeniliklere açık olmalıdır. Öğretmen konu alanını iyi bilmeli, sürekli araştırma ve inceleme yaparak kendisini yenileyebilmelidir. İyi bir sınıf öğretmeni Hayat Bilgisi Dersinde çocukların zihinsel özelliklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak ders etkinliklerini yapmalı, doğadaki olaylara ilişkin konuları neden sonuç ilişkisi içinde, olaylar arasında ilişki kurarak, olayı göstererek, uygun öğretim yöntemleriyle dersi işlemelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

I- ARAŞTIRMANIN MODELİ

Uşak İli İlköğretim Okullarında uygulanan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin olarak öğretmen görüşlerini belirlemek hedefiyle yapılan betimsel nitelikte bir çalışmadır. . Betimsel nitelikteki araştırmalar; mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler. Genellikle bir survey yöntemi olan betimleme yöntemi, grupla ilgili genişliğine bir çalışmadır. Çok sayıda obje ya da denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılır(Kaptan, 1993:59). Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 1994: 77).

II- VERİ TOPLAMA ARACININ GELİŞTİRİLMESİ

A) ANKET GELİŞTİRİLMEDE İZLENEN YOLLAR

Araştırmanın verileri öğretmenlere sunulan ölçek yoluyla elde edilmiştir. Veri toplama aracının geliştirilmesi öncesinde; konu ile ilgili araştırmalar, yayın ve kaynaklar taranmış, benzer anketler incelenmiştir. Elde edilen veriler yardımıyla 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının " Genel Durum, Beceri ve Kazanım, Tema, Etkinlik ve ölçme-değerlendirme" sine ilişkin soru maddelerini kapsayan ölçek hazırlanmıştır.

Veri toplama aracı tez danışmanı ve ilgili uzmanlar tarafından incelenerek ölçek maddeleri bu görüşler doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde kişisel bilgilere yönelik 7 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi

Dersi Öğretim Programına ilişkin "Genel durum, Beceri ve Kazanım; Tema; Etkinlik ve ölçme-Değerlendirme " ile ilgili soru maddeleri yer almıştır.

Hazırlanan ölçek formu çalışma evrenine uygulanmadan önce, 12 İlköğretim Kurumunda görev yapan doksan dokuz 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenine ön ölçek olarak uygulanmıştır. Ölçme aracında yer alan 70 maddenin Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı 0,969 olarak bulunmuştur. Ölçek formu ön ölçek sonuçları dikkate alınarak tez danışmanı ile birlikte değerlendirilip, toplam 75 madde halinde son şeklini almıştır.

Ölçekte toplam 83 soru maddesi yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde yer alan programın Genel Durum, Beceri ve Kazanım, Tema, Etkinlik ve Ölçme-Değerlendirme' ye ilişkin yeterlik düzeyinin belirlenmesinde 75 soru maddesi için 4 lü likert tipi ölçek kullanılmıştır. Her bir maddeye verilecek cevaplar 1.00 ile 4.00 arasında kodlanmıştır.

B) VERİLERİN TOPLANMASI

Veri toplama aracı, ilgili kurumlardan gerekli izinler alınarak 2005–2006 Öğretim ikinci yarısında, Uşak il merkezi, ilçe merkezleri, belde ve köylerdeki 173 ilköğretim okulunda 1., 2. ve 3. sınıf öğretmeni olarak görev yapan toplam 612 öğretmene uygulanmıştır.

Uygulama Uşak merkezde öğretmenlerin görev yaptığı okullardaki müdürlerle; ilçelerde de ilçe milli eğitim müdürleri ile tek tek görüşme yapılarak ölçekleri uygulamaları istenmiş ve uygulanan ölçeklerin geri dönüşümü yine onların aracılığı ile sağlanmıştır.

Sağlıklı veriler elde etmek amacıyla ölçek formlarının cevaplandırılması için bir haftalık süre verilmiştir. Bu süre sonunda 455 ölçek geri dönmüştür. Geri dönüşüm yüzdesi 75 olup yeterli görülmüştür.

Gelen ölçekler tek tek incelenerek eksik ve yanlış doldurulan 17 ölçek değerlendirme dışı olmuştur. Toplam 438 ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

Ölçme aracında yer alan 75 maddenin de Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı 0.976 olarak bulunmuştur. Bu sonuç anketin güvenilirliğinin ve iç tutarlılığının yüksek olduğunu ifade etmektedir.

TABLO III Ölçek Maddelerinin Alanlara Göre Dağılımı

Sıra No	Alanlar	Madde Numaraları	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
	2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının			
1	"Genel Durumu"	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,	10	,871
2	Hedef Boyutunda "Beceri ve Kazanımlar"	11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26,	16	,938
3	İçerik Boyutunda "Temalar"	27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47,	21	,946
4	Öğretim Durumu Boyutunda "Etkinlikler"	48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66	19	,930
5	Değerlendirme Boyutunda "Ölçme ve Değerlendirme"	67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75	9	,902

C.) VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Veri toplama aracı ile elde edilen veriler, tek tek elden geçirilerek hatalı doldurulan anket ölçek olup olmadığına bakılarak ve seçilerek ölçeklerin tümü bilgisayar ortamına aktarılarak analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS (Statistical Package For Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

Verilerin SPSS programından yararlanılarak yapılan istatistiksel analizinde alt problemler doğrultusunda bir sıra izlenmiştir.

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının " Genel durum, Beceri ve Kazanım, Tema, Etkinlik ve Ölçme-Değerlendirme "ye ilişkin her bir madde için frekans, yüzde, aritmetik ortalama hesaplanmıştır.

Anket formunda kullanılan ölçeğin ağırlık sınırları aşağıdaki gibi sayısallaştırılmıştır.

Seçenek	Ağırlık	Sınırları
Tamamen Katılıyorum	4	3.26–4.00
Oldukça Katılıyorum	3	2.51–3.25
Çok Az Katılıyorum	2	1.76–2.50
Hiç Katılmıyorum	1	1.00–1.75

Anket yoluyla elde edilen verilerin analizi aşağıdaki gibi yapılmıştır:

1. Anketin birinci bölümünde yer alan kişisel bilgilere ilişkin verilerin frekans ve yüzdeleri bulunmuştur.

2. Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci alt problem olan “2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; genel durumuna, beceri ve kazanımlarına, temalarına, etkinliklerine, ölçme-değerlendirmesine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” ile ilgili olarak, verilerin frekans, yüzdeleri, ortalamaları ve standart sapmaları bulunmuştur.

3. Altıncı, Sekizinci, Dokuzuncu, Onuncu alt problem olan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; genel durumunun, beceri ve kazanımlarının, temalarının, etkinliklerinin, ölçme-değerlendirmesinin öğretmenlerin hizmet yıllarına, çalıştıkları yere, mezun olunan okula, okuttukları sınıflara göre farklılığın bulunup bulunmadığı için f- testi ($P<0.05$), farklılık var ise ortalama puanların karşılaştırılması yapılmıştır.

4. Yedinci ve Onbirinci alt problem olan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; genel durumunun, beceri ve kazanımlarının, temalarının, etkinliklerinin, ölçme-değerlendirmesinin öğretmenlerin cinsiyet ve çalıştıkları okulun öğretim biçimine göre farklılık bulunup bulunmadığı için t- testi ($P<0.05$), farklılık var ise ortalama puanların karşılaştırılması yapılmıştır.

III- EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini, 2005–2006 öğretim yılında Uşak il merkezi, ilçe merkezleri, belde ve köylerdeki 173 İlköğretim Okulunda görev yapan 1–5. sınıfları okutan 956 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma evreni, hakkında görüş bildirilecek veya genellemelerde bulunulabilecek evrendir (Ural, Kılıç, 2005:27). Bu araştırmanın çalışma evrenini 2005–2006 öğretim yılında Uşak il merkezi, ilçe merkezleri, belde ve köylerdeki 173 İlköğretim Okulunda görev yapan 1., 2. ve 3. sınıfları okutan 612 öğretmen oluşturmuştur.

TABLO IV – UŞAK İLKÖĞRETİM OKULLARI VE ANKET UYGULANAN ÖĞRETMEN SAYILARI

Sıra No	İLÇE	OKUL SAYISI	UŞAK TÜM İLKÖĞRETİM ÖĞRETMEN SAYISI	UŞAK TÜM İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENİ SAYISI	1., 2. ve 3. SINIFLAR ÖĞRETMEN SAYILARI	GİDEN ANKET SAYISI	DÖNEN ANKET SAYISI	
							f	%
1	MERKEZ	65	1083	566	349	349	263	75
2	BANAZ	36	234	127	88	88	68	77
3	EŞME	28	211	101	72	72	41	57
4	KARAHALLI	11	64	42	30	30	26	87
5	SIVASLI	19	109	71	41	41	25	60
6	ULUBEY	14	81	49	32	32	32	100
	İL TOPLAMI	173	1782	956	612	612	455	75

Kaynak: Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Servisi (2005–2006 Öğretim Yılı) İlçelerde: Anket verilmeye gidildiğinde İlçe Milli Eğitim Müdürlerinden alınan sayılara göre ölçek bırakılmıştır.

Tablo IV’ de görüldüğü gibi, Uşak merkez ve ilçelerinde faal durumda 173 ilköğretim okulu; 1782 sınıf ve branş; 956 sınıf; 612 birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Öğretmenlerinin tümüne ölçek gönderilerek, çalışma evreni olduğu gibi ele alınmıştır. Öğretmenlerin gösterdiği hassasiyet sebebiyle % 75’lik anket dönüşümü sağlanmıştır.

TABLO V - ÖĞRETMENLERİNİN HİZMET YILLARINA GÖRE DAĞILIMI

HİZMET YILLARI	f	%
0-5 yıl arası	68	15,5
6-10 yıl arası	162	37,0
11-15 yıl arası	80	18,3
16-20 yıl arası	70	16,0
21-25 yıl arası	29	6,6
25- ve daha yukarısı	29	6,6
TOPLAM	438	100,0

Tablo V'de görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu %39,0'ı 6-10 yıl arasında; görevlerinin ilk 5 yılında olanlar % 15,3; Ankete katılanların % 18,3 ü 11-15 yıl grubunda iken, %16,0'ı 16-20 yıl arası; %6,6'sı 21-25 yıl arası ile 25 ve daha yukarisında görev yapmaktadırlar.

TABLO VI - ÖĞRETMENLERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

CİNSİYET	f	%
Kadın	188	42,9
Erkek	250	57,1
TOPLAM	438	100,0

Tablo VI' da görüldüğü gibi ankete katılanların %42,9 'ı bayan öğretmenlerden oluşurken,%57,1' i erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

TABLO VII- ÖĞRETMENLERİNİN ÇALIŞTIKLARI YERE GÖRE DAĞILIMI

ÇALIŞTIKLARI YER	f	%
İl Merkezi	194	44,4
İlçe Merkezi	72	16,4
Belde	40	9,1
Köy	132	30,1
TOPLAM	438	100,0

Tablo VII' de görüldüğü gibi ankete katılanların % 44,4' ü il merkezinde; %16,4' ü İlçe merkezinde; %9,1' i Belde'de; %30,1' i Köylerde görev yapmaktadır, Öğretmenlerin il merkezi ve köylerde yığılmaları dikkat çekmektedir.

TABLO VIII- ÖĞRETMENLERİN MEZUN OLDUKLARI OKULLARA GÖRE DAĞILIMI

EN SON MEZUN OLDUKLARI OKULLAR	f	%
Öğretmen Okulu veya Lisesi	3	,7
Ön Lisans (İki Yıllık Eğitim Enstitüsü veya Ön Lisans Tamamlama)	121	27,6
Lisans (Dört Yıllık Eğitim Yüksek Okulu veya Eğitim Fakültesi)	272	62,2
Yüksek Lisans	5	1,1
Diğer	37	8,4
TOPLAM	438	100,0

Tablo VIII'de görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenlerin %62,2'si lisans mezunu iken; % 27,6' sı ön lisans; % 1,1'i yüksek lisans, %0,7' si öğretmen okulu veya öğretmen lisesi mezunu iken, % 8,4' ü de diğer (eğitim fakültesi veya okulu

olmayan) mezunudur. Bu durum bize öğretmen kaynağının lisans düzeyinde olduğunu göstermesi öğretmenlik mesleğine bakış açısını yansıtmaktadır.

TABLO IX - ÖĞRETMENLERİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI

ÇALIŞMA DURUMU	f	%
Kadrolu Sınıf Öğretmeni	421	96,2
Sözleşmeli Sınıf Öğretmeni	9	2,1
Ücretli Sınıf Öğretmeni	8	1,7
TOPLAM	438	100,0

Tablo IX' da görüldüğü gibi ankete katılanların % 96,2'si Kadrolu Sınıf Öğretmeni; %2,1' i Sözleşmeli Sınıf Öğretmeni; % 1,7' si Ücretli Sınıf Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

TABLO X - ÖĞRETMENLERİN OKUTTUKLARI SINIFA GÖRE DAĞILIMI

ÖĞRETMENLERİN OKUTTUKLARI SINIF	f	%
1. Sınıf	143	32,6
2.Sınıf	130	29,7
3.Sınıf	131	29,9
Birleştirilmiş Sınıf	34	7,6
TOPLAM	438	100,0

Tablo X'da görüldüğü gibi 2005–2006 öğretim yılı itibarı ile ankete katılan öğretmenlerin % 32,6'sı birinci sınıf , , %29,7'si de ikinci sınıf , , % 29,9'u üçüncü sınıf , % 7,6' sını birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

TABLO XI- ÖĞRETMENLERİN ÇALIŞTIKLARI OKULUN ÖĞRETİM BİÇİMİNE GÖRE DAĞILIMI

OKUTTULAN SINIFIN DURUMU	f	%
Normal Öğretim Yapılan Okul	342	78,1
İkili Öğretim Yapılan Okul	96	21,9
TOPLAM	438	100,0

Tablo XI' de görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenlerin % 78,1' i normal öğretim yapılan okulda; % 21,9' u de ikili öğretim yapılan okulda görev yapmaktadır.

IV. BULGULAR VE YORUM

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının genel durum; beceri ve kazanım; tema; etkinlik ve Ölçme-Değerlendirme durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri yüzde ve ortalama;

Programının genel durum; beceri ve kazanım; tema; etkinlik ve Ölçme-Değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerinde Öğretmenlerin Hizmet Yıllarına, Çalıştıkları Yere, En Son Mezun Oldukları Okula, Okuttukları Sınıfa göre anlamlı bir fark olup olmadığı f (İkiden çok ortalama arasındaki farkların anlamlılığı için) testi;

Programının genel durum; beceri ve kazanım; tema; etkinlik ve Ölçme-Değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerinde Cinsiyetlerine, Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimine göre anlamlı bir fark olup olmadığı t (İki ortalama arasındaki farkların anlamlılığı için) testi; kullanılarak analiz edilmiş ve tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır.

A) BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XII- Programın GENEL DURUMUNA İlişkin Öğretmen Görüşleri

Maddeler	Tamamen Katılıyorum		Oldukça Katılıyorum		Çok Az Katılıyorum		Hiç Katılıyorum		N	$\bar{X}$	s
	f	%	f	%	f	%	f	%			
1-Programın "Giriş" kısmı yeterince bilgi vermektedir.	49	11,2	295	67,4	81	18,5	13	3,0	438	2,86	,631
2-Program hayat bilgisi öğreniminin kalitesini iyileştirmeye fırsat verecek vizyona sahiptir.	82	18,7	274	62,6	64	14,6	18	4,1	438	2,95	,705
3-Program yapılandırmacı yaklaşıma uygun yapıya sahiptir.	88	20,1	292	66,7	54	12,3	4	,9	438	3,05	,598
4-Program kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.	88	20,1	263	60,0	70	16,0	17	3,9	438	2,96	,718
5-Program diğer dersleri desteklemektedir.	91	20,8	268	61,2	58	13,2	21	4,8	438	2,97	,729
6-Program günümüz şartlarına uygundur.	85	19,4	281	64,2	59	13,5	13	3,0	438	3,00	,669
7-Program değişikliklere uyum sağlar esnekliktedir.	90	20,5	272	62,1	64	14,6	12	2,7	438	3,00	,679
8-Programın uygulanmasında öğretmen kılavuz kitabı olmalıdır.	289	66,0	132	30,1	10	2,3	7	1,6	438	3,60	,617
9-Program öğretmen kılavuz kitabı ile bire bir örtüşmektedir.	179	40,9	217	49,5	34	7,8	8	1,8	438	3,29	,688
10-Program 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programından daha iyidir.	140	32,0	214	48,9	52	11,9	32	7,3	438	3,05	,853
$\bar{X}$										3,07	,689

Tablo XII' de görüldüğü gibi öğretmenler genel durumla ilgili; 1 ile 10 arasındaki 10 maddeye $\bar{X} : 3.07$ ile oldukça katılmışlardır.

“Programın uygulanmasında öğretmen kılavuz kitabı olmalıdır” sekizinci maddesine ilişkin olarak öğretmenlerin % 66,0’ ı 3.60 ortalama ile “tamamen katılıyorum” , şeklinde görüş belirtmişlerdir. Belet’ de (1999; 115) bir araştırmasında öğretmenlerin derslerde en çok ders kitabı ve kaynak kitaplar kullandıklarını(%95,3) belirlemiştir. Uygulamada olan öğretmen kılavuz kitapları öğretmenlerin bu görüşü ile kabul görmüş olmaktadır. Ayrıca; Öğretmenler “Program öğretmen kılavuz kitabı ile bire bir örtüşmektedir” görüşüne 3,29 ortalama ve % 49,5 oranında oldukça katıldıklarını belirttikilerse de, öğretmenlerin uygulamada kullandıkları kılavuz öğretmen kitaplarının 2004 taslak programdaki bilgilerin aktarıldığı, oysa bu programdaki bazı kazanım ve etkinliklerin 2005 programından kaldırıldığı, bazılarının da değiştirildiği ve bunun Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi’nde ve

www.meb.gov.tr internet ortamında yayınlanmasına rağmen öğretmenlerimizin bu maddeye oldukça katılmalarının taslak ve 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile kılavuz kitapları inceleyemeyip karşılaştıramadıkları ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin 3.05 ortalama ve %20,1' nin tamamen, %66,7' sinin oldukça , %12,3' nün çok az katıldığı , %0,9' nun hiç katılmadığı “Program yapılandırmacı yaklaşıma uygun yapıya sahiptir” üçüncü maddesine ait bu sonucun, programın temel yapısındaki yapılandırmacılık felsefesini kavradıkları ve kabul ettikleri görülmüştür.

B) İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XIII- Programın BECERİ VE KAZANIMLARINA İLİŞKİN Öğretmen Görüşleri

Maddeler	Tamamen Katılıyorum		Orduka Katılıyorum		Çok Az Katılıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S	
	f	%	f	%	f	%	f	%				
11- Beceriler ve kazanımlar Türk Milli Eğitiminin Genel Hedeflerine katkı sağlamaktadır.	106	24.2	237	54,1	83	18,9	12	2.7	438	2.99	,736	
12-Beceriler ve kazanımlar programın hedef boyutunu tam karşılamaktadır.	66	15.1	231	52.7	132	30.1	9	2.1	438	2.80	,706	
13-Beceriler ve kazanımlar toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici özelliktedir.	72	16.4	247	56.4	112	25.6	7	1.6	438	2.87	,685	
14-Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla örtüşmektedir.	72	16.4	253	57.8	103	23.5	10	2.3	438	2.88	,691	
15-Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla geliştirilmektedir.	91	20.8	245	55.9	93	21.2	9	2.1	438	2.95	,708	
16-Beceriler ve kazanımlar ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.	İÖÖ	22.8	225	51.4	96	21.9	17	3.9	438	2.93	,774	
17-Beceriler ve kazanımlar gerçek hayatta öğrencilerin ihtiyaçları ile örtüşmektedir.	95	21.7	213	48.6	118	26.9	12	2.7	438	2.89	,765	
18-Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sürecini kolaylaştırmaktadır.	86	19.6	204	46.6	134	30.6	14	3.2	438	2.82	,775	
19-Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin gelişim özelliklerine göre belirlenmiştir.	70	16.0	239	54.6	119	27.2	10	2.3	438	2.84	,706	
20-Kazanımlar ilişkili olduğu tüm becerileri geliştirmeye yöneliktir.	76	17.4	241	55.0	107	24.4	14	3.2	438	2.86	,727	
21-Kazanımlar kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde sıralanmıştır.	89	20.3	262	59.8	72	16.4	15	3.4	438	2.97	,710	
22- Kazanımlar bilgi, beceri, tutum ve değerler içermektedir.	84	19.2	244	55.7	96	21.9	14	3.2	438	2.90	,729	
23-Kazanımlar öğrencilerin gerçekleştirdiği etkinlikler sonrası elde edilmektedir.	63	14.4	219	50.0	136	31.1	18	4.1	438	2.74	,756	
24-Kazanımlar gözlenir ve ölçüldür.	80	18.3	224	51.1	116	26.5	18	4.1	438	2.83	,765	
25-Kazanımların bağlı olduğu Temalar' a ve sınıflara göre sayıları yeterlidir.	48	13.2	164	37.4	201	45,9	15	3.4	438	2.60	,757	
26-Belirlenen kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleştirilebilir niteliktedir	125	28.5	199	45.4	97	22.1	17	3.9	438	2.98	,814	
										$\bar{X}$	2.86	,737

Tablo XIII’ de görüldüğü gibi, öğretmenler programının hedef boyutundaki beceri ve kazanımları ile ilgili kendilerine sorulan 11–26 arası; 16 maddeye $\bar{X} : 2.86$ ile oldukça katılmışlardır.

“Kazanımların bağlı olduğu Temalar’ a ve sınıflara göre sayıları yeterlidir” yirmi beşinci maddesine $\bar{X} : 2.60$ ve % 45,9’ la Çok Az katılmışlardır. Buradan kazanımların bağlı olduğu temalara göre sayılarının artırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

“Beceriler ve kazanımlar Türk Milli Eğitiminin Genel Hedeflerine katkı sağlamaktadır.” Onbirinci maddesi $\bar{X} : 2.99$, % 54,1; “Belirlenen kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleştirilebilir niteliktedir” yirmi altıncı maddesi $\bar{X} : 2.98$, %45,4; “Kazanımlar kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde sıralanmıştır.” yirmi birinci maddes $\bar{X} i: 2.97$; % 59,8; “Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla geliştirilmektedir.” onbeşinci maddes $\bar{X} i: 2.95$, %55,9 ; “Beceriler ve kazanımlar ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.” onaltıncı maddesi $\bar{X} : 2.93$, %51,4; “Kazanımlar bilgi, beceri, tutum ve değerler içermektedir.” yirmi kinci maddesi $\bar{X} : 2.90$, %55,7; “Beceriler ve kazanımlar gerçek hayatta öğrencilerin ihtiyaçları ile örtüşmektedir.” Onyedinci maddesi $\bar{X} :2.89$, % 48,6; “Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla örtüşmektedir.” ondördüncü maddesi $\bar{X} :2.88$, %57,8; “Beceriler ve kazanımlar toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici özelliindedir.” onüçüncü maddesi $\bar{X} : 2.87$, % 56,4 ile $\bar{X} :2.86$ ’nın üstünde en yüksek düzeyde;

“Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin gelişim özelliklerine göre belirlenmiştir.” ondokuzuncu maddesi $\bar{X} : 2.84$, %54,6; “Kazanımlar gözlenir ve ölçülürdür.” yirmi dördüncü maddesi $\bar{X} :2.83$, %51,1; “Beceriler ve kazanımlar programın hedef boyutunu tam karşılamaktadır.” onikinci maddesi $\bar{X} : 2.80$, %52,7; “Kazanımlar öğrencilerin gerçekleştirdiği etkinlikler sonrası elde edilmektedir.” yirmi üçüncü maddesi $X:2.74$, % 50,0 ile $\bar{X} : 2,86$ ’nın altında en düşük değer almıştır.

C) ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR,

TABLO XIV- Programın TEMALARINA İlişkin Öğretmen Görüşleri

Maddeler	Tamamen Katılıyorum		Orduka Katılıyorum		Cok Az Katılıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S	
	f	%	f	%	f	%	f	%				
27-Temalar öğrencilerin ilgilerini çekmektedir.	104	23.7	242	55.3	74	16.9	18	4.1	438	2.98	,756	
28-Temalar öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratmaktadır.	74	16.9	258	58.9	80	18.3	26	5.9	438	2.86	,756	
29-Temalar öğrencilerde ekip ruhu geliştirmektedir.	72	16.4	288	65.8	62	14.2	16	3.7	438	2.94	,671	
30-Temalar öğrencilerin doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermektedir.	84	19.2	290	66.2	46	10.5	18	4.1	438	3.00	,679	
31-Temalar öğrencilerin yeni çalışmalarını denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.	74	16.9	301	68.7	47	10.7	16	3.7	438	2.98	,650	
32-Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.	66	15.1	311	71.0	43	9.8	18	4.1	438	2.97	,642	
33-Temalar öğrenme modelleri ve ilkelerinin uygulanmasına olanak sağlamaktadır.	93	21.2	289	66.0	42	9.6	14	3.2	438	3.05	,659	
34-Temalar öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlamaktadır.	68	15.5	301	68.7	50	11.4	19	4.3	438	2.95	,664	
35-Temalar bireysel farklılıkları olan öğrenciler için isteklendirme kaynağı olmaktadır.	74	16.9	288	65.8	56	12.8	20	4.6	438	2.94	,691	
36-Temalar öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmaktadır.	78	17.8	286	65.3	63	14.4	11	2.5	438	2.98	,650	
37-Temalar öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır.	88	20.1	275	62.8	59	13.5	16	3.7	438	2.99	,694	
38-Temalar öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını artırmaktadır.	71	16.2	294	67.1	61	13.9	12	2.7	438	2.96	,641	
39-Temalar öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını sağlamaktadır.	69	15.8	280	63.9	80	18.3	9	2.1	438	2.93	,647	
40-Temalar öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır.	78	17.8	290	66.2	54	12.3	61	3.7	438	2.98	,966	
41-Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüşmektedir.	71	16.2	294	67.1	62	14.2	11	2.5	438	2.97	,635	
42-Temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmektedir.	58	13.2	325	74.2	44	10.0	11	2.5	438	2.98	,577	
43-Temalar bağlı olduğu beceri ve kazanımları ile örtüşmektedir.	102	23.3	234	53.4	59	13.5	43	9.8	438	2.90	,867	
44-Temalar üç yıl boyunca Aynı adla adlandırılmalıdır.	55	12.6	294	67.1	70	16.0	19	4.3	438	2.87	,667	
45-Temalar programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır.	97	22.1	235	53.7	64	14.6	42	9.6	438	2.88	,859	
46-Temaların üç tane olması yeterlidir.	88	20.1	240	54.8	63	14.4	47	10.7	438	2.84	,866	
47-Kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen 180 ders saati yeterlidir.	99	22.6	267	61.0	60	13.7	12	2.7	438	3.03	,687	
										$\bar{X}$	,295	,696

Tablo XIV’ de görüldüğü gibi, öğretmenlerimiz programın temaları ile ilgili kendilerine sorulan 27–47 arası; 21 maddeye $\bar{X} : 2,95$ ile oldukça katılmaktadırlar;

“Temalar öğrenme modelleri ve ilkelerinin uygulanmasına olanak sağlamaktadır.” otuz üçüncü maddesi $\bar{X} : 3,05$, %66,0; “Kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen 180 ders saati yeterlidir.” kırk yedinci maddesi $\bar{X} : 3,03$, %61,0; “Temalar öğrencilerin doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermektedir” otuzuncu maddesi $\bar{X} : 3,00$; %66,2; “Temalar öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır.” otuz yedinci maddesi $\bar{X} : 2,99$, %62,8; “Temalar öğrencilerin ilgilerini çekmektedir.” yirmi yedinci maddesi $\bar{X} : 2,98$, %55,3; “Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.” otuz birinci maddesi $\bar{X} : 2,98$, %68,7; “Temalar öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmaktadır.” otuz altıncı maddesi $\bar{X} : 2,98$, %65,3; “Temalar öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır.” kırkıncı maddesi $\bar{X} : 2,98$, %66,2; “Temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmektedir.” kırkikinci maddesi $\bar{X} : 2,98$, %74,2; “Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.” otuz ikinci maddesi $\bar{X} : 2,97$, %71,0; “Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüşmektedir.” kırk birinci maddesi $\bar{X} : 2,97$, %67,1; “Temalar öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır.” otuz sekizinci maddesi $\bar{X} : 2,96$, %67,1 ile $\bar{X} : 2,95$ ’ in üstünde en yüksek;

“Temaların üç tane olması yeterlidir.” kırk altıncı maddesi $\bar{X} : 2,84$, %54,8; “Temalar öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratmaktadır.” yirmi sekizinci maddesi $\bar{X} : 2,86$, %58,9 ile $\bar{X} : 2,95$ ’ in altında en düşük değer almıştır.

D) DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XV- Programın ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Maddeler	Tamamen Katılıyorum		Oldukça Katılıyorum		Çok Az Katılıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%			
48-Etkinlikler öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin Sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemektedir.	99	22,6	277	63,2	47	10,7	15	3,4	438	3.05	,684
49-Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır	116	26,5	271	61,9	45	10,3	6	1,4	438	3.13	,636
50-Etkinlikler öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanıma, işbirliği içinde Etkili ve yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlama gibi aktif öğrenme sürecidirler.	110	25,1	254	58,0	58	13,2	16	3,7	438	3.04	,727
51-Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşantıları ile örtüşmektedir.	72	16,4	279	63,7	67	15,3	20	4,6	438	2.92	,703
52-Etkinlikler ile öğrencilerin öğrenme stilleri örtüşmektedir.	75	17,1	300	68,5	48	11,0	15	3,4	438	2.99	,647
53-Etkinlikler öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yöneliktir.	88	20,1	293	66,9	47	10,7	10	2,3	438	3.04	,630
54-Etkinlikler öğrencilerin Temalarla ilgili temel kavramları tanımlarını sağlamaktadır.	103	23,5	284	64,8	38	8,7	13	3,0	438	3.08	,658
55-Etkinlikler öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirmektedir.	83	18,9	286	65,3	53	12,1	16	3,7	438	2.99	,667
56-Etkinlikler öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarında performansını artırmaktadır.	56	12,8	268	61,2	88	20,1	26	5,9	438	2.80	,728
57-Etkinlikler öğrencilerin Belirli Gün ve Haftaların önemini kavramalarını sağlamaktadır.	72	16,4	313	71,5	43	9,8	10	2,3	438	3.02	,595
58-Etkinlikler ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.	62	14,2	327	74,7	41	9,4	8	1,8	438	3.01	,555
59-Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.	66	15,1	306	69,9	53	12,1	13	3,0	438	2.97	,624
60-Etkinlikler ile beceriler ve kazanımlar gerçekleşmektedir.	51	11,6	303	69,2	66	15,1	18	4,1	438	2.88	,647
61-Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.	63	14,4	230	52,5	96	21,9	63	14,4	438	2.70	,850
62-Etkinlikler bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenilmektedir.	59	13,5	177	40,4	94	21,5	108	24,7	438	2.42	1.004
63-Etkinlikler bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmamalıdır.	80	18,3	273	62,3	65	14,8	20	4,6	438	2.94	,715
64-Etkinlikler okul ve aile işbirliğini geliştirmektedir.	47	10,7	289	66,0	79	18,0	23	5,3	438	2.82	,683
65-Etkinlikler, programın öğrenme-öğretme sürecini tam karşılamaktadır.	92	21,0	284	64,8	43	9,8	19	4,3	438	3.02	,694
66-Etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını ihtiyaç haline getirerek geliştirmektedir.	60	13,7	229	52,3	93	21,2	56	12,8	438	2.66	,867
									$\bar{X}$	2.92	,701

Tablo XV’ de görüldüğü gibi, öğretmenlerimiz programın etkinlikleri ile ilgili kendilerine sorulan 48–66 arası; 19 maddeye $\bar{X}$:2.92 ile oldukça katılmaktadırlar.

“Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır” kırk dokuzuncu maddesi $\bar{X} : 3.13$, %61,9; “Etkinlikler öğrencilerin Temalarla ilgili temel kavramları tanımalarını sağlamaktadır” elli dördüncü maddesi $\bar{X} : 3.08$, %64,8; “Etkinlikler öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemektedir” kırk sekizinci maddesi $\bar{X} : 3.05$, %63,2; “Etkinlikler öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanıma, işbirliği içinde etkili ve yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlama gibi aktif öğrenme sürecidirler” elliinci maddesi $\bar{X} : 3.04$, %58,0; “Etkinlikler öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yöneliktir” elli üçüncü maddesi $\bar{X} : 3.04$, %66,9; “Etkinlikler öğrencilerin Belirli Gün ve Haftaların önemini kavramalarını sağlamaktadır” elli yedinci maddesi $\bar{X} : 3.02$, %71,5; “Etkinlikler, programın öğrenme-öğretme sürecini tam karşılamaktadır” altmış beşinci maddesi $\bar{X} : 3.02$, %64,8; “Etkinlikler ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir” elli dokuzuncu maddesi $\bar{X} : 3.01$, %74,7 ile $\bar{X} : 2.92$ nin üstünde yüksek değer gördüğü ve buradan programın etkinliklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin oldukça katılıyorum düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

“Etkinlikler bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenilmektedir” altmış ikinci maddesi $\bar{X} : 2.42$, %40,4; “Etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını ihtiyaç haline getirerek geliştirmektedir.” Altmışaltındı maddesi $\bar{X} : 2.66$, %52,3 ile $\bar{X} : 2.92$ den düşük değer almış olması programın etkinliklerle ilgili bu maddelerine dikkat çekmektedir.

E) BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XVI Programın ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMESİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Maddeler	Tamamen Katılıyor		Oldukça Katılıyor		Çok az Katılıyor		Hiç Katılmıyor		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%			
67-Ölçme ve değerlendirmeye yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır	56	12,8	192	43,8	141	32,2	49	11,2	438	2.58	,851
68-Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örnekler yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır.	32	7,3	128	29,2	168	38,4	110	25,1	438	2.18	,895
69-Ölçme ve değerlendirme formlarına ilişkin örnekler her sınıfta kolay uygulanmaktadır.	31	7,1	180	41,1	187	42,7	40	9,1	438	2.46	,757
70-Alternatif ölçme tekniklerinden yararlanılarak ürün ile birlikte vurgulanan araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler de değerlendirilmektedir.	36	8,2	164	37,4	174	39,7	64	14,6	438	2.39	,834
71-Ölçme-değerlendirme, öğrenme süreci ile eş zamanlı yürütülebilmektedir.	39	8,9	165	37,7	182	41,6	52	11,9	438	2.43	,814
72- Ölçme araçları ve değerlendirme teknikleri ile etkinlikler değerlendirilmektedir.	47	10,7	152	34,7	184	42,0	55	12,6	438	2.43	,844
73-Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini de değerlendirmektedir	27	6,2	153	34,9	195	44,5	63	14,4	438	2.32	,795
74-Ölçme ve Değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamaktadır.	33	7,5	101	23,1	167	38,1	137	31,3	438	2.06	,917
75-Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır	31	7,1	102	23,3	167	38,1	138	31,5	438	2.05	,910
									$\bar{X}$	2.32	,846

Tablo XVI da görüldüğü gibi, öğretmenlerimiz programın ölçme-değerlendirme ile ilgili kendilerine sorulan 68–75 arası; 8 maddeye $\bar{X}$: 2,32 ile çok az katılmaktadırlar,

Altmış yedinci madde olan “Ölçme ve değerlendirmeye yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır” a $\bar{X}$: 2.58 , %43,8 ile oldukça katılmaktalar;

“Ölçme ve değerlendirme formlarına ilişkin örnekler her sınıfta kolay uygulanmaktadır.” altmış dokuzuncu maddesi $\bar{X}$:2.46, %42,7; “Ölçme-değerlendirme, öğrenme süreci ile eş zamanlı yürütülebilmektedir.” yetmiş birinci maddesi $\bar{X}$: 2.43, %41,6; “Ölçme araçları ve değerlendirme teknikleri ile etkinlikler değerlendirilmektedir” yetmiş ikinci maddesi $\bar{X}$:2.43, %42,0; “Alternatif ölçme tekniklerinden yararlanılarak ürün ile birlikte vurgulanan araştırma, inceleme,

sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler de değerlendirilmektedir.” yetmişinci maddesi $\bar{X} : 2.39, \%39,7$; “Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini de değerlendirmektedir” yetmiş üçüncü maddesi $\bar{X} : 2.32; \%44,5$; $\bar{X} : 2.32$ ' nin üstünde değer;

“Ölçme ve Değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamaktadır” yetmiş dördüncü maddesi $\bar{X} : 2.06, \%38,1$; “Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır” yetmiş beşinci maddesi $\bar{X} : 2.05, \%38,1$ ile $\bar{X} : 2.32$ ' nin altında en düşük değerde olması öğretmenlerin programın ölçme değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin çok az düzeyde olduğunu göstermektedir.

Bütün bu bulgulara göre programın genel durumu ortalamaların ortalaması düzeyinde 3.07 ile en yüksek düzey de iken, 2.95 ile temalar, 2.92 ile etkinlikler, 2.86 ile beceri ve kazanımlar, 2.32 ile ölçme ve değerlendirme şeklinde sıralanmıştır.

Araştırmada öğretmenler;

Hizmet Yılları Açısından 0–5, 6–10, 11–15, 16–20, 21–25, 25-ve daha yukarısı şeklinde altı gruba;

Cinsiyetleri Açısından Bayan, Erkek şeklinde iki gruba;

Çalıştığı Yerleşim Merkezi Açısından İl Merkezi, İlçe Merkezi, Belde ve Köy şeklinde dört gruba;

Mezun Oldukları Okul Açısından Öğretmen Okulu ve Lisesi, Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans, Diğer şeklinde beş gruba;

Okuttuğu Sınıf Açısından Birinci Sınıf, İkinci Sınıf, Üçüncü Sınıf, Birleştirilmiş Sınıf şeklinde dört gruba;

Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimi Açısından Normal Öğretim Yapılan Okul, İkili Öğretim Yapılan Okul şeklinde iki gruba ayrılmışlardır

Tüm grupların programın genel durumu, beceri ve kazanımı, teması, etkinliği ve ölçme-değerlendirmesine ilişkin maddelerle ilgili ortalamalar, standart sapmalar hesaplanarak SPSS paket programından bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığı test edilmiştir.

F) ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XVII Öğretmenlerin HİZMET YILLARI ile Programın Genel Durumu, Beceri Ve Kazanımları, Temaları, Etkinlikleri Ve Ölçme Değerlendirmesine ilişkin görüşleri

		$\bar{X}$	f	P			$\bar{X}$	f	P			$\bar{X}$	f	P
GENEL DURUM	s1	2,86	1,639	,148	TEMA	s27	2,98	,411	,841	ETKİNLİK	s48	3,05	1,521	,182
	s2	2,95	1,292	,266		s28	2,86	,482	,790		s49	3,13	,716	,611
	s3	3,05	,854	,512		s29	2,94	,213	,957		s50	3,04	1,588	,162
	s4	2,96	1,508	,186		s30	3,00	1,872	,098		s51	2,92	1,034	,397
	s5	2,97	,546	,742		s31	2,98	,989	,424		s52	2,99	1,209	,304
	s6	3,00	1,483	,194		s32*	2,97	2,885	,014*		s53	3,04	,587	,710
	s7	3,00	1,697	,134		s33	3,05	,788	,559		s54	3,08	1,213	,302
	s8	3,60	,719	,609		s34	2,95	,200	,962		s55	2,99	,271	,929
	s9	3,29	,777	,566		s35	2,94	,819	,536		s56	2,80	1,061	,381
	s10	3,05	1,786	,114		s36	2,98	,610	,692		s57	3,02	1,733	,126
BECERİ VE KAZANIM	s11*	2,99*	2,166	,057*	s37	2,99	,710	,616	s58	3,01	1,714	,130		
	s12	2,80	,729	,602	s38	2,96	,833	,527	s59	2,97	,561	,730		
	s13	2,87	,889	,488	s39	2,93	,549	,739	s60	2,88	,890	,487		
	s14	2,88	,745	,590	s40	2,98	,876	,497	s61	2,70	1,018	,406		
	s15	2,95	,800	,550	s41	2,97	1,226	,296	s62	2,42	,666	,649		
	s16	2,93	,277	,925	s42*	2,98	2,627	,024*	s63	2,94	1,518	,183		
	s17	2,89	,578	,717	s43	2,90	,117	,989	s64	2,82	,567	,725		
	s18	2,82	,834	,526	s44	2,87	,743	,591	s65	3,02	,928	,463		
	s19	2,84	,349	,883	s45*	2,88	2,232	,050*	s66	2,66	1,060	,382		
	s20	2,86	,800	,550	s46*	2,84	2,542	,028*	ÖLÇME DEĞERLENDİRME	s67	2,58	,133	,985	
	s21	2,97	,724	,606	s47	3,03	,536	,749		s68	2,18	1,229	,294	
	s22	2,90	,521	,760	N: 438 P< 0.05			s69		2,46	,993	,421		
	s23	2,74	,668	,648				s70		2,39	,455	,809		
	s24	2,83	,871	,500				s71		2,43	1,831	,105		
	s25	2,60	,247	,941				s72		2,43	1,965	,083		
	s26	2,98	,841	,521				s73		2,32	,987	,425		
				s74				2,06		,769	,573			
				s75				2,05		,895	,484			

Tablo XVII' de Öğretmenlerin (0–5 yıl arası- N: 68, $\bar{X}$: 3.01, %15,5; 6–10 yıl arası- N:162, $\bar{X}$:2.87, %37,0; 11–15 yıl arası- N: 80, $\bar{X}$:3.10, %18,3; 16–20 yıl arası- N:70, $\bar{X}$:3.08, %16,0; 21–25 yıl arası- N: 29, $\bar{X}$:3.24, %6,6; 25- ve daha yukarısı- N: 29, $\bar{X}$: 2.89, %6,6) Altı hizmet yılı grubunun değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri ve kazanımları'ndan “Beceriler ve kazanımlar Türk Milli Eğitiminin Genel Hedeflerine katkı sağlamaktadır” olan maddesini; Temaları'ndan “Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.”; Temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmektedir.” ; “Temalar

programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır.” ; “Temaların üç tane olması yeterlidir.” olan maddelerinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır.

0–5 yıl arası; 11–15 yıl arası; 16–20 yıl arası; 21–25 yıl arası hizmet yıllarındaki öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, 6–10 yıl arası ve 25 ve daha yukarısı hizmet yıllarındaki öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bu maddelerin dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumuna, etkinliklerine ve ölçme değerlendirmesine ilişkin maddelerde α : 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermeyecek biçimde değerlendirmişlerdir.

G) YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XVIII Öğretmenlerin CİNSİYET ile Programın Genel Durumu, Beceri Ve Kazanımları, Temaları, Etkinlikleri Ve Ölçme Değerlendirmesine ilişkin görüşleri

		$\bar{X}$	t	p			$\bar{X}$	t	p			$\bar{X}$	t	p
GENEL DURUM	s1	2,86	-,474	,636	TEMA	s27	2.98	,328	,743	ETKİNLİK	s48*	3.05	3,360	,001*
	s2	2,95	-,722	,471		s28	2.86	1,648	,100		s49	3.13	1,012	,312
	s3	3,05	-,509	,611		s29	2.94	1,649	,100		s50	3.04	,851	,395
	s4	2,96	,116	,907		s30*	3.00	2,448	,015*		s51	2.92	,277	,782
	s5	2,97	,114	,909		s31*	2.98	2,258	,024*		s52	2.99	1,237	,217
	s6	3,00	-,144	,886		s32*	2.97	1,895	,059*		s53	3.04	1,069	,286
	s7	3,00	,020	,984		s33	3.05	1,633	,103		s54	3.08	,331	,741
	s8	3,60	-,429	,668		s34	2.95	,520	,603		s55	2.99	,979	,328
	s9	3,29	1,493	,136		s35	2.94	1,320	,188		s56	2.80	,802	,423
	s10	3,05	,418	,676		s36	2.98	1,487	,138		s57	3.02	,995	,320
BECERİ VE KAZANIM	s11	2.99	-,599	,550	s37	2.99	1,291	,197	s58	3.01	1,017	,310		
	s12	2.80	,144	,886	s38	2.96	,603	,547	s59	2.97	1,017	,310		
	s13	2.87	,306	,759	s39	2.93	1,261	,208	s60	2.88	,580	,562		
	s14	2.88	-,294	,769	s40	2.98	1,507	,133	s61	2.70	,139	,889		
	s15	2.95	-,602	,548	s41	2.97	,391	,696	s62	2.42	,263	,793		
	s16	2.93	1,483	,139	s42	2.98	1,411	,159	s63	2.94	,638	,524		
	s17	2.89	1,411	,159	s43	2.90	,830	,407	s64	2.82	1,057	,291		
	s18	2.82	1,073	,284	s44	2.87	1,412	,159	s65	3.02	-1,493	,136		
	s19	2.84	-,735	,463	s45	2.88	1,223	,222	s66	2.66	-,863	,388		
	s20	2.86	-,222	,824	s46	2.84	,069	,945	ÖLÇME DEĞERLENDİRME	s67	2.58	-,391	,696	
	s21	2.97	1,576	,116	s47	3.03	1,910	,057		s68	2.18	-,236	,813	
	s22	2.90	,949	,343	N: P<	438 0.05		s69		2.46	-,217	,828		
	s23	2.74	1,470	,142				s70		2.39	-,442	,659		
	s24	2.83	-,390	,697				s71		2.43	,595	,552		
	s25	2.60	,160	,873				s72		2.43	-,569	,570		
	s26	2.98	,779	,436				s73		2.32	,023	,981		
				s74				2.06		-1,039	,299			
				s75				2.05		-,759	,449			

Tablo VIII'DE Öğretmenlerin (Bayan – N: 188, $\bar{X}$:2.89 %42,9; Bay – N: 250, $\bar{X}$: 2.85, %57,1) İki cinsiyet grubunun değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının temaları'ndan “Temalar öğrencilerin doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermektedir.” ; “Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.”; “Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.” olan maddelerini; Etkinlikleri'nden “Etkinlikler öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemektedir” olan maddesini $p < 0.05$ düzeyinde bayan öğretmenler ile erkek öğretmenler anlamlı bir fark göstermişlerdir.

Bayan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, erkek öğretmenlere göre daha olumludur. Bu maddeler ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Bu maddelerin dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumuna, beceri ve kazanımlarına ve ölçme değerlendirmesine ilişkin maddeleri $\alpha : 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark göstermeyecek biçimde değerlendirmişlerdir.

H) SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XIX Öğretmenlerin ÇALIŞTIĞI YERLEŞİM MERKEZİ ile Programın Genel Durumu, Beceri Ve Kazanımları, Temaları, Etkinlikleri Ve Ölçme Değerlendirmesine ilişkin görüşleri

		$\bar{X}$	f	p			$\bar{X}$	f	p			$\bar{X}$	f	p
GENEL DURUM	s1	2,86	,722	,539	TEMA	s27	2,98	1,129	,337	ETKİNLİK	s48	3,05	2,352	,072
	s2	2,95	2,254	,081		s28	2,86	1,666	,174		s49	3,13	1,244	,293
	s3	3,05	1,184	,315		s29	2,94	,329	,805		s50	3,04	2,104	,099
	s4	2,96	1,049	,371		s30	3,00	1,030	,379		s51*	2,92	3,107	,026*
	s5	2,97	,754	,520		s31*	2,98	3,097	,027*		s52	2,99	1,136	,334
	s6	3,00	1,027	,380		s32	2,97	1,438	,231		s53	3,04	1,251	,291
	s7	3,00	2,183	,089		s33	3,05	1,130	,336		s54	3,08	,532	,660
	s8	3,60	1,300	,274		s34	2,95	,562	,640		s55	2,99	1,682	,170
	s9	3,29	1,129	,337		s35	2,94	2,132	,095		s56	2,80	1,752	,156
	s10	3,05	2,086	,101		s36	2,98	,190	,903		s57	3,02	,436	,727
BECERİ VE KAZANIM	s11	2,99	,206	,892	s37	2,99	1,136	,334	s58	3,01	,699	,553		
	s12	2,80	,685	,561	s38	2,96	,658	,579	s59	2,97	1,188	,314		
	s13	2,87	,896	,443	s39	2,93	1,218	,303	s60*	2,88	2,619	,050*		
	s14	2,88	,660	,577	s40	2,98	,570	,635	s61*	2,70	2,606	,051*		
	s15	2,95	,997	,394	s41	2,97	1,712	,164	s62	2,42	2,204	,087		
	s16	2,93	,671	,570	s42	2,98	1,718	,163	s63	2,94	1,729	,160		
	s17	2,89	,338	,798	s43	2,90	1,546	,202	s64	2,82	,636	,592		
	s18	2,82	,310	,818	s44	2,87	1,571	,196	s65	3,02	1,568	,196		
	s19	2,84	,462	,709	s45	2,88	,522	,668	s66*	2,66	3,709	,012*		
	s20	2,86	1,336	,262	s46	2,84	1,312	,270	ÖLÇME DEĞERLENDİRME	s67	2,58	,702	,551	
	s21*	2,97	2,560	,055*	s47	3,03	1,768	,153		s68	2,18	2,453	,063	
	s22	2,90	,416	,742	N: 438 P< 0.05		s69	2,46		2,308	,076			
	s23	2,74	,410	,746			s70	2,39		1,250	,291			
	s24	2,83	,906	,438			s71	2,43		1,451	,227			
	s25	2,60	,452	,716			s72	2,43		2,017	,111			
	s26	2,98	,634	,593			s73	2,32		1,047	,372			
				s74			2,06	,945		,419				
				s75			2,05	,784		,503				

Tablo XIX’ da Öğretmenlerin (İl Merkezi- N:194, %:44,4, $\bar{X}$:2.91; İlçe Merkezi- N:72, %:16,4, $\bar{X}$:2.81; Belde- N: 40, %:9, $\bar{X}$: 2.85; Köy- N: 132, %:30,1, $\bar{X}$:2.84) Dört çalıştıkları yerleşim merkezi grubunun değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri ve kazanımları’ndan ; “Kazanımlar kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde sıralanmıştır” olan maddesini; Temalarından ; “Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.” olan maddesini; Etkinliklerinden ; “Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşantıları ile örtüşmektedir.”; “Etkinlikler ile beceriler ve kazanımlar gerçekleşmektedir”; “Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.” ; “Etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını ihtiyaç

haline getirerek geliştirmektedir.” olan maddelerini <0.05 düzeyinde anlamlı bir fark gösterecek şekilde değerlendirmişlerdir.

İl, Belde, Köy de çalışan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, ilçede çalışan öğretmenlere göre daha olumludur.

Bu maddelerin dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu ile ölçme ve değerlendirmesine ilişkin maddelerde α : 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermeyecek biçimde değerlendirmişlerdir.

I) DOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XX Öğretmenlerin MEZUN OLDUKLARI OKUL ile Programın Genel Durumu, Beceri Ve Kazanımları, Temaları, Etkinlikleri Ve Ölçme Değerlendirmesine ilişkin göre görüşleri

		$\bar{X}$	f	p			$\bar{X}$	f	p			$\bar{X}$	f	p
GENEL DURUM	s1	2,86	,230	,922	TEMA	s27	2.98	,494	,740	ETKİNLİK	s48	3.05	1,769	,134
	s2	2,95	1,351	,250		s28	2.86	,964	,427		s49*	3.13	2,334	,055*
	s3	3,05	1,123	,345		s29	2.94	,342	,850		s50	3.04	,680	,606
	s4	2,96	,584	,674		s30	3.00	1,146	,334		s51	2.92	,901	,463
	s5	2,97	,738	,567		s31	2.98	1,036	,388		s52	2.99	,648	,629
	s6	3,00	,305	,874		s32	2.97	1,236	,295		s53	3.04	,480	,750
	s7	3,00	1,432	,222		s33	3.05	,880	,476		s54	3.08	,667	,615
	s8	3,60	1,628	,166		s34	2.95	,157	,960		s55	2.99	,850	,494
	s9	3,29	,142	,967		s35	2.94	,839	,501		s56	2.80	,500	,736
	s10	3,05	1,888	,111		s36	2.98	,128	,972		s57	3.02	,454	,770
BECERİ VE KAZANIM	s11	2.99	1,178	,320	s37	2.99	,609	,656	s58	3.01	,174	,952		
	s12	2.80	,417	,797	s38	2.96	,240	,915	s59	2.97	,561	,691		
	s13	2.87	,428	,789	s39	2.93	,422	,793	s60	2.88	,183	,947		
	s14	2.88	,409	,802	s40	2.98	,402	,807	s61	2.70	,418	,796		
	s15	2.95	,420	,794	s41	2.97	,499	,736	s62	2.42	,342	,849		
	s16	2.93	,521	,720	s42	2.98	,411	,801	s63	2.94	1,320	,262		
	s17	2.89	,352	,843	s43	2.90	,250	,910	s64*	2.82	2,542	,039*		
	s18	2.82	,914	,456	s44	2.87	1,941	,103	s65	3.02	,526	,716		
	s19	2.84	,620	,649	s45	2.88	,349	,845	s66	2.66	,637	,636		
	s20	2.86	,659	,621	s46	2.84	1,216	,303	ÖLÇME DEĞERLENDİRME	s67	2.58	,192	,943	
	s21	2.97	1,077	,367	s47	3.03	1,222	,301		s68	2.18	,586	,673	
	s22	2.90	,309	,872	N: 438 P< 0.05	ÖLÇME DEĞERLENDİRME	s69	2.46		,282	,890			
	s23	2.74	,398	,810			s70	2.39		,247	,911			
	s24	2.83	1,756	,137			s71	2.43		,973	,422			
	s25	2.60	,844	,498			s72	2.43		,354	,842			
	s26	2.98	1,209	,306			s73	2.32		1,370	,244			
				s74			2.06	,522		,719				
				s75			2.05	,487		,745				

Tablo XX’ de Öğretmenlerin (Öğretmen Okulu veya Lisesi- N: 3, %: ,7, $\bar{X}$:2.90; Ön Lisans (İki Yıllık Eğitim Enstitüsü veya Ön Lisans Tamamlama) – N: 121, %: 27,6, $\bar{X}$:2.89; Lisans (Dört Yıllık Eğitim Yüksek Okulu veya Eğitim Fakültesi)- N: 272, %:62,2, $\bar{X}$:2.86; Yüksek Lisans- N:1, %: ,1, $\bar{X}$:2.74; Diğer- N: 37, %: 8,4, $\bar{X}$:2.80) Beş mezun oldukları okul grubunun değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında, 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının: Etkinliklerinden; “Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır” ve “Etkinlikler okul ve aile işbirliğini geliştirmektedir.” olan maddelerini $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark gösterecek şekilde değerlendirmişlerdir.

Ön Lisans, Lisans, Diğer mezunu olan öğretmenlerin Bu maddelere ilişkin görüşleri, Öğretmen Okulu veya Lisesi ile Yüksek Lisans mezunu öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bu maddelerin dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu, beceri ve kazanımlar, temaları ile ölçme ve değerlendirmesine ilişkin maddelerde α : 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermeyecek biçimde değerlendirmişlerdir.

İ) ONUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO XXI Öğretmenlerin OKUTTUKLARI SINIF ile Programın Genel Durumu, Beceri Ve Kazanımları, Temaları, Etkinlikleri Ve Ölçme Değerlendirmesine ilişkin görüşleri

		$\bar{X}$	f	p			$\bar{X}$	f	p			$\bar{X}$	f	p
GENEL DURUM	s1	2,86	,771	,511	TEMA	s27	2.98	,995	,395	ETKİNLİK	s48	3.05	,978	,403
	s2	2,95	,409	,747		s28	2.86	,251	,861		s49	3.13	,737	,530
	s3	3,05	1,781	,150		s29	2.94	2,233	,084		s50	3.04	,283	,837
	s4	2,96	,233	,874		s30	3.00	,696	,555		s51	2.92	1,280	,281
	s5	2,97	,450	,717		s31	2.98	,277	,842		s52	2.99	2,383	,069
	s6	3,00	,211	,889		s32	2.97	2,365	,070		s53	3.04	1,505	,213
	s7	3,00	,644	,587		s33	3.05	,997	,394		s54	3.08	,384	,764
	s8	3,60	,889	,447		s34	2.95	2,314	,075		s55	2.99	,815	,486
	s9	3,29	1,077	,359		s35	2.94	1,274	,283		s56	2.80	1,169	,321
	s10	3,05	1,394	,244		s36	2.98	1,660	,175		s57	3.02	1,000	,393
BECERİ VE KAZANIM	s11	2.99	,680	,564	s37	2.99	,831	,477	s58	3.01	,901	,441		
	s12	2.80	,421	,738	s38*	2.96	5,160	,002*	s59*	2.97	2,768	,041*		
	s13	2.87	,885	,449	s39	2.93	,890	,446	s60	2.88	1,620	,184		
	s14	2.88	,597	,617	s40*	2.98	3,182	,024*	s61*	2.70	3,217	,023*		
	s15	2.95	,222	,881	s41*	2.97	4,053	,007*	s62*	2.42	4,152	,006*		
	s16	2.93	1,058	,367	s42	2.98	1,769	,152	s63	2.94	1,083	,356		
	s17	2.89	2,433	,064	s43	2.90	1,997	,114	s64	2.82	1,420	,236		
	s18	2.82	1,026	,381	s44*	2.87	3,228	,022*	s65	3.02	1,132	,336		
	s19	2.84	,323	,809	s45*	2.88	4,624	,003*	s66	2.66	1,157	,326		
	s20	2.86	,653	,581	s46	2.84	1,873	,133	ÖLÇME DEĞERLENDİRME	s67	2.58	2,264	,080	
	s21	2.97	,430	,731	s47	3.03	,705	,550		s68	2.18	2,292	,078	
	s22	2.90	,510	,675	N: P<	438 0.05		s69		2.46	,655	,580		
	s23	2.74	1,225	,300				s70		2.39	,994	,396		
	s24	2.83	,688	,560				s71		2.43	1,780	,150		
	s25	2.60	,429	,732				s72		2.43	,623	,601		
	s26	2.98	1,289	,278				s73		2.32	1,548	,201		
				s74*				2.06		2,854	,037*			
				s75*				2.05	3,046	,029*				

Tablo XXI' de Öğretmenlerin (1. Sınıf- N: 143, %:32,6, $\bar{X}$:2.89; 2.Sınıf- N: 130, %: 29,7, $\bar{X}$:2.80; 3.Sınıf- N: 131, %:29,9, $\bar{X}$:2.89; Birleştirilmiş Sınıf- N: 34, %:7,6, $\bar{X}$:2.93) Dört okuttukları sınıf grubunun değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında, 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının: Temaları'ndan; "Temalar öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır."; "Temalar öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır."; "Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüşmektedir. "; "Temalar üç yıl boyunca aynı adla adlandırılmalıdır."; "Temalar programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır." olan

maddelerini; Etkinlikleri'nden "Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.>"; "Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.>"; Etkinlikler bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenilmektedir."de, olan maddeleri; Ölçme ve değerlendirmesinden ; "Ölçme ve Değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamaktadır." Ve "Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır." olan maddelerini $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark gösterecek şekilde değerlendirmişlerdir.

Birleştirilmiş sınıf, Birinci sınıf, Üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, İkinci sınıfı okutan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bu maddelerin dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu ile beceri ve kazanımlarına ilişkin maddelerde $\alpha : 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark göstermeyecek biçimde değerlendirmişlerdir.

J) ONBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

TABLO X XII Öğretmenlerin ÇALIŞTIKLARI OKULUN ÖĞRETİM BİÇİMİ ile programın Genel Durumu, Beceri Ve Kazanımları, Temaları, Etkinlikleri Ve Ölçme Değerlendirmesine ilişkin görüşleri

		$\bar{X}$	t	p			$\bar{X}$	t	p			$\bar{X}$	t	p
GENEL DURUM	s1	2,86	1,334	,183	TEMA	s27*	2.98	-2,041	,042*	ETKİNLİK	s48	3,05	-,704	,482
	s2	2,95	,173	,863		s28	2,86	-,719	,473		s49	3,13	-,194	,847
	s3	3,05	1,488	,137		s29	2,94	,031	,976		s50	3,04	-,733	,464
	s4	2,96	,883	,378		s30	3,00	-,095	,924		s51	2,92	-,110	,912
	s5	2,97	,954	,341		s31	2,98	-,549	,583		s52	2,99	1,851	,065
	s6	3,00	-,172	,863		s32	2,97	-,511	,609		s53	3,04	1,577	,115
	s7	3,00	1,265	,207		s33	3,05	,182	,855		s54	3,08	1,149	,251
	s8	3,60	,202	,840		s34	2,95	-,414	,679		s55*	2.99	1,981	,048*
	s9	3,29	,717	,474		s35	2,94	,030	,976		s56	2,80	1,363	,174
	s10	3,05	-,100	,920		s36	2,98	,083	,934		s57	3,02	1,159	,247
BECERİ VE KAZANIM	s11	2,99	1,694	,091	s37	2,99	-1,274	,203	s58	3,01	1,268	,206		
	s12	2,80	1,407	,160	s38	2,96	-,552	,581	s59*	2.97	2,257	,025*		
	s13	2,87	,196	,845	s39	2,93	-,242	,809	s60	2,88	,503	,615		
	s14	2,88	-,530	,596	s40	2,98	1,078	,282	s61	2,70	-,097	,923		
	s15	2,95	,100	,920	s41	2,97	,390	,696	s62	2,42	,803	,423		
	s16	2,93	,212	,832	s42	2,98	-,550	,583	s63	2,94	-,239	,811		
	s17	2,89	1,314	,190	s43	2,90	-1,524	,128	s64*	2.82	2,534	,012*		
	s18	2,82	,497	,619	s44	2,87	,239	,811	s65*	3.02	3,092	,002*		
	s19	2,84	,306	,759	s45	2,88	,513	,608	s66	2,66	,428	,669		
	s20	2,86	,487	,627	s46*	2.84	2,125	,034*	ÖLÇME DEĞERLENDİRME	s67	2,58	-,557	,578	
	s21	2,97	,349	,727	s47	3,03	-,120	,905		s68*	2.18	1,937	,053*	
	s22	2,90	-,755	,451	N: 438					s69	2,46	1,262	,208	
	s23	2,74	,646	,519	P< 0.05					s70	2,39	,788	,431	
	s24	2,83	-,419	,675						s71	2,43	,122	,903	
	s25	2,60	,165	,869						s72	2,43	,391	,696	
	s26	2,98	-1,607	,109						s73	2,32	1,244	,214	
								s74		2,06	,324	,746		
								s75		2,05	,215	,830		

Tablo XXII' DE Öğretmenlerin (Normal Öğretim Yapılan Okul- N: 342, %:78,1, $\bar{X}$:2,87; İkili Öğretim Yapılan Okul- N: 96, %:21,9, $\bar{X}$:2,84) İki çalıştıkları okul grubunun değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında, 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının: Temaları'ndan ; "Temalar öğrencilerin ilgilerini çekmektedir."; "Temaların üç tane olması yeterlidir." olan maddeleri; Etkinlikleri'nden ; "Etkinlikler öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirmektedir"; "Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir" ; "Etkinlikler okul ve aile işbirliğini geliştirmektedir"; "Etkinlikler, programın öğrenme-öğretme sürecini tam karşılamaktadır." olan maddelerini; Ölçme ve

değerlendirmeden “Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır.” olan maddesini $p<0.05$ düzeyinde normal öğretim yapılan okulda çalışan öğretmenler ile ikili öğretim yapılan okulda çalışan öğretmenler anlamlı bir fark gösterecek şekilde değerlendirmişlerdir.

Normal öğretim yapılan okullarda çalışan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, ikili öğretim yapılan okullarda çalışan öğretmenlere göre daha olumludur. Bu maddeler ile öğretmenlerin çalıştığı okulun durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Bu maddelerin dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu ile beceri ve kazanımlarına ilişkin maddelerde $\alpha: 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark göstermeyecek biçimde değerlendirmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada İlköğretim Kurumlarında uygulanan 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri belirli bağımsız değişkenler açısından saptanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde araştırmanın elde edilen bulgularına göre sonuçlar belirlenerek, katkı sağlanacağı umulan bazı önerilerde bulunulmuştur.

SONUÇLAR:

Araştırmanın bulguları doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şunlar olmuştur.

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan 1., 2. ve 3. Sınıflar öğretmenlerin görüşlerine göre;

A) 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel Durumu:

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında; hayat bilgisi öğreniminin kalitesini iyileştirmeye yönelik bir geniş görüşlülük belirlenmiştir. 1998 programında uygulanan davranışçı yaklaşım yerine, öğreneni merkeze alan yapılandırmacı yaklaşım anlayışı gerçekleştirilmiştir. Programın 1998 programından daha iyi olduğu kabul görmüştür. Programla birlikte öğretmen kılavuz kitabı da hazırlanmıştır. Program Komisyon tarafından hazırlanıp, yazılmıştır. Öğretmenlerin uygulamada kullandıkları kılavuz öğretmen kitaplarına 2004 taslak programdaki bilgilerin aktarıldığı, oysa bu programdaki bazı kazanım ve etkinliklerin 2005 programından kaldırıldığı, bazılarının da değiştirildiği ve bunun Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde ve www.meb.gov.tr internet ortamında yayınlanmasına rağmen öğretmenlerimizin bu maddeye oldukça katılmaları düşündürücü bulunulmuştur.

B) 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Beceri ve Kazanımı:

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında; Öğrencilerin topluma uyum sürecini kolaylaştırıcı, gerçek hayattaki ihtiyaçları ile örtüşük ve gelişim özelliklerine göre olan beceri ve kazanımlar Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına katkı sağlayan , kendi aralarında tutarlı ve bir sonrakine destek olacak şekilde sıralanmıştır. Bilgi, beceri, tutum ve değer içeren, gözlenir ve ölçülür kazanımlar ilişkili olduğu tüm becerileri geliştirilebilir ve etkinliklerle elde edilebilir. Beceri ve kazanımlar ile kişisel nitelikler, değerler ve ara disiplinler de gerçekleştirilebilir. Kazanım sayıları bağlı olduğu temalara ve sınıflara göre yeterli olmamaktadır.

Öğretmenler; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri ve kazanım boyutu olan bu maddelerine ($\bar{X}$:2.86 ile) oldukça katılmışlardır.

C) 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Teması :

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının içerik boyutunu karşılayan temalar, öğrencilerin ilgilerini çekerek merak ve araştırma isteği yaratmış, öğrencilerde ekip ruhu geliştirerek doğal öğrenme yolunun izlenmesine, yeni çalışmalarını denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermiştir. Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına, öğrenme modelleri ve ilkelerinin uygulanmasına olanak sağlamıştır. Temalar öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlayan ve bireysel farklılıkları olan öğrenciler için isteklendirme kaynağı olmuştur. Temalar öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya ve okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmuştur. Temalar öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmıştır. Temalar öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını, tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamıştır. Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ve bağlı olduğu beceri ve kazanımlar ile örtüşmüştür. Üç tane olan ve üç yıl aynı adla

adlandırılan temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmiştir. Kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen 180 ders saati yeterlidir.

Öğretmenler; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının tema boyutu olan bu maddelerine ($\bar{X}$: 2.95 ile) oldukça katılmışlardır.

D) 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Etkinliği :

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programın öğrenme-öğretme sürecini karşılayan ve bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenebilen etkinlikler, öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemiştir. öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmaları etkinlikler ile sağlamıştır. Etkinlikler öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanıma, işbirliği içinde etkili ve yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlama gibi aktif öğrenme süreci olmuşlardır. Öğrencilerin günlük yaşantıları ve öğrenme stilleri ile örtüşen etkinlikler öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yönelik olmuştur. Etkinlikler öğrencilerin Temalarla ilgili temel kavramları tanımalarını sağlamıştır. Etkinlikler öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirmiştir. Etkinlikler öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda performansını artırmıştır. Öğrencilerin Belirli Gün ve Haftaların önemini kavramaları etkinlikler ile sağlanmıştır. İlişkili olduğu tema ve beceriler ile örtüşmüş olan etkinlikler ile beceriler ve kazanımlar, kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmiştir. Okul ve aile işbirliğini geliştiren etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını gereksinim haline getirmiştir.

Etkinlikler bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.

Öğretmenler; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Etkinlik boyutu olan bu maddelerine ($\bar{X}$:2.92 ile) oldukça katılmışlardır.

E) 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirmesi:

2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirmeye yeterince yer verilerek ayrıntılı açıklanmıştır, Ölçme ve

değerlendirme formlarına ilişkin örnekler her sınıfta kolay uygulanmıştır. Alternatif ölçme tekniklerinden yararlanılarak ürün ile birlikte vurgulanan araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler de değerlendirilmiştir. Ölçme-değerlendirme, öğrenme süreci ile eş zamanlı yürütülmüştür. Etkinlikler ölçme araçları ve değerlendirme teknikleri ile değerlendirilmiştir.

Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmamıştır. Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini değerlendirememiştir. Ölçme ve Değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamamıştır. Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmadan yapılmalıdır.

Öğretmenler; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının değerlendirme boyutu olan bu maddelerine ($\bar{X}$:2.32 ile) çok az katılmışlardır.

Bu sonuçlara göre araştırmada öğretmenlerin 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının genel durumuna ($\bar{X}$:3.07) , beceri ve kazanımlarına ($\bar{X}$:2.86), temasına ($\bar{X}$:2.95), etkinliklerine ($\bar{X}$:2.86) oldukça; ölçme ve değerlendirmesine ($\bar{X}$:2.32) çok az katıldıkları görülmüştür.

Araştırmada öğretmenler hizmet yılları, cinsiyetleri, çalıştığı yerleşim merkezi, mezun oldukları okul, okuttuğu sınıf, çalıştığı okulun durumu bakımından programın genel durumu, beceri ve kazanımı, teması, etkinliği ve ölçme-değerlendirmesine ilişkin maddelerle ilgili ortalamalar, ortalamaların ortalaması, standart sapmalar hesaplanarak SPSS paket programından bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığı test edilerek yorumlanmıştır.

F) Hizmet Yıllarının; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel durumu, beceri ve kazanımları, temaları, etkinlikleri, ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

f- testi sonucunda öğretmenlerin altı hizmet yılı grubunun (0–5 yıl arası- N: 68, $\bar{X}$: 3.01, %15,5; 6–10 yıl arası- N:162, $\bar{X}$:2.87, %37,0; 11–15 yıl arası- N: 80,

$\bar{X}$:3.10, %18,3; 16–20 yıl arası- N:70, $\bar{X}$:3.08, %16,0; 21–25 yıl arası- N: 29, $\bar{X}$:3.24, %6,6; 25- ve daha yukarısı- N: 29, $\bar{X}$: 2.89, %6,6) değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri ve kazanımlarından“Beceriler ve kazanımlar Türk Milli Eğitiminin Genel Hedeflerine katkı sağlamaktadır” ; temalarından“Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.”; Temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmektedir.”; “Temalar programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır.”; “Temaların üç tane olması yeterlidir.” maddelerinde anlamlı fark göstermiştir. Bu maddeler dışındaki diğer maddeler ile genel durum, etkinlikler ve ölçme-değerlendirmesinde α :0.05 düzeyinde anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Anlamlı farkın 0–5 yıl arası; 11–15 yıl arası; 16–20 yıl arası; 21–25 yıl arası hizmet yıllarındaki öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, 6–10 yıl arası ve 25 ve daha yukarısı hizmet yıllarındaki öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

G) Cinsiyetlerinin; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel durumu, beceri ve kazanımları, temaları, etkinlikleri, ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

t- testi sonucunda öğretmenlerin iki cinsiyet grubunun(Bayan – N: 188, $\bar{X}$:2.89 %42,9; Bay – N: 250, $\bar{X}$: 2.85, %57,1) değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının temalarından “Temalar öğrencilerin doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermektedir.” ; “Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.”; “Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır”; etkinliklerinden “Etkinlikler öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemektedir” maddelerinde anlamlı fark göstermektedir. Bu maddelerin dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumuna, beceri ve kazanımlarına ve ölçme değerlendirilmesine ilişkin α :0.05 düzeyinde anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Bayan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, erkek öğretmenlere göre daha olumludur. Bu maddeler ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

H) Çalıştıkları Yerleşim Yerinin; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel durumu, beceri ve kazanımları, temaları, etkinlikleri, ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

f- testi sonucunda öğretmenlerin dört çalıştıkları yerleşim yeri grubunun (İl Merkezi- N:194, %:44,4, $\bar{X}$:2.91; İlçe Merkezi- N:72 , %:16,4, $\bar{X}$:2.81; Belde- N: 40, %:9, $\bar{X}$: 2.85; Köy- N: 132, %:30,1, $\bar{X}$:2.84)değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri ve kazanımlarından “Kazanımlar kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde sıralanmıştır” , temalarından ; “Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.”, etkinliklerinden “Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşantıları ile örtüşmektedir.”; “Etkinlikler ile beceriler ve kazanımlar gerçekleşmektedir”; “Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.” ; “Etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını ihtiyaç haline getirerek geliştirmektedir.” maddelerinde anlamlı fark göstermekte iken, Bu maddeler dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu ile ölçme ve değerlendirmesine ilişkin maddelerde α :0.05 düzeyinde anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Anlamlı farkın ise İl, Belde ve Köy’ de çalışan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, ilçede çalışan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

I) Mezun Oldukları Okulun; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel durumu, beceri ve kazanımları, temaları, etkinlikleri, ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

f- testi sonucunda öğretmenlerin beş mezun oldukları okul grubunun (Öğretmen Okulu veya Lisesi- N: 3, %: ,7, $\bar{X}$:2.90; Ön Lisans (İki Yıllık Eğitim Enstitüsü veya Ön Lisans Tamamlama) – N: 121, %: 27,6, $\bar{X}$:2.89; Lisans (Dört Yıllık

Eğitim Yüksek Okulu veya Eğitim Fakültesi) - N: 272, %:62,2, $\bar{X}$:2.86; Yüksek Lisans- N:1, %: ,1, $\bar{X}$:2.74; Diğer- N: 37, %: 8,4, $\bar{X}$:2.80) değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının etkinliklerinden “Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır” “Etkinlikler okul ve aile işbirliğini geliştirmektedir.” maddelerinde anlamlı fark göstermektedir. Bu maddeler dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu, beceri ve kazanımlar, temaları ile ölçme ve değerlendirmesine ilişkin maddelerde α :0.05 düzeyinde anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Anlamlı farkın Ön Lisans(N:121.), Lisans(N:272), Diğer(N:37) mezunu olan öğretmenlerin Bu maddelere ilişkin görüşleri, Öğretmen Okulu veya lisesi(N:3) ile Yüksek Lisans(N:5) mezunu öğretmenlere göre daha olumlu olduğu gibi sayısal (N:430) değeri olarak da oldukça fazla olduğu görülmüştür.

İ) Okuttukları Sınıfın; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel durumu, beceri ve kazanımları, temaları, etkinlikleri, ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

f- testi sonucunda öğretmenlerin dört okuttukları sınıf grubunun (1. Sınıf- N: 143, %:32,6, $\bar{X}$:2.89; 2.Sınıf- N: 130, %: 29,7, $\bar{X}$:2.80; 3.Sınıf- N: 131, %:29,9, $\bar{X}$:2.89; Birleştirilmiş Sınıf- N: 34, %:7,6, $\bar{X}$:2.93)değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının temalarından “Temalar öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır.”; “Temalar öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır.”; “Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüşmektedir. ”; “Temalar üç yıl boyunca aynı adla adlandırılmalıdır.”; “Temalar programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır.”, etkinliklerinden “Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.”; “Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.”; bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenilmektedir.” Ölçme ve değerlendirmesinden ; “Ölçme ve Değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamaktadır.” “Ölçme ve

değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.” maddelerinde anlamlı fark göstermiştir.

Bu maddeler dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu ile beceri ve kazanımlarına ilişkin maddelerde $\alpha:0.05$ düzeyinde anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Birleştirilmiş sınıf, birinci sınıf, üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, İkinci sınıfı okutan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

J) Çalıştıkları Okulun Öğretim Biçimine; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel durumu, beceri ve kazanımları, temaları, etkinlikleri, ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık var mıdır?

t- testi sonucunda öğretmenlerin iki çalıştıkları okul grubunun (Normal Öğretim Yapılan Okul- N: 342, %:78,1, $\bar{X}$:2.87; İkili Öğretim Yapılan Okul- N: 96, %:21,9, $\bar{X}$:2.84) değerlendirmelerini ifade eden aritmetik ortalamalar arasında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının temalarından “Temalar öğrencilerin ilgilerini çekmektedir.”; “Temaların üç tane olması yeterlidir.”, etkinliklerinden “Etkinlikler öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirmektedir”; “Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir” ; “Etkinlikler okul ve aile işbirliğini geliştirmektedir”; “Etkinlikler, programın öğrenme-öğretme sürecini tam karşılamaktadır.” Ölçme ve değerlendirmeden “Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır.” maddelerinde anlamlı fark görülmüştür.

Bu maddeler dışındaki diğer maddeler ile programın genel durumu ile beceri ve kazanımlarına ilişkin maddelerde $\alpha:0.05$ düzeyinde anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Bu farkın normal öğretim yapılan okullarda çalışan öğretmenlerin bu maddelere ilişkin görüşleri, ikili öğretim yapılan okullarda çalışan öğretmenlere göre daha olumludur. Bu maddeler ile öğretmenlerin çalıştığı okulun durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

- * 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin olarak öğretmenler genelde olumlu görüş belirtmişlerdir. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler dikkate alındığında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı' da bu gelişmelere paralel olarak sürekli geliştirilmelidir.
- * Öğretmenler hizmet içi eğitimlere sıkça alınarak, programın beceri-kazanım, tema, etkinlik, ölçme-değerlendirme ögeleri tamamen kavratılmalıdır.
- * Programla öğretmenler için hazırlanan öğretmen kılavuz kitapları birbirine uyumlu halde hazırlanmalıdır.
- * Kazanımların bağlı olduğu temalara ve sınıflara göre sayıları yeterli hale getirilmelidir.
- * Etkinlikler bir saati ile sınırlandırılmalıdır.
- * Programın ölçme ve değerlendirme düzeyine öğretmenler çok az katılmışlardır. Bunun için programın ölçme ve değerlendirme ögesi tekrar gözden geçirilerek:
  - Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmalıdır.
  - Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini değerlendirebilmelidir.
  - Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmadan yapılmalıdır.
- * Araştırma Uşak İli ile sınırlandırılmıştır. Türkiye ya da bölge düzeyinde daha geniş kitleye ulaşılarak araştırma yapılabilir.
- * 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının değerlendirilmesi ile ilgili öğretmen-müdür-müfettiş görüşleri de araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acat, B., Anılan, H., Girmen, P., Anagün, Ş., (2005), Öğretmen Adaylarının İlköğretim Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Becerilere sahip Olma Düzeylerine İlişkin Görüşleri, Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 394-405, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı Yayınları, Ankara.
- Akgün, Ö., (2005), Uygulayanların Deneyim Ve Görüşleriyle Yapıcı Yaklaşım Ve Yapıcı Yaklaşımların Uygulanması Öncesinde Yapılması Önerilen Araştırmalar, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:II, Sayı:II, s.2 <http://www.efdergi.yyu.edu.tr>. (06.05.2006)
- Asan, A., Güneş, G., (2000), Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanmış Örnek Bir Ünite Etkinliği: Millî Eğitim Dergisi Eğitim-Sanat-Kültür Temmuz, Ağustos, Eylül 2000 Sayı:147, S.50-53
- Aydın, M. Z., (1998), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programının Değerlendirilmesi. http://www.flwi.ugent.be/cie/mzaydin4.htm#N_3_#N_3 (30.10.2005)
- Anonim, (1973), 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 24.06.1973 tarih ve 14574 Sayılı, Resmi Gazete: <http://www.meb.gov.tr/ttk.ogretmen> (06.05.2006)
- Anonim, (2005), Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu www.erg.sabanciuniv.edu/docs/mufredat_raporu.doc (30 Mayıs 2005)
- Bayram, H., (2005), 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı İle 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programının Etkililiğine İlişkin Öğretmen Adayı Görüşleri, Eğitimde Yansımalar VIII: İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 446-457, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı, Ankara.
- Beck, G., (1984), Claus Claussen Einführung in Probleme des Sachunterrichts. Cornelsen Vlg Scriptor.
- Bektaş, M., (2001), İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Programının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya. (yayınlanmamış)

- Belet, Ş.D., (1999), İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Brooks, G. J., and G. M., Brooks. (1999), “In Search of Understanding: The Case for Constructivist Classrooms” Association for Supervision and Curriculum Development, New York, USA (alıntı: Can, 2004:54–59)
- Can, T., (2004), Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretmenlerinin Yetiştirilmesinde Kuram ve Uygulama Boyutuyla Oluşturmacı Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. <http://www.ingilish.com/olusturmacilik.htm> - 21k (06.05.2005)
- Çevik, M., (2005), MEB'in Yeni Eğitim Felsefesi:Constructivism, Eğitime Bakış Dergisi, Eğitim Bir Sen Yayınları, Yıl:1, Sayı:3, Nisan-Mayıs-Haziran,52–54
- Dagmar, W., Berlin, April (2001), www.dagmarwilde.de/sachunterricht/
- Demir, S., (1998), Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Açısından Hayat Bilgisi Öğretim Programının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul. (yayınlanmamış)
- Demirel, Ö., (2005), Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, Pegema Yayıncılık, Ankara.
- Ertürk, S., (1984), Eğitimde Program Geliştirme, Yelkentepe Yayınları, Ankara.
- Gülaydın, G., (2002), 1998 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi , Ankara, (yayınlanmamış)
- Güleryüz, H., (2001), En Son Değişikliklerle İlköğretim Programı, Pegama Yayıncılık, Ankara.
- Kaiser, Astrid., (2006), Neue Einführung in die Didaktik des Sachunterrichts Schneider Verlag Hohengehren Broschiert .
- Karagülle, D., (2003), İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandığı Metotlar ve Öğretmenlerin Kullanılan Metotlarla İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, (yayınlanmamış)
- Kaptan, S., (1998), Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekişik Web Ofset Tesisleri, Ankara.

- Karasar, N., (1998), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Katzenberger, Lothar F., (1973), Der Sachunterricht der Grundschule in Theorie und Praxis Teil 2 Ein Handbuch für Studierende und Lehrer Michael Prögel Verlag Ansbach kartoniert, S.262
- Küçüktepe, C., (1998), EARGED Tarafından Geliştirilen 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programının Program Geliştirme İlkelerine Uygunluk Derecesi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu. (yayınlanmamış) .
- MEB., (2005), İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu, Talim Terbiye Kurul Başkanlığı, Ankara.
- Ocak, G., Beydoğan, H.Ö., (2005), İlköğretim Okulları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi İçerik Standartlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Bazı Değişkenler Açısından Yeterlilik Düzeyi (Standart Belirleme-Erzurum Örneği) , Millî Eğitim Dergisi Eğitim-Sanat-Kültür Temmuz, Ağustos, Eylül 2005 Sayı:165, S.109-132
- Okvuran, A., (2005), Yeni İlköğretim Programlarında Dramın Yeri Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersleri Öğretim Programları Örneği, Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri.421-429, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı, Ankara.
- Özbey, S., (2001), Türkiye' de Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Tarihsel Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. (yayınlanmamış)
- Özçetin, A., (2000), 1998 İlköğretim Hayat Bilgisi 3. Sınıf Programının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale (yayınlanmamış).
- Özdaş, A., (1995), İlkokullarda Uygulanmakta Olan Eğitim Programlarının İlkokul Öğretmenleri ve İlköğretim Müfettişleri Tarafından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Afyon (yayınlanmamış).
- Özdemir, M., (1998), Hayat Bilgisi Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri, Pegem Yayıncılık, Ankara.

- Özden, Y., (2005), 2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının, Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi (Samsun İli Örneği), Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 440-445, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı, Ankara.
- Özkal, N., Güngör, A., Çetingöz, D., (2004), Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Öğrencilerin Bu Derse Yönelik Tutumları” Pegem Yayınları Ankara, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı:,40 , S. 600-615
- Parker, Walter C., (2001), Social Studies in Elementary Education, New Jersey Columbus Ohio, Merrill Prentice Hall. (alıntı: Gülaydın, 2002: 17)
- Sabancı, A., Şahin, A., (2005), Öğretmenin Etkinlik Odaklı Hayat Bilgisi Öğretiminde Sınıf Yönetimi Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi:Bilen Öğretmeden Bulduran Öğretmene Doğru, Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 382-393, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı, Ankara.
- Sönmez, V., (1999), Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Shunk, D. H., (1996), Learning theories: An educational perspective. (2. ed.) New Jersey: Prentice-Hall, Inc. (alıntı: Yıldırım ve Akar, 2004:2)
- Tanrıverdi, B., Polat, S., Apak, Ö., (2005), Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleştirilebilirlik Düzeyleri, Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 406-419, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı, Ankara.
- Ural, A., Kılıç, İ., (2005), Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.

- Ün Açığöz, K., (2006), Aktif Öğrenme, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.
- Varış, F., (1997), Eğitimde Program Geliştirme, Teoriler, Teknikler, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, Ankara.
- Yel, S., Gökbulut, Y., Güven, S., (2006), 4.ve5. Sosyal Bilgiler Dersi Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri, Ulusal Sınıf öğretmenliği Kongresi, 14-16 Nisan 2006, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara. 465-475, Kök Yayıncılık, Ankara:
- Yüksel, S., (2000), Milli Eğitim Bakanlığındaki Program Geliştirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi . Pegem Yayınları Ankara, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı:24 , S. 581-586
- Yıldırım, A., Akar, H., (2004), Oluşturmacı Öğretim Etkinliklerinin Sınıf Yönetimi Dersi'nde Kullanılması: Bir Eylem Araştırması.
<http://www.erg.sabanciuniv.edu/iok2004/>, (30 Mayıs 2006)
- Yılmaz, M., (1999), İlköğretim 1.Kademe Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki Eğitim Durumlarının Öğretim İlklerine Uygunluğunun Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.(yayınlanmamış)
- Yurdakul, B., (2005), Eğitimde Yeni Yönelimler, Pegema Yayınları Ankara,

EKLER	Sayfa
Ek.1 Araştırma İzni.....	97
Ek.2. Araştırma İzni.....	98
Ek.3. Ölçek 1. Bölüm.....	99
Ek.4. Ölçek 2. Bölüm.....	100
Ek.5. Ölçek 3. Bölüm.....	101
Ek.6. Uşak Merkez, Belde, Köy İlköğretim Okullarına Anket Gönderilen Okullar Listesi.....	102
Ek.7. Banaz İlçesi Merkez, Belde, Köy İlköğretim Okullarına Anket Gönderilen Okullar Listesi.....	104
Ek.8. Eşme İlçesi Merkez, Belde, Köy İlköğretim Okullarına Anket Gönderilen Okullar Listesi.....	105
Ek.9. Karahallı-Sivaslı İlçeleri Merkez, Belde, Köy İlköğretim Okullarına Anket Gönderilen Okullar Listesi.....	106
Ek.10. Ulubey İlçesi Merkez, Belde, Köy İlköğretim Okullarına Anket Gönderilen Okullar Listesi.....	107

EK.1

T.C
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sayı: B,30,2.AKÜ.0.E1,00.00-510/805
Konu: Araştırma İzni

Tarih: 26.04.2006

Sayın: Tuğrul UĞUR

İlgi: 13.04.2006 tarih ve 448/1529 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazı ile anket çalışmalarınıza; ilişkin Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın yazısı ekte sunulmuştur.

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr.M. Ali ÖZDEMİR
MÜDÜR

Ek:
1 adet yazı fotokopisi

EK.2

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı: B.08,0.EGD.0.33.05.311-448/1529

13.04.2006

Konu: Araştırma İzni ;

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

İlgi: 27.02.2006 tarih ve B,30,2.AKÜ.0;E11 00,00-560/298 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği öğrencisi Tuğrul UĞUR'UN "2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği)" konulu araştırmada kullanılacak veri toplama araçlarının, Uşak ilindeki yeni öğretim programlarının uygulandığı ilköğretim okullarındaki 1., 2. ve 3. sınıfları okutan öğretmenlere uygulama izin talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (3 sayfa - 75 sorudan oluşan) araştırmanın belirtilen okullarda uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir. :

Araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Cumaali DEMİRTAŞ
Bakan. a.
Müsteşar Yardımcısı

EKLER:

EK-1: Araştırma Örneği (1 Adet-3 Sayfa)

EK.3

Değerli Öğretmenim,

Bu ölçek, 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını değerlendirme bağlamında görüşlerinizi belirlemeye yönelik bir araştırmaya veri toplamak hedefiyle hazırlanmıştır. Toplanacak veriler yalnızca bilimsel hedefler için kullanılacak, özel olarak herhangi bir kişi ya da kuruma verilmeyecektir.

2005 – 2006 öğretim yılından itibaren uyguladığınız 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını dikkate alarak, ölçekte yer alan ifadelere ilişkin yanıtlarınızı **“Tamamen Katılıyorum”, “Oldukça Katılıyorum”, “Çok az Katılıyorum”, “Hiç Katılmıyorum”,** seçeneklerinden oluşan dörtlü derecelmeli ölçek üzerinde işaretlemeniz beklenmektedir.

Ölçekten elde edilen veriler toplu olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle ölçek formuna isim yazmanız beklenmemektedir.

Yardımlarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Tuğrul UĞUR
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Tlf: 0505 – 369 52 69

BÖLÜM I

Bu bölümde **Kişisel Bilgiler** yer almakta olup, durumunuza uygun ilgili seçeneğin işaretlenmesi ve → (Yazınız) ..... Olan yerleri yazmanız gerekmektedir.

1- Hizmet Yılıınız? → (Yazınız).....	5- Çalışma Durumunuz?
2- Cinsiyetiniz?	☐ Kadrolu Sınıf Öğretmeni
☐ Kadın	☐ Sözleşmeli Sınıf Öğretmeni
☐ Erkek	☐ Ücretli Sınıf Öğretmeni
3- Çalıştığınız Yer	6- Okuttuğunuz Sınıf?
☐ İl Merkezi	☐ 1.Sınıf
☐ İlçe Merkezi	☐ 2.Sınıf
☐ Belde	☐ 3.Sınıf
☐ Köy	☐ Birleştirilmiş Sınıf
4- En Son Mezun Olduğunuz Okul?	7- Çalıştığınız Okul?
☐ Öğretmen Okulu veya Lisesi	☐ Normal Öğretim Yapılan Okul
☐ Ön Lisans (İki Yıllık Eğitim Enstitüsü veya Ön Lisans Tamamlama)	☐ İkili Öğretim Yapılan Okul
☐ Lisans (Dört Yıllık Eğitim Yüksek Okulu veya Eğitim Fakültesi)	
☐ Yüksek Lisans	
☐ Diğer → (Yazınız).....	

2005 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA

İLİŞKİN DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının değerlendirilmesine ilişkin

Sorular yer almaktadır. *Programı uygulayan öğretmen olarak bu soruların bu ölçekte yer almasına ne derece katıldığınızı*, ifadelerin karşısındaki Kutucuğa çarpı işareti koyarak belirtiniz.

BÖLÜM II		Tamamen	Katılıyorum	Ortakça	Katılıyorum	Çok Az	Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
UYGULADIĞINIZ "2005 İLKÖĞRETİM HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI" NİN								
GENEL DURUMU BAKIMINDAN;								
1	Programın "Giriş" kısmı yeterince bilgi vermektedir.							
2	Program hayat bilgisi öğreniminin kalitesini iyileştirmeye fırsat verecek vizyona sahiptir.							
3	Program yapılandırmacı yaklaşıma uygun yapıya sahiptir.							
4	Program kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.							
5	Program diğer dersleri desteklemektedir.							
6	Program günümüz şartlarına uygundur.							
7	Program değişikliklere uyum sağlar esnekliktedir.							
8	Programın uygulanmasında öğretmen kılavuz kitabı olmalıdır.							
9	Program öğretmen kılavuz kitabı ile bire bir örtüşmektedir.							
10	Program 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programından daha iyidir.							
BECERİ VE KAZANIMLARI (HEDEFLERİ) BAKIMINDAN;								
11	Beceriler ve kazanımlar Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına katkı sağlamaktadır.							
12	Beceriler ve kazanımlar programın hedef boyutunu tam karşılamaktadır.							
13	Beceriler ve kazanımlar toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici özelliktedir.							
14	Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla örtüşmektedir.							
15	Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla geliştirilmektedir.							
16	Beceriler ve kazanımlar ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.							
17	Beceriler ve kazanımlar gerçek hayatta öğrencilerin ihtiyaçları ile örtüşmektedir.							
18	Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sürecini kolaylaştırmaktadır.							
19	Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin gelişim özelliklerine göre belirlenmiştir.							
20	Kazanımlar ilişkili olduğu tüm becerileri geliştirmeye yöneliktir.							
21	Kazanımlar kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde sıralanmıştır.							
22	Kazanımlar bilgi, beceri, tutum ve değerler içermektedir.							
23	Kazanımlar öğrencilerin gerçekleştirdiği etkinlikler sonrası elde edilmektedir.							
24	Kazanımlar gözlenir ve ölçülmüştür.							
25	Kazanımların bağlı olduğu Temalar' a ve sınıflara göre sayıları yeterlidir.							
26	Belirlenen kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleştirilebilir niteliktedir							
TEMALARI (İÇERİĞİ) BAKIMINDAN;								
27	Temalar öğrencilerin ilgilerini çekmektedir.							
28	Temalar öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratmaktadır.							
29	Temalar öğrencilerde ekip ruhu geliştirmektedir.							
30	Temalar öğrencilerin doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermektedir.							
31	Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.							
32	Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.							
33	Temalar öğrenme modelleri ve ilkelerinin uygulanmasına olanak sağlamaktadır.							
34	Temalar öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlamaktadır.							
35	Temalar bireysel farklılıkları olan öğrenciler için isteklendirme kaynağı olmaktadır.							
36	Temalar öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmaktadır.							
37	Temalar öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır.							
38	Temalar öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır.							

Lütfen Bölüm II/a olan 3 cü sayfaya geçiniz.

EK.5

BÖLÜM II / a		Tamamen Katkılıyorrum	Oldukça Katkılıyorrum	Çok Az Katkılıyorrum	Hiç Katkılıyorrum
39	Temalar öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını sağlamaktadır.				
40	Temalar öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır.				
41	Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüşmektedir.				
42	Temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmektedir.				
43	Temalar bağlı olduğu beceri ve kazanımları ile örtüşmektedir.				
44	Temalar üç yıl boyunca aynı adla adlandırılmalıdır.				
45	Temalar programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır.				
46	Temaların üç tane olması yeterlidir.				
47	Kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen 180 ders saati yeterlidir.				
ETKİNLİKLERİ (ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ) BAKIMINDAN;					
48	Etkinlikler öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemektedir.				
49	Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve Sanatsal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır.				
50	Etkinlikler öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanıma, işbirliği içinde Etkili ve yaparık-yaşayarak öğrenmelerini sağlama gibi aktif öğrenme sürecidirler.				
51	Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşantıları ile örtüşmektedir.				
52	Etkinlikler ile öğrencilerin öğrenme stilleri örtüşmektedir.				
53	Etkinlikler öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yöneliktir.				
54	Etkinlikler öğrencilerin Temalarla ilgili temel kavramları tanımlarını sağlamaktadır.				
55	Etkinlikler öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirmektedir.				
56	Etkinlikler öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda performansını artırmaktadır.				
57	Etkinlikler öğrencilerin Belirli Gün ve Haftaların önemini kavramalarını sağlamaktadır.				
58	Etkinlikler ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.				
59	Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.				
60	Etkinlikler ile beceriler ve kazanımlar gerçekleşmektedir.				
61	Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.				
62	Etkinlikler bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenilmektedir.				
63	Etkinlikler bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.				
64	Etkinlikler okul ve aile işbirliğini geliştirmektedir.				
65	Etkinlikler, programın öğrenme-öğretme sürecini tam karşılamaktadır.				
66	Etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını ihtiyaç haline getirerek geliştirmektedir.				
DEĞERLENDİRME BAKIMINDAN;					
67	Ölçme ve değerlendirmeye yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır				
68	Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince yer verilerek ayrıntılı Olarak açıklanmıştır.				
69	Ölçme ve değerlendirme formlarına ilişkin örnekler her sınıfta kolay uygulanmaktadır.				
70	Alternatif ölçme tekniklerinden yararlanılarak ürün ile birlikte vurgulanan araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler de değerlendirilmektedir.				
71	Ölçme-değerlendirme, öğrenme süreci ile eş zamanlı yürütülebilmektedir.				
72	Ölçme araçları ve değerlendirme teknikleri ile etkinlikler değerlendirilmektedir.				
73	Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini de değerlendirmektedir				
74	Ölçme ve Değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamaktadır.				
75	Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.				

EK.6

UŞAK MERKEZ, BELDE VE KOY İLKÖĞRETİM OKULUNUN

Sıra No	ADI	Sınıf Öğretmeni Sayısı	1.2.3 Sınıf Öğretmenleri
1	AHMET ALİ AŞÇI İ.Ö.O	6	3
2	ATATÜRK İ.Ö.O	30	18
3	AYBEY İ.Ö.O	20	12
4	AYDIN TURAN İÖÖ	7	4
5	BEDRİYE-KADİR UYSAL İ.Ö.O	18	12
6	BESİM ATALAY İ.Ö.O	10	4
7	BİREYLÜL İ.Ö.O	13	8
8	CUMHURİYET İ.Ö.Ö	10	6
9	DİKİLİTAŞ İ.Ö.Ö	10	6
10	ERGENEKON İ.Ö.Ö	21	12
11	EŞE-HALİL ERDOĞDU İ.Ö.O	10	6
12	FATİH İ.Ö.Ö	19	11
13	GANİME OZADAM İ.Ö.Ö	10	6
14	GAZİ M.KEMAL İ.Ö.O	14	9
15	H.ZIYA UŞAKLIGİL İ.Ö.Ö	10	6
16	HASAN HİLMİ İ.Ö.Ö	20	12
17	HASİBE-MAZHAR GÜRBÜZ İ.Ö.O	12	8
18	KARAAĞAÇ İ.Ö.Ö	12	9
19	KURTULUŞ İ.Ö.Ö	7	3
20	MALKOÇOĞLU İ.Ö.O	21	12
21	MEHMET AKİF ERSOY İ.Ö.O	11	6
22	MEHMET-SADIK BOZ İ.Ö.O	10	6
23	MEHMET SESLİ İ.Ö.Ö	17	9
24	MEHMETÇİK İ.Ö.O	17	10
25	MİLLİ EGEMENLİK İ.Ö.Ö	10	6
26	MUZAFFER MERT İ.Ö.Ö	9	6
27	NİHAT DÜLGEROĞLU İ.Ö.O	20	11
28	NURİ ŞEKER İ.Ö.Ö	6	4
29	ÖMER BEDRETTİN USAKLI İ.Ö.O	26	18
30	OZDEMIRLER İ.Ö.Ö	10	6
31	TİMUR ERTURK İ.Ö.Ö	9	5
32	TURHAN AKÇAY İ.Ö.Ö	5	4
33	UĞUR SERDAROĞLU İ.Ö.O	10	6
34	VALİ ALİ FUAT GÜVEN İ.Ö.Ö	6	5
35	YAŞAR AKAR İ.Ö.Ö	5	3
36	23 NİSAN İ.Ö.Ö	10	6
37	ALANYURT İ.Ö.Ö	4	3
38	BOZKUŞ İ.Ö.Ö	11	6
39	BÖLME İ.Ö.O	9	6
40	DERBENT İ.Ö.O	6	4

41	ILYASLI	İ.Ö.O	12	7	
42	KARACAHİSAR	İ.Ö.O	5	3	
43	KARAKUYU	İ.Ö.O	4	3	
44	KAŞBELEN	İ.Ö.O	6	3	
45	MUHARREMŞAH	İ.Ö.O	5	3	
46	SUSUZÖREN	İ.Ö.O	5	3	
47	ALTINTAŞ	İ.Ö.O	1	1	
48	BAGBAŞI	İ.Ö.O	1	1	
49	CİĞERDEDE	İ.Ö.O	1	2	
50	ÇAMYUVA	İ.Ö.O	5	3	
51	ÇEVREKÖY	İ.Ö.O	5	3	
52	EĞLENCE	İ.Ö.O	2	2	
53	ESKİGÜNEY	İ.Ö.O	1	1	
54	KALFA	İ.Ö.O	2	1	
55	KAPAKLAR	İ.Ö.O	1	1	
56	KEDIYUNU	İ.Ö.O	1	1	
57	KILCAN	İ.Ö.O	2	1	
58	KIRKA	İ.Ö.O	0	0	Kurum Açık Öğretmen vok
59	KOYUNBEYLİ	İ.Ö.O	1	2	
60	MESUDİYE	İ.Ö.O	2	1	
61	ORTAKOY	İ.Ö.O	1	1	
62	SORKUN	İ.Ö.O	1	1	
63	YAPAĞILAR	İ.Ö.O	2	1	
64	FEVZİ ÇAKMAK	Y.I.B.O	0	0	Kurum tadilatta, kapalı
65	GÜRE	Y.I.B.O	5	3	
66	YENİŞEHİR	P.İ.O	0	0	Kurum tadilatta, kapalı
67	OZELUFTADE	İ.Ö.O	11	7	
MERKEZ İLÇE TOPLAMI			566	349	

EK.7

BANAZ İLÇESİ MERKEZ, BELDE VE KOY İLKÖĞRETİM OKULUNUN

Sıra No	ADI	Sınıf Öğretmenleri	1.2.3. Sınıf Öğretmenleri	
1	ATATÜRK İ.Ö.O	4	3	
2	31 AĞUSTOS İ.O.O	10	6	
3	CUMHURİYET İ.Ö.O	10	6	
4	MAHİRE EYNEL İ.Ö.O	6	3	
5	MEHMET MAKBULE İ.Ö.O	5	3	
6	ŞEHİT VEHBİ DEMİR İ.Ö.O	5	3	
7	ŞEHİTLER İ.Ö.O	10	6	
8	AHA T İ.Ö.O	2	3	
9	ALABA İ.Ö.O	4	3	
10	BAHADIR İ.Ö.O	4	3	
11	BUYUKOTURAK İ.Ö.O	5	3	
12	ÇAMSU İ.Ö.O	3	1	
13	ÇİFTLİK İ.Ö.O	5	3	
14	DERBENT İ.Ö.O	6	3	
15	GÜRLEK İ.Ö.O	4	3	
16	KIZILCASÖĞÜT İ.Ö.O	6	4	
17	KIZILHISAR İ.Ö.O	5	3	
18	SUSUZ İ.Ö.O	5	3	
19	YAZITEPE İ.Ö.O	3	3	
20	YEMCE İ.Ö.O	4	3	
21	AYRANCI İ.Ö.O	1	2	
22	BALTALI İ.Ö.O	1	1	
23	BANAZ KOYU İ.Ö.O	3	2	
24	CORUM İ.Ö.O	1	1	
25	DÜMENLER İ.Ö.O	1	1	
26	GULLUÇAM İ.Ö.O	1	1	
27	HASAN İ.Ö.O	1	1	
28	HATIPLAR İ.Ö.O	2	2	
29	KARACAHISAR İ.Ö.O	1	1	
30	KARAKOSE İ.Ö.O	2	1	
31	MURATLI İ.Ö.O	3	2	
32	OVACIK İ.Ö.O	1	1	
33	OKSUZ İ.Ö.O	1	1	
34	PAŞACIK İ.Ö.O	1	1	
35	YEŞİLYURT İ.Ö.O	1	1	
36	ŞEHİT SADİK KOZAK	0	0	Kurum tadilat nedeniyle kapalı
	BANAZ İLÇESİ	127	88	

EK. 8

EŞME İLÇESİ MERKEZ, BELDE VE KÖY İLKÖĞRETİM OKULUNUN

Sıra No	ADI	Sınıf Öğretmeni	1.2.3.sınıf öğretmeni	
1	DUMLUPINAR İ.Ö.O	10	6	
2	GALİP ÇETİN İ.Ö.O	5	3	
3	KEMER İ.Ö.O	4	3	
4	ŞEHİTALİBEY İ.Ö.O	10	6	
5	AĞABEY İ.Ö.O	3	3	
6	AHMETLER A.CAN İ.Ö.O	5	3	
7	ARMUTLU 75.YIL İ.Ö.O	5	3	
8	DERVİŞLİ İ.Ö.O	5	3	
9	GÜLLÜ İ.Ö.O	2	3	
10	KARAAHMETLİ İ.Ö.O	4	3	
11	KAYAPINAR İ.Ö.O	5	3	
12	SARAYCIK İ.Ö.O	5	3	
13	TAKMAK İ.Ö.O	5	3	
14	YELEĞEN İ.Ö.O	10	6	
15	YEŞİLKAVAK İ.Ö.O	5	3	
16	ARAPLAR İ.Ö.O		1	
17	EŞMETAŞ İ.Ö.O		1	
18	GÜLLÜBAĞ İ.Ö.O		1	
19	ALIÇLI İ.Ö.O		1	
20	KAYALI İ.Ö.O	3	1	
21	KEKLİKLİ İ.Ö.O		1	
22	KIRANKÖY İ.Ö.O	4	3	
23	KONAK İ.Ö.O		1	
24	KÖYLÜOĞLU İ.Ö.O		1	
25	POSLU İ.Ö.O		1	
26	ULUYAYLA İ.Ö.O	1	1	
27	EŞME Y.İ.B.O	0	0	Kurum Tadilat, Nedeniyle Kapalı
28	ÜÇEYLÜL P.İ.O	10	5	
EŞME İLÇESİ TOPLAMI		101	72	

EK.9

KARAHALLI İLÇESİ MERKEZ, BELDE VE İLKÖĞRETİM OKULUNUN

Sıra No	ADI	Sınıf Öğretmeni	1.2.3.sınıf öğretmeni
1	CUMHURİYET İ.Ö.O	5	3
2	HASAN GÜREL İ.Ö.O	4	3
3	MEHMET YEŞİL İ.Ö.O	5	3
4	ALFAKLAR İ.Ö.O	4	3
5	BUĞDAYLI İ.Ö.O	4	3
6	DELİHIDIRLI İ.Ö.O	4	3
7	KARBASAN İ.Ö.O	4	3
8	KAYKILLI İ.Ö.O	1	1
9	KIRKYAREN HALİL İ.Ö.O	5	3
10	KÜLKÖY İ.Ö.O	4	3
11	KARAYAKUPLU	2	2
KARAHALLI İLÇE TOPLAMI		42	30

SİVASLI İLÇESİ MERKEZ, BELDE VE KÖY İLKÖĞRETİM OKULUNUN

Sıra No	ADI	Sınıf Öğretmenleri	1.2.3. Sınıf Öğretmeni
1	ATATÜRK İ.Ö.O	6	3
2	31 AĞUSTOS İ.Ö.O	7	3
3	CUMHURİYET İ.Ö.O	5	3
4	MUAMMER YAZGAN İ.Ö.O	5	3
5	AĞAÇBEYLİ İ.Ö.O	5	3
6	ŞHT. RUHİ ÇETİN İ.Ö.O	4	3
7	RECEP DİNÇ İ.Ö.O	6	3
8	SELÇİKLER İ.Ö.O	6	3
9	TATAR İ.Ö.O	5	3
10	YAYALAR İ.Ö.O	7	3
11	BUDAKLAR İ.Ö.O	2	1
12	CİNOĞLU İ.Ö.O	2	1
13	ELDENİZ İ.Ö.O	5	3
14	ERİCE İ.Ö.O	1	1
15	HANOĞLU İ.Ö.O	1	1
16	KARABOYALIK İ.Ö.O	1	1
17	KETENLİK İ.Ö.O	1	1
18	ÖZBEYLİ İ.Ö.O	1	1
19	SAMATLAR İ.Ö.O	1	1
SİVASLI İLÇE TOPLAMI		71	41

EK. 10

**ULUBEY İLÇESİ MERKEZ, BELDE VE KÖY
İLKÖĞRETİM
OKULLARININ**

Sıra No	ADI	Sınıf öğretmenleri	1.2.3. sınıf öğretmenleri
1	CUMHURİYET İ.Ö.O	6	3
2	H.REMZİ DEVECİOĞLU İ.Ö.O	5	3
3	KUVAY-I MİLLİYE İ.Ö.O	4	3
4	MEHMET FUAT TERCİ İ.Ö.O	5	3
5	AVGAN İ.Ö.O	5	3
6	KISLA GÜRCÜ DİNCKAN İ.Ö.O	5	3
7	HASKÖY İ.Ö.O	3	3
8	İNAY İ.Ö.O	5	3
9	OMURCA İ.Ö.O	5	3
10	AKSAZ İ.Ö.O	2	1
11	BÜYÜKKAYALI İ.Ö.O	1	1
12	CAMLİBEL İ.Ö.O	1	1
13	GÜMÜSKOL İ.Ö.O	1	1
14	KÜCÜKKAYALI İ.Ö.O	1	1
ULUBEY İLÇESİ TOPLAMI		49	32